

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ВПЛИВ СТИЛЮ БАТЬКІВСЬКОГО ВИХОВАННЯ НА
САМООЦІНКИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

КІРАЛЬ ЄВА АНДРІЙВНА

Студентка II-го курсу

Освітня програма: Початкова освіта

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Рівень вищої освіти: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 30 серпня 2023р.

Науковий керівник:

Бергхауер-Олас Емьовке Ласлівна,
доктор філософії з галузі соціальні та поведінкові науки, доцент

Завідувач кафедри:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор педагогічних наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2024 року

Протокол № _____ / 2024

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти**

**Кваліфікаційна робота
ВПЛИВ СТИЛЮ БАТЬКІВСЬКОГО ВИХОВАННЯ НА
САМООЦІНКИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Рівень вищої освіти: магістр

Виконавець: студентка II-го курсу

Кіраль Єва Андріївна

Освітня програма: Початкова освіта

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Науковий керівник:

**Бергхауер-Олас Емьовке Ласлівна,
доктор філософії з галузі соціальні та поведінкові науки, доцент**

Рецензент:

**Поллої Каталін Дезидерівна,
доктор філософії з галузі знань освіти, педагогіки, доцент**

Берегове
2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia,
Oktatási Intézményvezetés Tanszék**

**A CSALÁDI NEVELÉSI STÍLUS HATÁSA A KISISKOLÁSKORÚ
GYERMEKEK ÖNÉRTÉKELÉSÉRE**

Magiszteri dolgozat

Készítette: Király Éva

II. évfolyamos

Tanító szakos hallgató

Témavezető: Berghauer-Olasz Emőke

PhD, docens

Recenzens: Pallay Katalin

PhD, docens

Зміст

Вступ	6
I. Особливості виховання молодших школярів	9
I.1 Вікові характеристики	12
I.2 Пізнавальні здібності в молодшому шкільному віці	13
I.3 Емоційний розвиток	15
I.4 Соціальне походження	18
II. Самооцінка	21
II.1 Теорії особистості між самооцінкою	23
II.2 Самооцінка в молодшому шкільному віці	27
III. Стилi виховання	31
III.1 Культурні відмінності у вихованні дітей	33
III.2 Моделі виховання дітей	35
III.3 Вплив стилю виховання на поведінку дітей	43
IV. Вплив сімейного стилю виховання на самооцінку дітей дошкільного віку.....	49
IV.1 Мета та гіпотеза емпіричного дослідження	55
IV.2 Місця перевірки та представлення зразка	56
IV.3 Методи та обставини експертизи	59
IV.4 Результати дослідження.....	64
Узагальнення	95
Резюме	97
Список використаної літератури.....	98
Список таблиць і зображень.....	105
Додатки.....	106

Tartalom

Bevezetés	6
I. A kisiskolás gyermekek nevelési sajátosságai	9
I.1 Életkori sajátosságok	12
I.2 Kognitív képességek kisiskolás korban	13
I.3 Az érzelmi fejlődés	15
I.4 Szociális háttér	18
II. Önértékelés	21
II.1 Személyiségelméletek az önértékelés közt	23
II.2 Önértékelés kisiskoláskorban	27
III. Nevelési stílusok	31
III.1 A gyermeknevelés kulturális különbségei	33
III.2 Gyermeknevelési modellek	35
III.3 A szülői nevelési stílusok hatása a gyermekek viselkedésére	43
IV. A családi nevelési stílus hatása a kisiskoláskorú gyermekek önértékelésére	49
IV.1 Az empirikus vizsgálat célja, hipotézise	55
IV.2 A vizsgálat helyszínei és a minta bemutatása	56
IV.3 A vizsgálat módszerei és körülményei	59
IV.4 A vizsgálat eredményei	64
Összefoglalás	95
Rezümé	97
Hivatkozott irodalom	98
Táblázatok és ábrák jegyzéke	105
Mellékletek	106

BEVEZETÉS

*„Nem tudjuk megvédeni gyermekeinket az élettől.
Ezért elengedhetetlen, hogy felkészítsük őket erre.”*

Rudolf Dreikurs

Elvitathatatlan, hogy a mai napig kiemelt szerepe van a gyermek személyiségfejlődésében az otthonnak, a családi környezetnek. A pszichológiai támogatás, melyet a család nyújt, napjainkban is kulcsfontosságú a gyermekek számára. A család az egyik legfontosabb tényezője a gyermek szocializációjának, és ez egy komplex rendszer, melyben a tagok kölcsönösen befolyásolják egymást. Egyetlen más szociális intézmény sem rendelkezik a család hatékonyságával a gyermeknevelés terén. A gyermek, mint a szocializáció alanya, a nevelés során változik, és képes megváltoztatni nevelőit is. A szülők számos kihívással találják szemben magukat a nevelés során, és mindez a család működésének része. A szülői magatartás és a család pszichológiai légköre szoros kapcsolatban áll a gyermek fejlődésével, lelki egészségével és személyiségének kibontakozásával. A gyermekek különösen értékelik szüleik segítségét, tanácsait, és gyakran példaképnek tekintik őket. Egy normál családi környezetben a gyermek barátságos, nyugodt, érzékeny, optimista és rendelkezik humorérzékkel, és tisztában van azzal, hogyan kell jó barátnak lenni. A családi nevelés jelentősége ma is rendkívül kiemelkedő, és egyre inkább nő. Itt sajátítja el azokat a viselkedési és magatartási normákat, társadalmi ismereteket, amelyek alapján később élni fog, és segítenek becsülettel áthidalni az élet kihívásait és akadályait.

A kisiskoláskor olyan időszak, amely különösen fontos az egyéni identitás és az önértékelés fejlődése szempontjából. Ebben az időszakban a gyerekek aktívan fedezik fel a körülöttük lévő világot, és elkezdik kialakítani önállóságukat. Az önértékelés ebben a folyamatban kiemelkedő szerepet játszik. Az ebben az időszakban kialakult önértékelési minták és hiedelmek hosszú távú hatással lehetnek a gyerekek életútjára és jövőbeli kilátásaira (Pukánszky, 2018).

A témaválasztásom mögött szorosán húzódik az érdeklődésem a tanulók viselkedési különbségeinek okai iránt. Munkám során rendszeresen találkozom gyerekekkel, és a gyermekek viselkedése közötti eltérések, legyen szó magaviseletről vagy önértékelésről, mindig észrevehetőek. Ezek az észrevételek ösztönzően hatottak rám, és mélyebben szerettem volna megérteni ezen különbségek okait. Az érdeklődésemet a családi nevelési stílus és a kisiskolások önértékelése közötti kapcsolat felé irányította. A témának

megfelelően munkám fő célja annak a vizsgálata, hogyan hat a nevelési stílus a személyiség fejlődésére, milyen hasonlóságok, eltérések vannak a gyerekek viselkedésében, illetve a családi nevelés miként hat a kisiskolás gyermek önértékelésének kialakulására. A dolgozat az előbbieken megfogalmazott célnak megfelelően négy nagyobb fejezetből áll.

Az oktatás és nevelés terén a kisiskolás korú gyermekek fontos fejlődési szakaszát vizsgálva különböző nevelési sajátosságokkal találkozunk. Az első részben bemutatjuk az életkori sajátosságokat, kognitív képességeket, érzelmi és szociális háttér jellemzőit, melyek mind meghatározóak a gyermekek fejlődése szempontjából.

A második fejezet az önértékelés téma köré épül, az önértékelés fontosságát és kialakulásának folyamatát vizsgáljuk. Az önértékelés az emberek belső világának tükröződése, amely meghatározza, hogyan látják és értékelik saját magukat a világban. Ennek a folyamatnak a megértése nemcsak saját magunknak, hanem a környezetünk, a körülöttünk élők számára is létfontosságú, hiszen az önértékelés befolyásolja az élet minden területét, beleértve az érzelmi jólétet, viselkedést és teljesítményt. Az önértékelés alakulásában számos tényező játszik szerepet, többek között a személyiségelméletek és a kisiskoláskor sajátosságai (Pukánszky, 2018). A személyiségelméletek különböző megközelítések alapján próbálnak választ találni arra, hogy mi határozza meg az egyéni különbségeket, hogyan fejlődik és változik a személyiség, valamint hogy miként befolyásolja a viselkedést. Az önértékelés kisiskoláskorban történő vizsgálata számos értékes tanulsággal szolgálhat a pedagógusok, szülők és kutatók számára. Az iskolai és családi kapcsolatok, a szülők nevelési stílusa, mind-mind kiemelkedő szerephez jut a gyermek önértékelésének pozitív alakulásában (Cole – Cole, 2006).

A harmadik rész a nevelési stílusokat és ezek hatásait elemzi. Kiemelten foglalkozunk a gyermeknevelés kulturális különbségeivel, a különböző gyermeknevelési modellekkel és a szülői nevelési stílusok hatásával a gyermekek viselkedésére. Az eltérő nevelési stílusok különböző személyiségeket formálnak (Mérei – Binét, 2006). A pszichológia ezen a területen több tudományos megközelítést alkalmaz. Kurt Lewin három típusba sorolja ezeket, figyelembe véve, milyen mértékben involválja a vezető a csoportot a döntésekben, és milyen viszonyban áll a csoporttal.

A munka negyedik fejezetében bemutatom az empirikus vizsgálat körülményeit és eredményeit mutatjuk be. A vizsgálat során szeretném megtudni, hogy az eltérő, más és másféle szülői attitűd miként hat a gyermek viselkedésére, miként befolyásolják annak későbbi látásmódját, viselkedését, önértékelésének kialakulását. A szülői nevelési stílusok és a gyermekek önértékelése közötti összefüggések megértése érdekében a négy hipotézist

fogalmazzuk meg. A hipotézisek alapján azt feltételeztük, hogy a demokratikus nevelési stílus pozitívabb hatással van a gyermekek önértékelésére, mint a tekintélyelvű és laissez-faire stílusok. A vizsgálat egyik módszere egy kérdőív, amely a pedagógusok számára készült és az osztályfőnökökkel vettünk fel. A kérdéssor a pedagógusok azon információra épül, amelyeket a tanulók szüleivel való közvetlen találkozások és az osztályban (csoportban) való tapasztalatok révén szerzettek és segít a tanulók családi háttérének megértésében és rendszerezésében. A következő módszer a gyerekek körében végzett kérdőíves adatfelvétel. Velük egy Coopersmith által kidolgozott kérdőívet töltöttünk ki, amely célja a tanulók önértékelésének a felmérése. Majd klinikai interjúk segítségével a gyermekek véleményét gyűjtöttük össze a szülők nevelési módszereiről. A beszélgetés által betekintést nyerhessünk abba, hogyan élik meg és értékelik a saját nevelési környezetüket, továbbá ez lehetőség arra, hogy a gyermekek szubjektív tapasztalataikat és érzéseiket oszthassák meg a szülőkkel kapcsolatosan. Az empirikus vizsgálat helyszínei a Tiszapéterfalvi Kistérséghez tartozó négy iskola: a Tiszabökényi Gimnázium, a Nagypaládi Móricz Zsigmond Középszintű Oktatási Intézmény és a Fertősalmási Gimnázium és a Forgolányi Gimnázium. A kutatásban részt vettek az iskolák harmadik és negyedik osztályos tanulói (N=113), valamint az őket tanító pedagógusok (9).

Munkám során a témában számos magyarországi szakirodalom, különböző újságcikk, internetes forrás nyújtott segítséget. Többek között Mérei Ferenc, V. Binét Ágnes, Michael Cole, Sheila R. Cole, Franz J. Mönks, Tóth László, Kollár Katalina, Vajda Zsuzsanna írásait tanulmányozva nagyobb rálátásom nyílt a kisiskolásgyermek nevelési sajátosságaira, az érzelmi, kognitív és szociális háttér jellemzőire, különböző nevelési stílusokara, az önértékelés fogalmára és annak kialakulására. Az összefoglalóban a munka főbb pontjait érintve rámutatunk arra, hogy a kisiskolás gyermekek nevelése és fejlődése számos komplex tényező befolyásolja, melyek megértése és figyelembevétele elengedhetetlen a hatékony nevelési gyakorlat kialakításához és a gyermekek optimális fejlődésének támogatásához.

I. A KISISKOLÁS GYERMEKEK NEVELÉSI SAJÁTOSSÁGAI

„A gyerekek olyan emberi lények, akiket meg kell becsülni, ártatlanságuk és jövőjük nagyobb lehetőségei miatt felettünk állnak.”

Maria Montessori

A kisiskolás gyermekek nevelése komplex feladatot jelent, amely számos szakirodalmi forrás alapján értelmezhető. A gyermek fejlődése ebben az életszakaszban különleges sajátosságokat mutat, amelyek megértése és figyelembevétele nélkülözhetetlen a hatékony pedagógiai munkához. Az alábbiakban összefoglalom néhány szakirodalmi forrás alapján a kisiskolás gyermekek nevelésének főbb sajátosságait.

Az óvodáskorban gyakran tapasztalható konfliktusok és érzelmi hullámzások lecsillapodnak, és az ödipális konfliktus is megoldódik, amikor a gyermek az azonos nemű szülővel azonosul. A gyermek erősen motivált arra, hogy jó legyen és megfeleljen a környezetének, és nagyon engedelmeskedik a felnőtteknek. Még nem teljesen épültek be a felnőttek normái és szabályai, de a gyerek már kezdi belsővé tenni ezeket és igyekszik betartani őket tudatosan (Mérei – Binét, 2006).

A pszichológiai szempontból nézve a kisiskolás korú gyermekek érzelmi és szociális fejlődése jelentős változásokon megy keresztül. Erikson nevelépszichológiai elmélete szerint ebben az időszakban a gyermek fokozottan érzékeny a kezdeti szociális tapasztalataira, és az önkép kialakítása, az önmagukhoz és másokhoz való viszonyulásuk formálódása kulcsfontosságú szerepet játszik. Szerinte az egyén fejlődése során nyolc életszakaszban halad át, és minden szakaszban konkrét fejlődési feladatokkal kell szembenéznie. Ezek a feladatok befolyásolják az identitás és az énkép kialakulását. A kisiskolás korra vonatkozóan az egyik kulcsfontosságú fejlődési feladat az iparkodás és a szorgalom fejlesztése. Ez az időszak az "Iparcél" szakasza, amely általában 6 és 12 év között zajlik le. Azonban Erikson nem csak a kognitív és az akadémiai fejlődésre, hanem az érzelmi és szociális fejlődésre is összpontosított ebben a korban (Erikson, 1991).

A kognitív fejlődés szempontjából Jean Piaget (1896-1980) kognitív fejlődési elmélete kiemelkedő fontosságú. Piaget négy fő fejlődési stádiumot azonosított, mely szerint a gyerekek fejlődése négy különböző szakaszon megy keresztül: a szenzomotoros, elvonatkoztató, konkrét operációs és formális operációs stádiumokon. A kisiskolás korú gyermekek a konkrét műveletek szakaszában találhatók, ami nagyjából a 7 és 11 éves kor közötti időszakra esik az ő elméletében. Piaget szerint a kisiskoláskorú gyerekek aktívan

részt vesznek az élmények feldolgozásában és az információk feldolgozásában. Ebben a szakaszban a gyerekek képesek absztrakt gondolkodásra és logikai műveletekre különösen konkrét helyzetekben. Hangsúlyozza az aktív tanulást és a tapasztalati alapú felfedezést, miszerint a gyerekeknek lehetőséget kell kapniuk arra, hogy felfedezzék és konstruálják a tudást saját tapasztalataikon keresztül, és ne csak passzívan vegyenek részt az információk befogadásában, azaz aktívan építik fel a tudásukat a környezetükben tapasztalt dolgok feldolgozása és azokról alkotott mentális képek segítségével (Piaget – Inhelder, 2004). Piaget munkája alapvetően a kognitív fejlődésre összpontosított, és bár nézetei jelentős hatást gyakoroltak az oktatásra és a nevelésre, gyakran tárgyalták azt, hogy mennyire alkalmazhatók gyakorlatilag az oktatási környezetekben, kutatási eredményei és elmélete a kognitív pszichológia megalapozásában is nagy szerepet játszottak, és a mai napig fontos inspirációs forrást jelentenek a pszichológusok és oktatási szakemberek számára. Azóta mások is továbbfejlesztették és alkalmazták az ő elméletét a pedagógiai gyakorlatban.

Michael Cole kutatásai alapján a kisiskolás korú gyermekek fejlődését és tanulását a kulturális-hisztóriai megközelítés keretein belül vizsgálja. Ennek értelmében Cole hangsúlyozza, hogy a gyermek fejlődése és tanulása a társadalmi és kulturális kontextusokban, valamint a mindennapi élet gyakorlataiban zajlik. A kisiskolás korú gyermekek fejlődését Cole az ún. "feladatközösségek" (activity settings) fogalma mentén vizsgálja. Ezek olyan helyzetek, tevékenységek vagy környezetek, amelyekben a gyermek aktívan részt vesz, és amelyek befolyásolják fejlődését és tanulását. Cole szerint ezek a feladatközösségek nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermek megfelelő készségeket és tudást szerezzen a mindennapi élet kihívásainak kezeléséhez. Ebben az értelemben Cole hangsúlyozza a kisiskolás korú gyermekek szociális, kulturális és kognitív kontextusainak jelentőségét. Az ő kutatásai azt mutatják, hogy a gyermek fejlődését és tanulását a mindennapi élet gyakorlatai és a társadalmi környezetük alakítják. Ennek megfelelően a nevelési és oktatási gyakorlatokat úgy kell kialakítani, hogy támogassák ezeket a kulturális és szociális kontextusokat, és segítsék a gyermek fejlődését és tanulását (Cole – Cole, 2006).

A kisiskolásoknak szükségük van az olyan feladatokra és kihívásokra, amelyek segítik őket abban, hogy önbizalmat szerezzenek és képességeiket fejlesszék. Fontos, hogy támogassuk őket az önállóságuk és a kezdeményezőkéességük kibontakozásában, miközben biztosítjuk a megfelelő irányítást és támogatást. Ezek az évek meghatározóak az önálló gondolkodás kialakulásában, és az egyén kezdi felfedezni a saját képességeit és érdeklődési körét. A kisiskolások számára fontos az iskolai sikerek általi megerősítés és az,

hogy értékeljék az erőfeszítéseiket, amelyeket az iskolai vagy más tevékenységek során tesznek (Erikson, 1991).

John Locke (1632-1704) neves angol filozófus és gondolkodó, fontosnak tartotta az egyéni szabadságot és a gyermeki fejlődés természetét, az ő elképzelései általánosságban is meghatározzák a gyermekek nevelésére vonatkozó alapelveket. Locke szerint a gyermek születésekor "tabula rasa" állapotban van, vagyis üres lappal, egyfajta fehér papírlappal hasonlította össze. Véleménye szerint a gyerek születésével semmiféle tudással vagy információval nem rendelkezik, és az élete során körülötte lévő tapasztalatok formálják a tudását és személyiségét. A gyermek tehát egy passzív fogékony lény, aki a környezete hatására fejlődik és tanul. Locke hangsúlyozta az érzékek és tapasztalatok fontosságát a tanulásban és a fejlődésben. Fontosnak tartotta a gyerekek nevelését és oktatását, és úgy vélekedett, hogy a tanításnak és nevelésnek az érzékszerveken keresztül kell történnie, a megfelelő élmények és környezet segíthetik a gyerek fejlődését. A gyermeket arra kell ösztönözni, hogy tapasztalatokon keresztül sajátítsa el a tudást, kibontakoztassa a benne rejlő képességeket (Cole – Cole, 2006).

A kisiskolás korú gyermeknevelés tekintetében Locke szerint a gyermekeket arra kell nevelni, hogy kövessék az erkölcsi törvényeket és tiszteletben tartsák a társadalom normáit. Locke úgy gondolta, hogy a gyermeknek szabadon kell kifejeznie magát, de az erkölcsi irányelveket és a társadalmi normákat is meg kell tanítani neki. Locke nevelési elképzelései alapvetően befolyásolták az oktatási gyakorlatot és a gyermeknevelési elveket a későbbi évszázadok során, és sok modern nevelési elméletben is visszaköszönnek az általa előrevetített alapelvek (Pukánszky, 2018).

A kisiskolás kor fontos lépés a gyermek fejlődésében, amikor számos változás történik az életében, beleértve az érzelmi, szociális és kognitív fejlődést is. Ebben az időszakban a gyerekek aktívan részt vesznek az iskolai tevékenységekben, fejlesztik az olvasás, írás és számolás készségeiket, valamint megtanulnak együttműködni másokkal és megoldani problémáikat. Emellett a kisiskolás korban a szociális és érzelmi fejlődés is jelentős lépéseket tesz. A gyerekek megtanulják kezelni az érzelmeiket, megértik mások érzéseit és elkezdik kialakítani baráti kapcsolataikat (Méri – Binet, 2006).

A társas kapcsolatok és az együttműködési készségek fejlesztése alapvető elem a nevelési folyamatban. Az óvodából átmenetel, az iskolakezdés és az iskolai közösségbe való integráció mind olyan események, amelyek hatással lehetnek a gyermek érzelmi jólétére és tanulási motivációjára. Az egyénre szabott nevelési módszerek alkalmazása és a pozitív pedagógiai megközelítés kiemelkedő fontosságú a kisiskolás gyermekek nevelésében.

I.1 Életkori sajátosságok

A kisiskoláskor az élet azon szakaszát foglalja magába, amely időszak számos fontos fizikai, szomatikus fejlődést hoz magával, melyek befolyásolják a gyermek egészségét és jólétét. Ennek az időszaknak a legfontosabb jellemzője, hogy ebben a korban az óvodásból *iskolás lesz*. Ez egy átmeneti időszak, amikor a gyermek az óvodáskor jellemzőit ötvözi az iskolás sajátosságaival. Az iskolakezdés időszaka jelentős változásokat hoz a gyermek életében. Nem csupán az új környezetbe való beilleszkedéssel, az új társas kapcsolatok kialakításával és az új emberi kapcsolatok megismerésével kell megbirkóznia, hanem testi és agyi szempontból is átalakul. A kisiskoláskorban a gyermekek testi fejlődése folyamatos és dinamikus (Cole – Cole, 2006).

A kisiskoláskorban, vagyis általában 6 és 12 éves kor között a gyerekek testi fejlődése gyors ütemben zajlik. Ebben az időszakban nőnek tovább a gyerekek, a testük arányai kiegyensúlyozódnak, izmaik erősödnek és rugalmasabbá válnak. A gyermekek mozgáskoordinációja javul, ezáltal képesek könnyebben és pontosabban végrehajtani különböző mozgásokat és sporttevékenységeket. A testi fejlettség a gyermek egészségének, az összes testrendszer biológiai érettségének egyik integratív mutatója. A leglátványosabb testi változások között talán a hirtelen növekedés és súlygyarapodás említhető meg. A gyermek testének arányai megváltoznak, és kialakulnak az arc jellegzetes vonásai, különösen az arc középső és alsó részén. A testalkat is átalakul, a csontozatban is változások következnek be. A medencecsontok például 7-8 éves kor körül összeállnak és megcsontosodnak, ami fontos lépés az alakváltozás és a test tagolódása felé. Ebben a korban kiemelt fontossággal bír a helyes testtartás kialakítása és fenntartása, ami segíthet a későbbi görnyedt testtartás kialakulásának elkerülésében (Papalia – Martorell, 2006).

A motoros fejlődés fontos mérföldkövet jelent a gyermek fejlődésében. A gyerekek már elég tapasztalatot és képességet szereztek ahhoz, hogy számos motoros képességet megtanuljanak és fejlesszenek. Ebben az időszakban a gyerekek testi képességeiket tovább fejlesztik, és sokféle mozgásformát kipróbálnak. Ekkor már képesek olyan finommotoros készségeket kifejleszteni, amelyek az írás, rajzolás és egyéb tevékenységekhez szükségesek. Képesek finomabb mozgásokra, amelyek lehetővé teszik számukra az írás és olvasás elsajátítását. Ezek a képességek sok gyerek számára jelentős fejlődési mérföldköt jelentenek, és lehetővé teszik számukra, hogy hatékonyabban és pontosabban végezzék el az iskolai feladatokat (Gallahue – Ozmun, 2006).

Emellett a kisiskolások egyre többet mozognak és játszanak, ami hozzájárul a testi erőnlétükhöz. Az iskolában is egyre fontosabb szerepet kapnak a testnevelés órák, ahol a gyerekek különféle sportokat és játékokat tanulnak. A gyermekek számára rendkívül fontos, hogy rendszeresen részt vegyenek fizikai tevékenységekben, mivel ezek nemcsak a testi egészséget segítik elő, hanem hozzájárulnak az érzelmi és kognitív fejlődésükhöz is. A játékos, mozgalmass tevékenységek és sportok kiváló lehetőséget nyújtanak a motoros készségeik gyakorlására és fejlesztésére (Gallahue – Ozmun, 2006).

Összességében a Gallahue és Ozmun (2006) által leírtak alapján a kisiskoláskor motoros képességfejlődése kulcsfontosságú szerepet játszik a gyermek teljes fejlődésében. A megfelelő támogatás és lehetőségek biztosítása segít abban, hogy a gyerekek sikeresen fejlesszék és felhasználják motoros készségeiket az iskolai és mindennapi életben. Az itt szerzett alapok a későbbi sportteljesítményekre és egészséges életmód kialakítására is hatással vannak.

Az egészséges testi fejlődés és az egészséges életmód kialakítása a kisiskoláskorban meghatározó szerepet játszik a későbbi életminőség és egészség szempontjából. Ezért fontos, hogy a szülők, pedagógusok és egészségügyi szakemberek figyelemmel kísérjék a kisiskolások testi fejlődését, és támogassák az egészséges életmód kialakítását. Ez az időszak jelentős lehetőségeket kínál a szülőknek és a gondozóknak, hogy támogassák a gyermek egészséges testi fejlődését és életmódját, ami hosszú távon hozzájárulhat az egészséges felnőttkori élethez.

I.2 Kognitív képességek kisiskoláskorban

A kisiskolás kor, a gyerekek fejlődésében fontos és kritikus szakasz. Ebben az időszakban a gyerekek számos fontos kognitív képességet fejlesztenek ki, amelyek kulcsfontosságúak az iskolai siker és az életben való boldogulás szempontjából. Az alapvető kognitív folyamatok kisiskolás korban alakulnak ki. A kognitív fejlődés olyan készségek elsajátítását jelenti, mint a memória, a figyelem, az érvelés és a tervezés. Ezek a készségek lehetővé teszik a gyermekek számára, hogy érzelmeiket, gondolataikat és viselkedéseiket kezeljék, amellett, hogy segítik őket az információk tárolásában, a problémák megoldásában, az ítélőképesség gyakorlásában és az őket körülvevő világ megértésében.

A kisiskolás korban a gyermekek már átjutottak a konkrét műveletek szakaszán, és képesek már absztrakt gondolatokra is. Jean Piaget (1896-1980) kognitív fejlődési elmélete szerint a kisiskoláskorban a gyermekek az ún. konkrét operációs szakaszba lépnek, már

képesek az operációk elvégzésére, és gondolkodásuk sokkal rugalmasabbá válik. Ebben az életkorban a gyerekek fejlődnek az értelem és az intelligencia terén azáltal, hogy aktívan részt vesznek az új információk feldolgozásában és azoknak a saját tudásukhoz való illesztésében, sokkal jobban képesek megérteni az ok-okozati összefüggéseket, és képesek már logikusan, egymást követő lépésekben gondolkodni. Például, ekkor már a gyermek képes lesz megérteni az idő és a tér fogalmát, valamint képes lesz megoldani egyszerű matematikai problémákat (Piaget – Inhelder, 2004).

Az iskolába lépéskor a gyermek megfelelő fejlettségű látásélességgel, hallással rendelkezik, megkülönbözteti a tárgyak formáit és színeit. A gyermek céltudatosan tud nézegetni tárgyakat, rajzokat elsősorban szín, forma és méret. A tanulási folyamat azonban új követelményeket támaszt észlelésével szemben, mivel az oktatási információk asszimilációja önkényességet és az észlelési tevékenység tudatosságát kívánja meg. Eleinte a tárgyak külső fényes jelei vonzzák őket, még nem tudnak koncentrálni és egyéb vonásaikat részletesen mérlegelni, meglátni bennük a lényegeset. Ennek ismeretében a tanárnak fejlesztenie kell a tanulók észlelését, feltárva az ellenőrzési vagy hallgatási módszereket, a tantárgyak sajátosságainak azonosításának eljárását. Az ilyen erőfeszítéseknek köszönhetően kialakul az észlelés önkényessége, tudatossága, szelektivitása (tartalmi, és nem külső vonzereje szempontjából) (Méri – Binet, 2006).

Az észlelésfejlődés minőségi változásai az észlelés szerkezetének bizonyos átalakulását jelentik, aminek következtében növekszik annak kognitív hatékonysága. A fiatalabb iskolások észlelése fokozatosan önkényesebb, céltudatosabb, kategorikusabb folyamattá válik, melyet az integritás, érzelmesség, szelektivitás jellemzi. Ha az óvodásokat az észleléselemzés jellemezte, akkor az általános iskolás kor végére megfelelő képességgel megjelenik a szintetizáló észlelés. Az intelligencia fejlesztése lehetővé teszi az észlelt elemek közötti kapcsolatok kialakítását. Ez könnyen látható, amikor a gyerekek leírják a képet, elképzelik, majd leírják és később a kép teljes leírása kiegészül a rajta ábrázolt jelenségek, események logikus magyarázatával (Balogh, 2005).

A kisiskolás korban a gyermekek egyre inkább képesek kritikusan gondolkodni és értékelni az információkat, ami a fejlődés egyik fontos mérföldköve. Erik Erikson, a neves fejlődépszichológus az életciklus-elméletében megfogalmazott nyolc fejlődési szakaszt, amelyeken az egyén az élete során halad végig. A kisiskoláskorban az iparkodás és a teljesítmény feladat dominál. Ez a szakasz arról szól, hogy a gyerekek megfelelő önállóságot és kezdeményezőképeséget fejlesszenek ki az iskolai és társadalmi környezetben. A gyerekeknek meg kell tanulniuk értékelni az információkat, különbséget tenni a helyes és

helytelen között, valamint kritikusan megvizsgálni azokat az állításokat és információkat, amelyekkel találkoznak az iskolában és a mindennapi életben (Erikson, 2002).

A kisiskolások kritikus gondolkodását számos módon lehet fejleszteni. Például a problémamegoldó tevékenységek és projektek lehetőséget adnak a gyerekeknek arra, hogy különböző szempontokat vegyenek figyelembe és különféle megoldásokat fontoljanak meg. Emellett a vita és a vitatkozás lehetőséget nyújt a gyerekeknek arra, hogy kifejlesszék érvelési képességüket és kritikus gondolkodásukat. Az iparkodás és a teljesítmény feladat arra ösztönzi a gyerekeket, hogy kritikusan gondolkodjanak és értékeljék az információkat, amelyekkel találkoznak az iskolában és az életben, ez segít abban, hogy sikeresen megbirkózzanak az iskolai és társadalmi kihívásokkal ebben az időszakban (Erikson, 2002).

A kognitív fejlődéshez hozzátartozik a nyelvi fejlődés is, amely a gyermek kommunikációs, beszédértési és szóbeli kifejezési képessége. Iskoláskorú gyermekek esetében ez az olvasás- és írásértést is magában foglalja. Fejlesztik szóbeli nyelvi készségeiket, új szóincsre és mondatszerkezetre tesznek szert, elkezdenek érvelni és vitatkozni. Kezd kialakulni bennük az önbizalom és a tanulás tudása, megtanulnak írni és olvasni. Kisiskolás korban már kezdik megkülönböztetni a fantáziát a valóságtól és megnövekedett a memóriájuk, a figyelem és az impulzus kontroll. A kognitív fejlődés egyedi folyamat, amely minden iskolás korú gyermekre jellemző. Néha az iskoláskorú gyermekek kognitív nehézségeket mutathatnak, amelyek befolyásolhatják tanulásukat és viselkedésüket (Cole – Cole, 2006).

A kisiskolás kor fontos szakasz a kognitív fejlődés szempontjából, melynek során a gyermekek egyre jobban képesek absztrakt gondolkodásra, és megértik az ok-okozati összefüggéseket. A megfelelő támogatás és lehetőségek biztosítása segít abban, hogy a gyerekek sikeresen fejlesszék és alkalmazzák kritikus gondolkodási képességeiket az iskolai és mindennapi életben.

I.3 Az érzelmi fejlődés

Ahogy nőnek a gyerekek, megtanulják az érzelmi önszabályozást. A kisgyermekeknél tapasztalt érzelmi hullámok, mint például a sírás, amikor elszakadnak a családjuktól, vagy ütés, amikor frusztrálttá válnak, csökkenni fognak, ahogy a gyerekek felnőnek. Az iskoláskorú gyerekek kezdik jobban megérteni, hogy mik az érzelmeik, és képesek lesznek megbeszélni, hogyan érzik magukat.

Az érzelmi fejlődés magában foglalja az érzések és érzelmek megismerését, annak megértését, hogyan és miért fordulnak elő, felismerjük saját és mások érzéseit, és hatékony módszereket dolgozunk ki ezen érzések kezelésére. Fontos szerepet játszik a kisiskolás gyermek életében. Az érzelmi intelligencia fejlődése hozzájárul ahhoz, hogy a gyermek képes legyen megfelelően reagálni az érzelmi ingerekre, kezelni az érzelmeit és kapcsolatot építeni más emberekkel. Elkezdik más iskolás korú gyerekek szemszögéből látni a dolgokat, és kezdik megérteni, hogy viselkedésük hogyan hat másokra. Az iskolás korban kialakul a másokkal való együttérzés is (Brackett – Rivers, 2014).

Jelentőségteljes szerepet játszanak az érzelmek minden gyermek életében, kulcsfontosságú a teljes körű fejlődésben és jólétben. Nehéz elképzelni egy érzelemmentes gyereket. A gyermek érzelmi jólétét, érzelmi fejlődését tulajdonképpen a családban és a társadalomban való nevelés befolyásolja. És természetesen a temperamentuma, az idegrendszer típusa az, amit ma fiziológiai vagy biológiai tényezőknek neveznek. A kisiskolás érzelmei azonnaliak és spontának. Ezért minden tevékenységüket érzelmi megnyilvánulások színesítik. Ebben az időszakban a gyermekek jelentős lépéseket tesznek az érzelmi tudatosság, az érzelmek szabályozása és az empátia terén (Eisenberg et al., 2001).

Kisiskolás korban az érzelmi tudatosság növekszik, ahogy a gyermekek egyre jobban megértik saját érzelmeiket és másokét is. Ezenkívül fejlődnek az érzelmi szabályozási készségeik, és megtanulják, hogyan kell kezelni és kifejezni az érzelmeiket az adott helyzetekben. Nyugodtabban és türelmesebben tudnak várni, mint korábban. Azt akarják, hogy szeressék és elfogadják őket, és egyre jobban tudatában vannak annak, hogy mások mit gondolnak róluk. Reálisabban ismerik képességeiket. Fejlődő önbecsülésüknek köszönhetően jobban kontrollálják, hogyan reagálnak a hibákra vagy kudarcokra. A gyerektől elvették a játékot - hangosan sír, visszaadták - megint nevet, mintha mi sem történt volna. A gyerekek, nem titkolják és nem tartják vissza érzéseiket. Ezért minden tevékenységüket érzelmi megnyilvánulások színesítik (Denham – Burton, 2003).

Az érzelmek szorosan összefüggenek a gyerekek viselkedésével. Tudományos szempontból az érzelmek a test fiziológiai reakciói eseményekre, emberekre, vagyis mindenre, ami az embert körülveszi. Az empátia fejlődése szintén fontos aspektusa az érzelmi fejlődésnek kisiskolás korban (Hoffman, 2000).

A gyermekek megtanulják felismerni és megosztani mások érzelmeit, ami hozzájárul a pozitív társadalmi kapcsolatok kialakulásához és a konfliktusok hatékony kezeléséhez. Megértik és könnyebben fejezik ki az olyan összetett érzelmeket, mint a büszkeség, a bűntudat és a szégyen. Tanulják az ambivalenciát. Ez azt jelenti, hogy megértik, hogy néha

egy-egy helyzettel kapcsolatban érzelmek skáláját érezhetjük, például izgalmat és félelmet attól a gondolattól, hogy egy nagy csúszdán leesünk. Ezekben az években a gyerekek megszilárdítják énképüket, identitásukat és önbecsülésüket. Úgy kezdik meghatározni önmagukat, hogy összehasonlítják magukat másokkal, és egyre jobban felismerik a sztereotípiákat. Jobban képesek felismerni és megérteni az olyan összetett érzelmeket, mint a hála, a féltékenység és a szorongás (Hoffman, 2000).

Az érzelmi fejlődés kisiskolás korban tehát összetett és dinamikus folyamat, amelynek nagy jelentősége van a gyermek teljes körű fejlődésében és sikeres alkalmazkodásában a társadalomba. A kisiskolások érzelmi fejlődését számos tényező befolyásolhatja, beleértve a családi környezetet, az iskolai tapasztalatokat és a baráti kapcsolatokat. Fontos, hogy a gondviselők és az oktatók támogassák és segítsék a gyermekeket az érzelmi készségeik fejlesztésében és az érzelmi intelligencia kialakításában (Brackett – Rivers, 2014).

A gyermek teljes körű fejlődésében és jólétében az érzelmi fejlődés kisiskolás korban kulcsfontosságú szerepet játszik. Kutatások azt mutatják, hogy ebben az időszakban a gyermekek érzelmi tudatossága, érzelmi szabályozási képességei és empátiája szignifikánsan fejlődnek. Ahogy nőnek a gyerekek, megtanulják az érzelmi önszabályozást. A kisgyermeknél tapasztalt érzelmi hullámok, mint például a sírás, amikor elszakadnak a családjuktól, vagy ütés, amikor frusztrálttá válnak, csökkenni fognak, ahogy a gyerekek felnőnek. Az iskoláskorú gyerekek kezdik jobban megérteni, hogy mik az érzelmek, és képesek lesznek megbeszélni, hogyan érzik magukat. Az iskolás korban kialakul a másokkal való együttérzés és empátia érzése is. (Kárpáti – Tóth, 2018).

Kárpáti és Tóth (2018) azt állapította meg, hogy a kisiskolás gyermekek egyre jobban megértik és felismerik saját érzelmeiket, valamint azokat az érzelmi jeleket, amelyek másoknál is megjelennek. Ezenkívül a vizsgálatok kimutatták, hogy a kisiskolások képesek hatékonyan szabályozni az érzelmeiket különböző helyzetekben, ami növeli az alkalmazkodóképességüket és a stresszkezelési képességeiket. Mivel tapasztalataik bővülnek, sok tényező megváltoztathatja a gyermekek cselekedeteit, és befolyásolhatja, hogyan tanulnak meg együtt lenni. Egyes helyzetek stresszt okozhatnak, és befolyásolhatják az önbecsülést. Felnőttként tudjuk, ha egy helyzet túl sok stresszt okoz, és dönthetünk úgy, hogy ezen módszerek valamelyikét alkalmazzuk akiváltó okra való hatékony reagálás érdekében. Az iskoláskorú gyerekek megtanulják, hogyan ismerjék fel, mi okozza a stresszt, és hogyan befolyásolja viselkedésüket. Egyes gyerekek még mindig nyíltan kiadják érzéseiket, míg mások megtartják maguknak azt. Szeretnénk, ha a gyerekek megtanulnák, hogyan tudják egészségesen és pozitívan kezelni az érzéseiket (Farkas – Szabó, 2019).

A kutatások emellett kiemelték az empátia fejlődését is kisiskolás korban. Az empátiát olyan egyéni képesség, amely megtapasztalja és megérti, amit mások éreznek anélkül, hogy összetévesztenék önmagunkat és másokat. Farkas és Szabó (2019) azt állapította meg, hogy a gyermekek egyre jobban képesek észlelni és megosztani mások érzelmeit, ami pozitív társas kapcsolatok kialakulását eredményezi. Képesek megérteni az összetett szociális érzelmeket, tisztában vannak mások szükségleteivel, képesek empatikus viselkedést tanúsítani. A gyerekek megtanulják, hogyan lehet a legjobban felhasználni az empátiát a közösségben, az osztálytermükben, hisz az emberi empátia arra a képességre vonatkozik, hogy megértsük, illetve érezzük azt, amit mások (Eisenberg et al., 2001).

A kisiskolás gyermekek teljes körű fejlődésében és a társas kapcsolataik kialakításában, az érzelmi fejlődés kulcsfontosságú. A gyerekek kezdik jobban megérteni, hogy mi is az érzelm, és képessé lesznek megbeszélni, hogyan érzik magukat. Az kisiskolás korú gyermekek fejlődésének ismerete segítheti a szülőket, pedagógusokat és más gondozókat a korosztály viselkedésének megértésében. Ezen ismeret egyúttal elméleti útmutatást adhat számukra az oktatási döntések meghozatalához. Az érzelmeik és érzéseik segítenek kreatívan alkalmazkodni a világhoz, megismerni önmagunkat és másokat, megtanulni legyőzni a nehézségeket, és végső soron önmagunk lenni.

I.4 Szociális háttér

Az érzelmeink, az érzéseink alakulására nagy hatással van a környezet, az erkölcs, a társadalmi normák és a családi nevelés is. A kisgyermek általában magukra és az őket körülvevő világra összpontosítanak. Keményen dolgoznak azon, hogy felfedezzék, környezetük hogyan segítheti őket a tanulásban, a fejlődésben és a képzeletben. Arra összpontosítanak, hogyan tudják értelmezni az őket körülvevő világot, és hogyan viszonyíthatják azt magukhoz. Ahogy a gyerekek nőnek, elvárják tőlük, hogy olyan készségeket fejlesszenek ki, amelyek lehetővé teszik számukra a szélesebb körű kölcsönhatást. Ehhez a gyerekeknek meg kell tanulniuk figyelembe venni mások érzelmeit, kultúráját és nézőpontját.

A kisiskolás kor egy olyan időszak a gyermek fejlődésében, amikor számos szociális tényező együttesen befolyásolja az életüket. A szociális háttér a családi, az iskolai és közösségi környezet összetett összessége. Ezek szorosan összekapcsolódnak, egymást kiegészítik és kihatással vannak a kisiskolás gyermek érzelmi és társas fejlődésének alakulására (Nagy – Zsolnai, 2001).

Mind az érzelmi, mind a szociális fejlődés magában foglalja azokat a viselkedésmódokat, amelyek a gyermekek érzelmi növekedését képviselik, és azt a képességüket, hogy sikeresen eligazodjanak a világban a felnőttekkel és társaikkal való kölcsönhatásokon keresztül. Mivel ezek a készségek együtt fejlődnek, ezt szociális-érzelmi fejlődésnek nevezzük. A szociális-érzelmi mérföldkövek a gyermekeknek azon képességére összpontosítanak, hogy hogyan szabályozzák figyelmüket, érzelmeiket és viselkedésüket, továbbá pozitív kapcsolatokat alakítsanak ki a felnőttekkel és a társaikkal. A kapcsolatok jelentik a szociális-érzelmi fejlődés magját. A gyermek kapcsolatteremtési és kapcsolattartási képessége nagyon fontos szempont a fejlődésében. Ez elsősorban a gyerekek azon képességében mutatkozik meg, hogy képes barátokat szerezni és megtartani (Zsolnai, 2006).

A családnak jelentős szerepe van a kisiskolás gyermek szociális háttérére. A gyerekek szociális-érzelmi készségeiket az elsődleges gondozóikkal, családjukkal és kultúráikkal való kapcsolataik összefüggésében fejlesztik. Figyelembe véve, hogy társadalmunk mennyire sokszínű, elképzelhető, hogy ez a sokszínűség abban is kifejeződik, ahogyan a különböző kultúrájú családok megtanítják a gyerekeket érzelmek kezelésére, szocializálódásra és másokkal való kapcsolatteremtésre. A családi dinamika, mint például a szülők nevelési stílusa és a családi kapcsolatok minősége, alapvetően befolyásolja a gyermek önértékelését és szociális készségeit (Grotevant et al., 2006). Például, az autoritativ nevelési stílus általában kedvező hatással van a gyermek önértékelésére és társas készségeire, míg az autoriter vagy permisszív nevelési stílusok negatív hatásokkal járhatnak (Baumrind, 1991).

Az iskola kiemelt szerepet tölt be a gyermek szociális háttérének formálásában és alakításában. Az itteni sikerek és kudarcok hatással lehetnek a gyermek önértékelésére és motivációjára is. A magyar kutatók által végzett tanulmányok azt mutatják, hogy az iskolai környezet és tapasztalatok számos módon befolyásolják a gyermek társas készségeit, konfliktuskezelését és érzelmi fejlődését. Továbbá lehetőséget biztosít a gyermeknek a társas kapcsolatok kialakítására és fejlesztésére. Az osztálytársakkal és tanárokkal való kapcsolat, valamint az iskolai teljesítmény és élmények jelentős hatást gyakorolnak a gyermek társas készségeire és önértékelésére. A közös tevékenységek és projektek segítik a gyerekek közötti együttműködést és a csapatmunkát, ami kulcsfontosságú a szociális készségek fejlődésében (Gergely – Szabó, 2018).

A tanulás során a gyerekek megismerik és megértik a társadalmi normákat és értékeket. Az erkölcsi tanulás lehetőséget nyújt a gyerekeknek arra, hogy felelősségteljes és tisztelettudó tagjai legyenek a közösségnek (Takács – Mészáros, 2019). Az iskola egyben támogató kapcsolatokat teremt a gyerekek és a felnőttek között, például tanárok és

tanácsadók között. Ezek a kapcsolatok segítik a gyerekeket az élet kihívásaival való megküzdésben és támogatást nyújtanak nekik a nehéz időszakokban (Barta – Nagy, 2020). A megfelelő támogatás és erőforrások biztosítása az iskolákban lehetővé teszi a gyerekek számára, hogy teljes körűen kifejlesszék szociális kompetenciáikat és jólétüket.

Emellett a lakóhely és a közösségi környezet is befolyásolja a kisiskolás gyermek szociális háttérét. A magyar kutatók által végzett tanulmányok rámutatnak arra, hogy a lakóhelyen és a közösségi környezetben belüli tényezők komplex módon befolyásolják a gyermek társas kapcsolatait, érzelmi fejlődését és életminőségét. Lakóhelytől függően különböző lehetőségek adódnak a gyermek számára. Azokban a közösségekben, ahol erős szociális támogatás és erőforrások állnak rendelkezésre, a gyerekek nagyobb eséllyel alakítanak ki pozitív és egészséges kapcsolatokat (Kovács – Tóth, 2016).

A kisiskolás közvetlen környezetében tapasztalt problémák és kihívások, például a szegénység vagy a bűnözés, jelentős stresszforrást jelenthetnek a gyermek számára, és negatívan befolyásolhatják szociális és érzelmi fejlődését. Ugyanakkor a pozitív közösségi programok, segíthetnek a gyermek szociális háttérének erősítésében és támogatásában. Ha a gyermek szociális készségekkel rendelkezik, meg tud birkózni a nehéz helyzetekkel. A szociálisan adaptált gyerekek tudják, hogyan kell barátkozni, játszani, beszélgetni társaikkal és felnőttekkel (Varga – Papp, 2020).

Németh Nóra (2008) cikkében vizsgálta a szociális kompetencia és az önértékelés kapcsolatát kisiskolás gyermekek körében. A tanulmány célja az volt, hogy megértsék, milyen összefüggések mutathatók ki a szociális kompetencia és az önértékelés között ebben a korcsoportban. A kutatás során részt vett kisiskolások önértékelését és szociális kompetenciáját elemezték, figyelembe véve az életkort és a nemet. Az eredmények pozitív összefüggést mutattak ki a szociális kompetencia és az önértékelés között. Ez azt jelenti, hogy minél magasabb a gyermek szociális kompetenciája, annál pozitívabb az önértékelése (Németh, 2008).

A fentiek alapján látható, hogy a kisiskolás gyermek szociális háttére összetett és sokrétű tényezők kombinációjából áll. Ezek a tényezők közvetlenül befolyásolják a gyermek érzelmi és társas fejlődését, és fontosak lehetnek a pedagógiai és szülői beavatkozások tervezésében és végrehajtásában. A kisiskolás korú gyermekek szociális fejlődése összefügg még a személyiségének és az önértékelésének kialakulásával is.

II. ÖNÉRTÉKELÉS

„Érdekes paradoxon, hogy amikor képes vagyok elfogadni magam olyannak, amilyen vagyok, akkor válok képessé a változásra.”

Carl Rogers.

Az önértékelés az emberek belső világának tükröződése, amely meghatározza, hogyan látják és értékelik saját magukat a világban. Ez a belső értékelési folyamat kiterjed a képességek, teljesítmények, érzések és értékek értékelésére, és alapvetően befolyásolja az mindenkinek a saját önbecsülését és önbizalmát. Az önértékelés nem csupán egy állandó állapot, hanem egy dinamikus folyamat, amely az életkorral és a tapasztalatokkal változik. A gyermekkorban és az ifjúkorban különösen fontos az önértékelés fejlődése, mivel ezek az életszakaszok lehetővé teszik számukra, hogy felfedezzék és megértsék saját képességeiket és érzéseiket. Ennek a folyamatnak a megértése nemcsak saját magunknak, hanem a környezetünk, a körülöttünk élők számára is létfontosságú, hiszen az önértékelés befolyásolja az élet minden területét, beleértve az érzelmi jólétet, viselkedést és teljesítményt.

Az embereknek az általános értékítélete saját magukról, amely magában foglalja a képességeiket, képességeiket, sikereiket és hiányosságait, ez nem más, mint az önértékelés (Pukánszky, 2018). Ez a folyamat alapvető fontosságú az ember mindennapi életében, mivel hatással van az érzelmi jólétre, az személyek közötti kapcsolatokra és az élet minőségére (Csapó – Zsolnai, 2001).

Magát az „önbecsülés” kifejezést először William James, amerikai filozófus fogalmazta meg 1890-ben, így mondhatjuk a pszichológia legrégebbi fogalmai közé tartozik. Az önbecsülés fontosságát gyakran összefüggésbe hozhatjuk olyan kulcsfontosságú területekkel, mint az emberi motiváció, fejlődés, teljesítmény, megküzdési képesség, kapcsolat kialakítása, pszichopatológia és mentális egészség vagy általános jólét. Az önértékelés számos tényezőtől függ, beleértve a kulturális, szociális és környezeti kontextust, valamint a családi nevelési stílust. Az egyének gyermekkoruktól kezdve fejlesztik az önértékelésüket, amelynek alakulása szorosan összefügg a családi dinamikával és a környezeti hatásokkal (Mruk, 2013).

Az emberek az önértékelés fejlesztése során képesek egyre pontosabban megítélni saját képességeiket és teljesítményüket, ami segíthet nekik a célkitűzések elérésében és az életük különböző területein való sikeres irányításban. A fejlődése dinamikus folyamat, amely az

életkorral és a tapasztalatokkal változik és szorosan összefügg a környezettel, beleértve a családi és iskolai, valamint a társadalmi környezetet. A pszichológiai egészség és az önértékelés közötti összefüggés szorosan kapcsolódik a családi nevelési stílusokhoz, mivel a gyermekkorban és a fiatal felnőttkorban kialakított önértékelési minták hosszú távú hatással lehetnek az egyén érzelmi kiegyensúlyozottságára. Ezért fontos az önértékelés és a családi nevelési stílusok közötti kapcsolat tanulmányozása és megértése az érzelmi nyugalma érdekében (Pukánszky, 2018).

Maga az önértékelés fogalma magában foglalja a pozitív és negatív nézőpontokat egyaránt, és befolyásolja az egyén önazonosságát és önbecsülését. A gyermekkorban és az ifjúkorban különösen fontos ennek az érzésnek a fejlődése, mivel ezek az életszakaszok lehetővé teszik a számukra, hogy felfedezzék és megértsék saját képességeiket, érzéseiket. Mivel kapcsolataik, élményeik és környezetük révén alakítják az önértékelést, ami hosszú távú hatással van az egész életükre. A pozitív önértékelés segíthet az megbirkózni a stresszel, az élet kihívásaival és az élet megpróbáltatásaival, míg az alacsony önértékelés gyakran összefüggésben van olyan lelki problémákkal, mint például a depresszió és a szorongás (Csapó – Zsolnai, 2001).

Az önértékelés fejlődése gyermekkorban jelentős téma, amelyet Cole és Cole (2006) részletesen tárgyalnak "Fejlődéslelektan" című munkájukban. A szerzők átfogó áttekintést nyújtanak az önértékelés fejlődéséről, kiemelve annak fontos szerepét a gyermekkori fejlődésben. Rámutatnak arra, hogy az önértékelés hogyan alakul ki a csecsemőkortól a serdülőkorig, és milyen tényezők befolyásolják ezt a folyamatot. A gyerekek magukat másokkal hasonlítják össze, és ez befolyásolja az önértékelésüket is. Az önértékelés alakulásában és fenntartásában a társadalmi összehasonlítások fontos szerepet jut. Emellett körüljárják munkájában az önértékelés kapcsolatát a kognitív fejlődéssel és az érzelmi fejlődéssel is. Továbbá az önértékelés hogyan kapcsolódik más fontos pszichológiai folyamatokhoz, például az önismeret és az énkép kialakulásához (Cole – Cole, 2006).

Az egyén saját magáról alkotott véleményét és értékelését jelenti az önértékelés, míg az emberi én vagy személyiség az egyén belső jellemzőinek összessége, beleértve a gondolkodást, érzéseket, viselkedést és értékeket. Az önértékelés az emberi személyiség egyik fontos alkotó eleme, és befolyásolja, hogyan látja magát, valamint hogyan viselkedik és reagál a környezetére. Formálja az embert és befolyásolja annak fejlődését és változását az élet során. Az egyén személyiségjegyei és hiedelmei alapján értékeli magát és teljesítményét, és ezáltal formálódik az önértékelés. Mindez változhat az idő múlásával, és az emberi én is változhat az önértékelés hatására.

II.1 Személyiségelméletek az önértékelés körül

Az önértékelés kérdése az egyik legfontosabb téma a személyiségpszichológiában, hiszen az ember saját magáról alkotott véleménye meghatározza viselkedését, döntéseit és kapcsolatait másokkal. A személyiségelméletek az önértékelés körül különböző megközelítéseket és elméleteket foglalnak magukban, amelyek segítenek megérteni, hogyan alakul ki az egyén önértékelése, hogyan változik az élet során, valamint hogyan befolyásolja a viselkedését és érzelmi állapotát. Az önértékelés körüli személyiségelméletek megértése hozzájárulhat a pszichológiai gyakorlat és kutatás területén történő fejlődéshez. A továbbiakban áttekintünk néhány olyan személyiségelméletet, amelyek középpontjában az önértékelés áll. Ezek az elméletek segíthetnek mélyebb megértést kapni arról, hogy hogyan alakul ki az egyén saját magáról alkotott képe, és hogyan befolyásolja ez az önértékelés az egyén életét és kapcsolatait.

A személyiségelméletek különböző megközelítések alapján próbálnak választ találni arra, hogy mi határozza meg az egyéni különbségeket, hogyan fejlődik és változik a személyiség, valamint hogy miként befolyásolja az egyén viselkedését.

Sigmund Freud (1856 – 1939) munkássága alapján a pszichoanalízis elméletei kiemelik a tudattalan szerepét a személyiség kialakulásában, és hangsúlyozzák az ösztönös vágyak és belső konfliktusok fontosságát. Freud pszichoanalitikus elméletei különösen arra összpontosítanak, hogy az egyén személyisége mennyiben befolyásolja a tudattalanban rejlő vágyak és elnyomott emlékek (Cole – Cole, 2006). Ezek az elméletek azt sugallják, hogy az ösztönös vágyak, mélyen befolyásolják az egyén viselkedését és élményeit. Szerinte az emberi psziché három részre osztására épülnek, és hangsúlyozzák ezek kölcsönhatását és nézeteltéréseit. Az én az egyén tudatos része, amely az ösztönök kielégítésének megfelelő módot keres, míg a felettes-én az erkölcsi normák és értékek internalizált rendszere, és az id a primitív ösztönök és vágyak forrása (Mérei – Binet, 2006).

Freud elméletei alapján a pszichoanalízis célja az ösztönös vágyak és belső konfliktusok tudatosítása és kezelése, hogy az egyén személyisége egészségesebbé válhasson. A pszichoanalitikus terápia során az egyén felismerheti és megértetheti a tudattalanban rejlő vágyakat és konfliktusokat, és így képes lehet azokra tudatosabban és hatékonyabban reagálni (Mönks – Knoers, 1998).

Carl Jung (1875 – 1961) személyiségelmélete alapvetően a tudattalan és az öntudat közötti kapcsolatra összpontosít. Jung szerint a tudattalan nemcsak traumatikus emlékeket és elfojtott vágyakat tartalmaz, mint Freud esetében, hanem olyan kollektív archetípusokat

is, amelyek az emberiség történelméből származnak és az összes emberi tapasztalatban jelen vannak. Ő a személyiség kialakulását a tudattalan tartalmak integrációjának és az öntudattal való párbeszédnek tekintette. Azt állította, hogy az embernek több aspektusa van, amelyeket az ő és az álmaiban megjelenő archetípussal, valamint az introvertált és extrovertált funkciókkal lehet leírni. Az introvertált funkciók inkább a belső világ felé fordulnak, míg az extrovertáltak a külső világra. Ezek a funkciók a gondolkodás, az érzékelés, az érzés és az intuitív gondolkodás. Jung az emberi pszichét négy fő archetípussal azonosította: az önéletrajzi, az álombeli, az ősanyai és az ősapa archetípussal. A személyiségfejlődés során ezek az archetípusok különböző formákban és mértékben jelenhetnek meg az egyén életében, és befolyásolhatják viselkedését és gondolkodásmódját (Jacobi, 2009).

A behaviorista pszichológia jeles képviselői közé tartoztak John B. Watson, Edward L. Thorndike és B.F. Skinner. A behaviorizmus az a pszichológiai megközelítés, amely szerint a viselkedést és az elmét az érzékszerveink által érzékelt külső ingerek és az ezekre adott válaszok határozzák meg (Tóth, 2008). Ennek a megközelítésnek a központi témája a tanulás és a viselkedés kontrollálása általában, hogyan tanulunk a környezettel való kölcsönhatás révén. A behaviorizmuson belül három fő megközelítés létezik: a klasszikus kondicionálás, az operáns kondicionálás és a megfigyeléses tanulás. Mindegyik módszer magában foglalja a kondicionálás folyamatát, amelynek során az állat vagy személy megtanulja, hogy egy adott ingert egy adott válaszhoz társítson (Bernáth, 2004).

John B. Watson (1878–1958) az amerikai behaviorizmus egyik legjelentősebb alakja volt. Tanulmányait az "az öröm és a fájdalom reflexe" elnevezésű cikkében dolgozta ki, amelyben azt állította, hogy az emberi viselkedésnek nincs veleszületett komponense. Az 1913-ban megjelent "Psychology as the Behaviorist Views It" című írása radikálisan új megközelítést hozott a pszichológiába, hangsúlyozva a megfigyelhető viselkedés fontosságát, és elvetve a belső mentális folyamatokra való hivatkozást (Tóth, 2008).

Skinner (1904–1990) az operáns kondicionálás kutatásában tett kiemelkedő hozzájárulást a behaviorista pszichológiában. Elmélete szerint a viselkedés tanulásának folyamata az erősítés és a büntetés által történik. Skinner kísérleteket végzett, például a dobozában lévő egereket, hogy megérthesse a viselkedés kialakulását a környezeti ingerek és a következmények közötti kapcsolat révén (Bernáth, 2004). A behaviorizmus hatása azóta is érezhető a pszichológiai kutatásokban és az alkalmazott területeken egyaránt, például az oktatásban és a terápiában. A humanisztikus pszichológia az egyén teljes potenciáljára, az önbecsülésre és az önfejlesztésre helyezi a hangsúlyt. Ez az elméleti irányzat kiemeli az

egyén belső motivációját és szükségleteit, és hangsúlyozza az emberi személyiség pozitív aspektusait (Seligman – Csikszentmihalyi, 2000).

Az egyik legjelentősebb humanisztikus pszichológus, Carl Rogers (1902 – 1987), az egyéniség fejlődését és a terápiás folyamatot összpontosította az ügyfélközpontú (client-centered therapy) terápia keretében, amelyet gyakran az egyszerűen „Rogers-terápiának” is neveznek. Az ügyfélközpontú terápia olyan megközelítés, amely az egyén belső erőforrásaira és az önmegértésre összpontosít, és hangsúlyozza a terapeuta és az ügyfél közötti együttműködést és az elfogadás fontosságát. Rogers nézetei szerint az egyén belső készítése az önfejlődés felé irányul, és az ügyfélközpontú terápia célja, hogy segítse az egyéneket a belső potenciáljuk felfedezésében és kibontakoztatásában. A terapeuta feladata az, hogy támogassa az ügyfelet az önismeret és az önelfogadás útján, miközben elfogadó és empatikus légkört teremt (Gyöngyösiné – Oláh, 2007).

Abraham Maslow (1908 – 1970) humanistaként úgy gondolta, hogy az emberek veleszületett vágya az önmegvalósítás, vagyis az, hogy a lehető legjobbak legyenek. E végső cél eléréséhez azonban számos alapvető szükségletet kell kielégíteni. Mindez magában foglalja az élelem, a biztonság, a szeretet és az önbecsülés iránti igényt. Míg az akkoriban létező irányzatok némelyike – mint például a pszichoanalízis és a behaviorizmus – általában a problémás viselkedésekre összpontosított, őt jobban érdekelt annak megismerése, hogy mi tesz boldoggá az embereket, és mit tesznek e cél elérése érdekében (Lester et al., 1983).

Ő az emberi szükségletek hierarchiáját dolgozta ki, amely a fiziológiai szükségletektől a személyes fejlődés és az önmegvalósítás szükségleteiig terjed. Ez a hierarchia azt sugallja, hogy az emberek motiváltak az alapvető szükségletek kielégítésére, mielőtt más, fejlettebb szükségletekre térnének át. Úgy vélte, hogy ezek a szükségletek hasonlóak az ösztönökhöz, és jelentős szerepet játszanak a viselkedés motiválásában (Gyöngyösiné – Oláh, 2007). Maslow szükséglet-hierarchiájának öt különböző szintje van, a legalacsonyabb szinttől kezdve, amelyet fiziológiai szükségleteknek nevezünk. Az alacsonyabb szintű szükségletek kielégítése után az emberek tovább lephetnek a szükségletek következő szintjére. Ahogy az emberek előre haladnak a piramison, a szükségletek egyre inkább pszichológiai és szociálissá válnak. A piramis csúcsán a személyes megbecsülés és a sikerélmény élvez prioritást. Carl Rogershez hasonlóan Maslow is hangsúlyozta az önmegvalósítás fontosságát, amely egy személy növekedésének és fejlődésének folyamata az egyéni potenciál elérése érdekében (Lester et al., 1983).

A pszichológia egyik legbefolyásosabb alakja, Albert Bandura (1925 – 2021), aki szociális kognitív pszichológus és a tudományág számos területén játszott kiemelkedő

szerepet. Legismertebb munkája a szociális tanuláselmélet, amely hangsúlyozza, hogy az emberek hogyan tanulnak meg új viselkedéseket a megfigyelés, a modellezés és a belső erősítők révén. Bandura elméletében három kulcsfogalom található. A kölcsönös determinizmus egy olyan modell, amely három tényezőből áll, amelyek befolyásolják a viselkedést: az egyén, a környezete és maga a viselkedés (Mönks – Knoers, 1998).

Bandura híres Bobo baba kísérleteivel vált ismertté, ahol megfigyelte, hogy gyerekek hogyan másolják le a felnőttek agresszív viselkedését. A kísérlet során filmet készített, amelyben egy felnőtt modellt mutattak be, amint egy Bobo babát ver, és agresszív szavakat kiabált. A filmet ezután bemutatták egy csoport gyerekeknek. Ezután a gyerekek egy Bobo babát tartalmazó szobában játszhattak. Azok, akik látták a filmet az erőszakos modellel, nagyobb valószínűséggel verték meg a babát, utánozva a klipben szereplő felnőtt tetteit és szavait. A Bobo baba tanulmány azért volt jelentős, mert eltér a behaviorizmus azon ragaszkodásától, hogy minden viselkedést megerősítés vagy jutalom irányít. A gyerekek nem kaptak bátorítást vagy ösztönzést, hogy megverjék a babát; egyszerűen utánozták az általuk megfigyelt viselkedést. Ezek a kísérletek alapvető fontosságúak voltak a viselkedésmódosítás és a szociális tanulás terén (Kollár – Szabó, 2017).

Az önhatékonyság fogalmának bevezetése is Bandurához köthető. Az önhatékonyság az egyén meggyőződése saját képességeiről és azok hatékonyságáról, ami befolyásolja a célok elérésére való törekvést és a kitartást nehéz helyzetekben. Bandura munkássága és elméletei hatalmas hatással voltak a pszichológiai gyakorlatra és az oktatásra. Könyvei és tanulmányai ma is alapvetőek a pszichológia számos területén (Mönks – Knoers, 1998).

A személyiségelméletek az önértékelés területén egyre szélesebb körben vizsgálják, az egyik legújabb és legdinamikusabb megközelítés a személyiség tekintetében a szociál-kulturális szemléletmód, amely hangsúlyozza az egyén személyiségének és önértékelésének társadalmi és kulturális kontextusát. Ez az elmélet azt sugallja, hogy az önértékelés kialakulása és fenntartása szorosan összefügg a környezeti és társadalmi tényezőkkel, valamint a kulturális normákkal és értékekkel (Markus – Kitayama, 1991).

Egy másik új megközelítés a pozitív pszichológia, amely arra összpontosít, hogy hogyan fejleszthetők és erősíthetők az egyén erősségei és pozitív vonásai. A pozitív pszichológia keretein belül az önértékelés kiemelt szerepet kap, mint az egyén pozitív élményeinek és jólétének alapja (Seligman – Csikszentmihalyi, 2000).

Ezenkívül a kognitív pszichológia és a fejlődépszichológia új kutatási irányokat nyitnak az önértékelés és a személyiség kapcsolatának vizsgálatában. Ezek az elméletek részletesen foglalkoznak az önértékelés kialakulásának és változásának kognitív folyamataival és

fejlődési mintázataival az élet során. Ezen friss megközelítések és elméletek segítenek abban, hogy mélyebb megértést nyerjünk az egyén személyiségének és önértékelésének összetett kapcsolatáról, és hogy hogyan formálják ezek az összetevők az egyén életét. Az egyes elméletek és megközelítések közötti különbségek és kapcsolatok megértése segíthet abban, hogy átfogóbb képet kapjunk arról, hogyan működik és fejlődik az emberi személyiség.

II.2 Önértékelés kisiskoláskorban

A kisiskoláskor egy olyan időszak az emberi fejlődésben, amely kiemelt fontossággal bír az egyéni identitás kialakulása és az önértékelés fejlődése szempontjából. Ebben az életszakaszban a gyerekek aktívan kezdik felfedezni a körülöttük lévő világot, és megkezdik az önállóság kialakulásának folyamatát. Az önértékelés, mint az egyéni értékek és képességek megítélésének folyamata, jelentős szerepet játszik ebben a folyamatban, és meghatározó hatással van az egyén pszichés és szociális jólétére.

Az kisiskoláskorban önértékelés kialakulása és alakulása számos tényezőtől függ, beleértve a családi hátteret, a pedagógiai környezetet, a baráti kapcsolatokat és az iskolai teljesítményt. A korai években kialakult önértékelési minták és hiedelmek hosszú távú hatással lehetnek a gyermek életútjára és jövőbeli életkilátásaira (Pukánszky, 2018).

Ezért kiemelten fontos megérteni az önértékelés kialakulásának folyamatát és azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják azt a kisiskoláskorban. Ez a kutatások és vizsgálatok terén jelentős lehetőségeket rejt magában a pedagógusok, szülők és más érintett felek számára, hogy hatékonyabb támogatást nyújtsanak a gyermekek pszichés és szociális fejlődéséhez. A továbbiakban áttekintjük az önértékelés kisiskoláskorban történő alakulásának folyamatát, megvizsgáljuk a főbb befolyásoló tényezőket és áttekintjük a korábbi kutatások eredményeit ezen a területen.

Az önértékelés kisiskoláskorban történő alakulásának háttérében álló elméletek és kutatások számos tudományterületen találhatóak. Harter kutatásaiban kifejtette, hogy az önértékelés kialakulása szorosan összefügg a gyermek környezetével és azokkal a visszajelzésekkel, amelyeket a gyermek kap a környezetétől (Harter, 1990).

Harter munkásságának fontos része az volt, hogy kiemelte az önértékelés kialakulásának és fejlődésének szoros összefüggését a gyermek környezetével és a kapott visszajelzésekkel. Az önértékelés kialakulása során a gyermek számos külső tényezőtől, például a szülők, tanárok és társak visszajelzéseitől függ, és ezek az élmények befolyásolják az önértékelés

pozitív vagy negatív alakulását. Azáltal, hogy részletesen elemezte a gyermek környezetének és a kapott visszajelzéseknek a szerepét az önértékelésben, arra a következtetésre jutott, hogy a pozitív visszajelzések, támogató környezet és a sikeres élmények hozzájárulnak egy magabiztosabb, pozitívabb önértékelés kialakulásához. Ennek ellenkezője is igaz lehet: a negatív visszajelzések, kritikák és sikertelenségek hatására az önértékelés negatív irányba változhat (Harter 2006).

Herbert W. Marsh tanulmányaiban az iskolai teljesítmény és az önértékelés kapcsolatát vizsgálta, és arra a következtetésre jutott, hogy a sikeres iskolai teljesítmény pozitív hatással van az önértékelésre. A kutatások szerint azok a diákok, akiknek magasabb az iskolai teljesítményük, általában pozitívabban értékelik önmagukat is (Marsh, 1989). A sikeres teljesítmény eredményeként tapasztalt sikerélmények hozzájárulhatnak az önértékelés javulásához, míg a kudarcok és a rosszabb eredmények negatívan befolyásolhatják az egyéni önértékelést (Marsh – Ayotte, 2003). Az iskolai siker által kapott pozitív visszajelzések segíthetnek a diákoknak abban, hogy magabiztosabbak legyenek saját képességeik és kompetenciáik tekintetében, ami pozitív hatást gyakorolhat az önértékelésükre. Ezért fontosnak tartják a pedagógusok és a szülők, hogy támogassák a gyermekeket az iskolai teljesítményük javításában, mivel ez hozzájárulhat az önértékelésük pozitív fejlődéséhez (Harter, 1990).

Az önértékelés és a motiváció közötti kapcsolat fontos téma az oktatáspszichológiában, és Eccles, Wigfield és Schiefele (1998) kutatásaiban ez a kapcsolat kiemelt figyelmet kapott. Tanulmányaikban rámutattak arra, hogy az iskolai teljesítményt érintő várakozások milyen fontos szerepet játszanak az önértékelés kialakulásában és alakulásában. Az önértékelés és motiváció közötti kapcsolat jelentősége hangsúlyozódik az oktatási pszichológia területén (Damon et al., 2006). Ezek az elméletek és kutatások rámutatnak arra, hogy az egyén motivációja, különösen az iskolai teljesítményt érintő várakozások, jelentősen befolyásolhatják önértékelését. Ezáltal az iskolai teljesítményt érintő várakozások fontos tényezővé válnak az önértékelés és a motiváció összefüggésében.

A társas támogatás is fontos tényező lehet az önértékelés kialakulásában. Kathryn Wentzel és Allen Wigfield (2009) tanulmányaiban hangsúlyozták ennek fontosságát az önértékelés fejlődése szempontjából. Kutatásaik arra irányultak, hogy feltérképezzék, hogyan befolyásolja a társas támogatás az egyén önértékelését, különösen a fejlődés korai szakaszaiban. A társas támogatás fontossága az önértékelés fejlődése szempontjából fontos téma az oktatáspszichológiában. Tanulmányaik rávilágítottak arra, hogy az egyén szociális kapcsolata, beleértve a barátok, családtagok és tanárok által nyújtott támogatást, milyen

mértékben befolyásolhatják az önértékelését és az önértékelés alakulását. A gyerekek, akik támogató kapcsolatokat építenek ki a családban, az iskolában és a barátok között, általában magasabb szintű önértékeléssel rendelkeznek, és jobban képesek megbirkózni az iskolai és szociális kihívásokkal (Wentzel – Wigfield, 2009).

A kisiskoláskorban az önértékelés fontos szerepet játszik a gyermek életében és fejlődésében. Számos kutatás foglalkozik ezzel a témával, és különböző megközelítéseket alkalmaz a gyermek önértékelésének mérésére és megértésére. A kutatók általában különböző módszereket alkalmaznak az önértékelés mérésére, ideértve az önbeszámoló kérdőíveket, a szülői vagy tanári értékeléseket, valamint a megfigyeléseket és a viselkedéses indikátorokat.

Az önértékelés és az iskolai teljesítmény közötti kapcsolattal foglalkozó tanulmányok kimutatták, hogy a sikeres iskolai teljesítmény pozitívan hat az önértékeléssel (Marsh, 1989; Wentzel – Wigfield, 2009). Ezek arra utalnak, hogy a gyerekek, akik magabiztosak az iskolai képességeikben, általában magasabb szintű önértékeléssel rendelkeznek.

Eccles, Wigfield és Schiefele (1998) azt javasolták, hogy az iskolai teljesítményt érintő várakozások is fontosak az önértékelés alakulásában. A tanulmányok szerint azok a gyerekek, akiknek pozitív elvárásaik vannak az iskolai sikerrel kapcsolatban, általában magasabb önértékeléssel rendelkeznek. Ez a fajta pozitív önértékelés pedig hozzájárulhat az iskolai motivációhoz és a tanulási eredményességhez (Wentzel – Wigfield, 2009).

Az önértékelés kisiskoláskorban történő alakulásának és fejlődésének vizsgálata során számos fontos tanulságra lehetünk figyelmesek. Elsősorban, hogy az önértékelés és az iskolai teljesítmény között szoros összefüggés van, amely azt sugallja, hogy a sikeres iskolai eredmények pozitív hatást gyakorolhatnak a kisiskolás korú gyermek önértékelésére és fordítva is (Marsh, 1990). Ugyancsak észrevehető az a tény is, hogy a társas támogatás és az érzelmi biztonság nagyban befolyásolhatják az önértékelés alakulását, különösen a kisiskoláskorban (Wentzel – Wigfield, 2009). A pedagógusok is kiemelkedő szerepet kapnak a gyermek önértékelésének megerősítésében. Fontos, hogy a pedagógusok rendszeresen adjanak pozitív visszajelzést a tanulóknak, elismerjék az erőfeszítéseiket és támogassák őket a célok elérésében. Emellett az együttműködésre és az empátiára épülő tanítási módszerek alkalmazása is hatékony lehet az önértékelés erősítése terén (Damon et al., 2006).

A szülők számára is kulcsfontosságú szerep jut az önértékelés kialakulásában, gyarapodásában. Fontos, hogy a szülők ne csak a teljesítményre összpontosítsanak, hanem támogassák a gyermeket az érzelmi fejlődésében is, és biztosítsanak neki szeretetteljes és támogató környezetet otthon (Harter, 1990).

Az önértékelés kisiskoláskorban történő vizsgálata számos értékes tanulsággal szolgálhat a pedagógusok, szülők és kutatók számára. A konstruktív kommunikáció, az empátia és az együttműködés kialakítása mind az iskolák, mind a családok számára fontos lehet az önértékelés támogatásában. Az iskolai és családi kapcsolatok, a szülők nevelési stílusa, mind-mind kiemelkedő szerephez jut a gyermek önértékelésének pozitív alakulásában. A korai években kialakult önértékelési minták hosszú távú hatással vannak az egyén életére. Ezért kiemelten fontos megérteni az önértékelés kialakulásának folyamatát és az azt befolyásoló tényezőket. A pedagógusok, szülők és más érintett felek számára ezek a felismerések lehetőséget nyújtanak arra, hogy hatékonyabban támogassák a gyermekek pszichés és szociális fejlődését.

Összességében, az önértékelés kisiskoláskorban történő fejlődése komplex folyamat, amelyet számos tényező befolyásol. A pedagógusoknak és szülőknek fontos szerepük van abban, hogy támogató környezetet biztosítsanak, és pozitív visszajelzésekkel segítsék a gyermekek önértékelésének erősödését. Az önértékelés megfelelő fejlődése hozzájárul a gyermekek sikeres iskolai pályafutásához és általános jólétéhez, megalapozva ezzel a jövőbeli életkilátásaikat és mentális egészségüket.

III. NEVELÉSI STÍLUSOK

„A legjobb, amit a szülők tehetnek, ha megtanítják gyermekeiket, hogy szeressék a kihívásokat, érdeklődjenek a hibák iránt, élvezzék az erőfeszítést, és folytassák a tanulást.”

Carol S. Dweck

Az önbecsülés, az önelfogadás és az önértékelés olyan fogalmak, amelyek gyökereznek azokban a tapasztalatokban és nevelési gyakorlatokban, amelyekkel gyermekkorunkban találkozunk. A szülők és gondviselők viselkedése, az általuk átadott értékek és a velük való interakciók mind meghatározzák azt, hogy hogyan érezzük magunkat a világban, és hogyan látjuk saját magunkat.

Ebben a fejezetben arra fogunk összpontosítani, hogy miként befolyásolják a szülői nevelési stílusok az önbecsülést és az önértékelést, és hogyan alakítják ezek a tényezők a gyermekek fejlődését és viselkedését. Különös tekintettel arra, hogy a szülők hogyan segíthetnek gyermekeiknek abban, hogy szeressék a kihívásokat, tanuljanak a hibákból, és erős, pozitív önérzettel rendelkezzenek. Fontos megértenünk, hogy a nevelés milyen mélyen gyökerezik abban, hogy ki vagyunk és hogyan látjuk magunkat. A nevelési stílusok megismerése közben megerősítést nyer az, hogy milyen hattással vannak az önbecsülés és az önértékelés alakulására.

A nevelés egy olyan dinamikus folyamat, amely során a szülők, gondviselők és más ápolók aktívan részt vesznek a gyermek fejlődésének és tanulásának támogatásában és irányításában. Továbbá nem csupán az ismeretek és készségek átadását jelenti, bár ez is fontos eleme. A nevelés valójában sokkal több annál: magában foglalja az értékek közvetítését, az erkölcsi és etikai normák megismertetését, valamint az életvezetési készségek, mint például az időbeosztás és a problémamegoldás képességének fejlesztését is (Santrock, 2020). Ezek az értékek és készségek segítenek a gyermeknek abban, hogy hatékonyan működjön együtt másokkal és sikeresen integrálódjon a társadalomba. Ez a folyamat nemcsak az ismeretek és készségek átadását jelenti, hanem az értékek közvetítését, az érzelmi támogatást és az önállóság fejlesztését is magában foglalja. Az érzelmi támogatás is alapvető fontosságú a nevelésben. A gyermeknek szüksége van arra, hogy érzelmileg támogatva érezze magát, hogy kialakítsa az önbecsülést és az önbizalmat. A szeretet, az elfogadás és az empátia megadása segíti a gyermeket abban, hogy egészségesen fejlődjön és kiegyensúlyozottan érezze magát (Kollár – Szabó, 2004).

Számos célja van a nevelésnek, és ezek közül néhány alapvető fontosságú a gyermek egészséges fejlődése szempontjából. Az egyik ilyen cél a gyermek önállóságának és önirányításának támogatását. A szülők és más nevelők feladata, hogy fokozatosan megadják a gyermeknek a lehetőséget és a felelősséget a saját döntései meghozatalára és cselekedeteiért való felelősségvállalásra. Ezáltal a gyermek megtanulja, hogyan kell kezelni az élet különböző helyzeteit és döntéseket hozni, ami növeli az önállóságát és önbizalmát. Az erkölcsi értékek közvetítése is kiemelten fontos a nevelésben. Itt a feladat az, hogy példát mutassanak és értékeket közvetítsenek a gyermek számára, amelyek segítenek neki abban, hogy felelősségteljes, tisztelettudó és etikus felnőtté váljon (Santröck, 2020). Az erkölcsi nevelés része az is, hogy a gyermek megtanulja megkülönböztetni a jó és rossz cselekedeteket, valamint megérteni azok következményeit. Ez egy folyamatos és dinamikus folyamat, amely a gyermek fejlődésével és a körülötte lévő társadalmi és kulturális kontextussal való együttműködéssel folyamatosan változik és alakul. A nevelési gyakorlatoknak és megközelítéseknek alkalmazkodniuk kell a gyermek egyéni igényeihez és fejlődéséhez, valamint a társadalmi és kulturális változásokhoz (Farkas – Szabó, 2019).

A nevelés során a szülők és más nevelők modellként szolgálnak a gyermek számára, és irányt mutatnak az élet különböző területein. A szülőknek és nevelőknek lehetőséget kell adniuk a gyermeknek arra, hogy fokozatosan növelje az önállóságát, és hogy megtanulja saját döntéseit meghozni és felelősséget vállalni azokért. A szülő nevelési stílusának jellemzői továbbra is érvényesülhetnek a gyermek viselkedésében és cselekedeteiben az életkor előrehaladtával. Ahogy a gyermek felnő, más tényezők is hatással lehetnek rá, amelyek tovább alakítják, vagy esetleg teljesen megváltoztatják viselkedését. A nevelés folyamatának sikeres kimenetele a gyermek sikeres integrálódásában a társadalomba. Mindez magában foglalja a megfelelő szociális és érzelmi készségek kifejlesztését, az ismeretek és készségek elsajátítását, valamint az erkölcsi és etikai normák tiszteletben tartását. (Maccoby, 1992).

A családi háttér, a szabályok felállításának és a nevelés stílusának megértése lehetővé teszi a számunkra, hogy megértsük a család fontos szerepét a gyermek önértékelésének a kialakulása szempontjából. A sikeres integráció lehetővé teszi a gyermek számára, hogy hatékonyan működjön együtt másokkal, és hogy pozitív módon járuljon hozzá a társadalomhoz. A társadalmi kultúra jelentős hatással van a nevelési gyakorlatokra és megközelítésekre, ennél fogva a gyermeknevelésben megfigyelhetőek kulturális különbségek.

III.1 A gyermeknevelés kulturális különbségei

A gyermeknevelés kulturális különbségei alapvető fontosságúak a nevelési folyamat hatékony és sikeres kialakításában. A kultúra számos szempontból befolyásolja a nevelési gyakorlatokat, beleértve az értékeket, normákat, hagyományokat és szokásokat is. Fontos megérteni ezeket a kulturális különbségeket, és alkalmazkodni hozzájuk annak érdekében, hogy a nevelés minden gyermek számára támogató és megfelelő legyen.

Az egyik kiemelt terület, amelyen a kulturális különbségek jelennek meg a gyermeknevelésben, az értékek és normák. Különböző kultúrákban más és más értékeket helyeznek előtérbe, és más normákat követnek. Például az egyes kultúrákban fontos lehet a családi összetartás és a csoportközpontúság, míg más kultúrákban az egyéni teljesítmény és a függetlenség lehet az elsődleges. Ezenkívül a kulturális különbségek befolyásolhatják a nevelési stílusokat és megközelítéseket is (Kollár – Szabó, 2004).

Fontos megjegyezni, hogy a kulturális különbségeknek megfelelő figyelmet kell szentelni a nevelési gyakorlatok kialakításakor. Az egyetemes nevelési elveket és célokat figyelembe véve a nevelőknek és szülőknek meg kell találniuk az egyensúlyt a különböző kulturális kontextusok között, és biztosítaniuk kell, hogy a nevelés minden gyermek számára megfelelő és támogató legyen (Cole – Cole, 2006).

Az egyik kiemelt terület, ahol a kulturális különbségek megjelennek a gyermekek nevelésben, az értékek és normák. Különböző kultúrákban más és más értékeket helyeznek előtérbe, és más normákat követnek. Például az egyes kultúrákban fontos lehet a családi összetartás és a csoportközpontúság, míg más kultúrákban az egyéni teljesítmény és a függetlenség lehet az elsődleges (Rogoff, 2003).

A gyermeknevelés kulturális különbségei valóban jelentős hatással vannak a nevelési gyakorlatokra és megközelítésekre. Coll és munkatársai (1996) által végzett kutatások azt mutatják, hogy a kultúra sokféle szempontból befolyásolja a gyermeknevelést. Az értékek, normák, hagyományok és szokások mind olyan tényezők, amelyek meghatározzák, hogyan neveljük gyerekeinket. Az egyes kulturális csoportoknak sajátos megközelítéseik vannak a gyermeknevelés terén. Például az egyes kultúrákban más és más értékeket helyeznek előtérbe, amelyek hatással vannak arra, hogy milyen viselkedési mintákat és normákat tartanak elfogadottnak a gyermeknevelés során. Emellett a hagyományok és szokások is alapvetően különböznek kultúrától függően, és ezek is befolyásolják a nevelési gyakorlatokat (Coll et al., 1996).

Rogoff (2003) kutatásai kiemelték, hogy különböző kultúrákban eltérő értékek és normák vannak érvényben, amelyek hatással vannak arra, hogyan nevelik a gyermekeket és milyen nevelési gyakorlatokat alkalmaznak. Az eltérések olyan mértékben befolyásolják a gyermeknevelést, amelyek megnyilvánulnak a családi életben, az iskolai környezetben és a szélesebb társadalmi közösségben is. Egyes kultúrákban hangsúlyozzák a csoportmunkát és az együttműködést, míg mások inkább az egyéni teljesítményre és a versengésre helyezik a hangsúlyt. Különbözőségeik megnyilvánulnak abban, hogy milyen viselkedési mintákat tartanak elfogadottnak és kívánatosnak a gyerekek számára, valamint abban, hogy milyen szerepeket és felelősségeket vállalnak a szülők és más gondviselők a gyermeknevelésben (Rogoff et al., 2007). A szülők és gyermekek közötti kommunikáció és kölcsönhatás módja, valamint az érzelmi kifejezés és támogatás jellege is befolyásolhatja a gyermek fejlődését. A globalizáció és a kulturális változások hatására egyes értékek és normák átalakulhatnak, ami további változásokat eredményezhet a gyermeknevelésben (Zrinszky, 2002).

Bornstein (2012) munkái további részleteket nyújtanak arról, hogy milyen módon határozza meg a kultúra a gyermeknevelést. Az ő kutatásai azt mutatják, hogy a kulturális különbségek nem csupán a nevelési technikákban és módszerekben, hanem az érzelmek kifejezésében, a kommunikációban, a szülő és a gyermek közötti kapcsolatokban is megnyilvánulnak. Ezek az információk segíthet nyújtanak abban, hogy mélyebb megértést nyerjünk a gyermeknevelés kulturális különbségeiről, és hozzájárulhatnak a kulturális érzékenység és az inkluzív nevelési gyakorlatok fejlesztéséhez (Bornstein, 2012).

Az anyai kötődési modellekben is, különbségek láthatóak amelyek nem egyetemesek az európai-amerikai középosztályban, különösen az olyan kultúrákban, ahol magas a gyermekhalandóság aránya, mértéke, hogy a szülők mennyire összpontosítanak a gyermek életben maradására vagy a sikeres felnőtt életre való felkészítésére. Emellett a nagycsaládban vagy a nukleáris családban megoszlanak a nevelési feladatok, és eltérő elvárások vannak a szülői szerepekről és feladatokról. A szocializációs szerepek differenciáltsága is fontos szempont. Míg az anyák általában központi szerepet töltenek be a gyermeknevelésben, vannak olyan közösségek, ahol a testvéreknek is fontos szerepük van a gondozásban. Eltérő gyakorlatokat tapasztalunk abban, hogy csoportban vagy párban működik-e a gyerek nevelése, ami különbségeket eredményez a gyerekek részvételében és a felnőttekkel való kapcsolatban (Rogoff et al., (2007).

A kulturális különbségek befolyásolhatják a nevelési stílusokat és megközelítéseket is. Különböző kultúrák eltérő módon értelmezik és gyakorolják a gyermeknevelést, ami befolyásolja, hogy milyen nevelési stílusok válnak dominánssá az adott társadalmakban.

Például az autoritatív nevelési stílus, amely magában foglalja a magas szintű vezetést és melegséget, különböző módon értelmezhető és alkalmazható különböző kultúrákban. Egyes kultúrákban az autoritatív nevelési stílus elfogadott és hatékony módszernek tekinthető, amely segíti a gyermekek fejlődését és jólétét. Ezeken a helyeken a szülők számára fontos az irányítás és a támogatás egyensúlya, és az autoritatív szülők a gyermekek biztonságát és önállóságát is hangsúlyozzák. Ugyanakkor más kultúrákban az autoritatív nevelési stílus lehet, hogy kevésbé elfogadott vagy hatékony, és más nevelési megközelítések lehetnek preferáltak. Ezekben a kultúrákban az esetleges túlzott szülői kontroll vagy szigorúság ellentétes lehet a kulturális értékekkel és normákkal, és a gyermekek nyitottságát és kreativitását is gátolhatja (Zrinszky, 2002).

A nevelési stílusok és megközelítések kulturális összefüggéseiben értelmeződnek és alkalmazódnak, és nem lehet egyetlen "egyetemes" megközelítést alkalmazni minden kultúrában (Vajda, 2004). A gyermeknevelési szokások és elvek sokfélesége kulturális és társadalmi tényezőktől függ, és ezek a különbségek befolyásolják a gyerekek fejlődését, figyelembevétele és megértése elengedhetetlen a hatékony nevelési gyakorlatok kialakításához és alkalmazásához. Számos tényező, mint az értékek, normák és szokások, alakítja a nevelési gyakorlatokat. A továbbiakban áttekintjük, hogy milyen elméletek és modellek segítségével értelmezhetjük ezeket a gyakorlatokat, hogy jobban megérthessük a kulturális különbségek hatását a nevelésre.

III.2 Gyermeknevelési modellek

Miután áttekintettük a gyermeknevelés kulturális különbségeit, most arra térünk át, hogy hogyan tükröződnek ezek a különbségek a gyereknevelési modellekben. A különböző kulturális háttérű családok más-más nevelési gyakorlatokat alkalmaznak, amelyek formálják a gyermekek fejlődését és viselkedését. A gyermeknevelési modellek átfogó megértése lehetőséget ad arra, hogy mélyebben megértsük a kulturális különbségek hatását a gyermeknevelésre, és hogyan formálják ezek az eltérések a gyermeknevelési gyakorlatokat és megközelítéseket a különböző társadalmi és kulturális környezetben.

A gyermeknevelési modell egy olyan elméleti keret vagy rendszer, amely leírja és magyarázza a gyermeknevelési gyakorlatokat és megközelítéseket. A gyermeknevelés olyan mintája, amely egy adott társadalomra, szubkultúrára, családra vagy kultúrtörténeti korszakra jellemző. A gyermeknevelési gyakorlatok olyan területeken változnak, mint a fegyelmezés, a szeretet kifejezése és az engedékenység mértéke (Pukánszky, 2018). A

nevelés a gyermek testi, érzelmi, szociális és értelmi fejlődésének támogatása. Mindezek rendkívül fontosak, mivel segítenek azonosítani és megérteni a hatékony nevelési stratégiákat, valamint elősegítik a pozitív gyermekfejlődést. A nevelési stílusok iránymutatást nyújtanak a szülőknek, pedagógusoknak és más gondozóknak abban, hogy hogyan neveljék és támogassák a gyermekeket a különböző életkorokban és fejlődési szakaszokban (Maccoby, 1992).

Erik H. Erikson nevéhez köthető, például az Erikson-féle pszichoszociális fejlődési modell, amely és azt állítja, hogy az ember élete során nyolc pszichoszociális fejlődési szakaszon megy keresztül. Ezek a szakaszok különböző életkorokhoz kapcsolódnak, és minden szakaszban az egyénnek meghatározott fejlődési feladatokkal kell megbirkóznia (Erikson, 1991).

Az Erikson-féle modell szerint az egyének fejlődése során folyamatosan konfliktusokkal szembesülnek, amelyek megoldása meghatározza a személyiségüket és az életük későbbi szakaszait. Ezek a konfliktusok általában az alapvető szükségletek és a környezeti elvárások közötti egyensúlytól függenek (Erikson, 2002). A gyermek fejlődését nyolc szakaszra osztja, és az egyes szakaszokhoz tartozó feladatokat és nézeteltéréseket írja le. Az egyes szakaszok és az azokhoz kapcsolódó fejlődési feladatok a következők:

- Bizalom vs. bizalmatlanság, csecsemőkor (születéstől kb. 1 éves korig)
- Autonómia vs. szégyen-és-kétely, kisgyermekkor (kb. 1-3 éves kor)
- Kezdeményezőkézség vs. bűntudat, játszókor (kb. 3-6 éves kor)
- Befogadás vs. alantas szerepű önmegtagadás, kisiskoláskor (kb. 6-12 éves kor)
- Identitás vs. szerepfüggési zavar, serdülőkor (kb. serdülőkor)
- Intimitás vs. elszigetelődés, (fiatal felnőttkor)
- Termékenység vs. stagnálás, (középkor)
- Az én élettellel való megbékélés vs. kétségbeesés (időskor)

Az Erikson-féle modell azt hangsúlyozza, hogy az egyéneknek minden szakaszban lehetősége van a fejlődésre és az identitás kialakítására, és hogy az egyes szakaszok sikeres átélése elősegítheti a pozitív énkép kialakulását és a mentális egészséget (Erikson, 1991).

A gyermeknevelési modellek segítenek azonosítani a különböző nevelési stílusokat, mint például az autoritatív, autoriter és permisszív nevelési stílusok, valamint más nevelési elméleteket és megközelítéseket. Ezek a nevelési elvek lehetővé teszik a szülők és gondozók számára, hogy tudatosan válasszanak és alkalmazzanak olyan nevelési módszereket, amelyek segítik a gyermekek egészséges fejlődését, boldogságát és sikeres felnőtté válását (Baumrind, 1991).

A gyermeknevelési modellek elemzésével és megértésével azonosíthatjuk, melyek azok a nevelési stratégiák és megközelítések, amelyek a legjobban hozzájárulnak a pozitív gyermekfejlődéshez. Lehetővé teszik a már meglévő nevelési gyakorlatok értékelését, és segítenek abban, hogy megértsük azok hatását a gyerekek fejlődésére és viselkedésére (Bornstein, 2012). Kutatási és pedagógiai szempontból releváns kérdések feltárása fontosak lehetnek a gyermeknevelési kutatásokban és a pedagógiai gyakorlatban, például a nevelési stílusok közötti összefüggések vagy a kulturális kontextus hatása. A nevelési stílusok ismerete lehetővé teszi a szülők és pedagógusok számára, hogy tudatosan válasszanak és alkalmazzanak olyan nevelési módszereket, amelyek elősegítik a gyermekek egészséges fejlődését és felkészítést arra, hogy megállja a helyét az életben (Keller et al., 2006). Az elemzések és elméletek alapján készült megállapítások és ajánlások segíthetnek a nevelési gyakorlatok, folyamatok fejlesztésében és javításában, hogy jobban megfeleljenek a gyermekek valamint a családok igényeinek (Pukánszky, 2018).

Az elmúlt évtizedek során számos gyermeknevelési modellt fejlesztettek ki a kutatók és szakemberek, melyek különböző szempontokból közelítik meg a nevelési folyamatot.

Becker és Schaefer szülői attitűdökről felállított modellje két fő dimenzióval írja le a szülői nevelési magatartást és annak hatását a gyermek személyiségére. Az első dimenzió az *érzelmi dimenzió*, amely azt jelzi, hogy milyen mértékben fogadják el és támogatják a szülők a gyermeket. Az elfogadó, támogató magatartás elősegíti a gyermek önbizalmának és önbecsülésének kialakulását, míg a megtagadó vagy elutasító magatartás negatív hatással lehet a gyermek énképére és érzelmi fejlődésére. A második dimenzió a *kontroll dimenzió*, amely azt méri, hogy mennyire irányítók és korlátozók a szülők a gyermek viselkedésében. Az adekvát kontroll segíthet a gyermeknek a normák és határok megtanulásában, míg a túlzott vagy elmaradt kontroll negatívan befolyásolhatja a gyermek önállóságát és fejlődését. Ezek a két dimenzió alapvetően meghatározza a szülői nevelési stílusokat és azok hatását a gyermek személyiségfejlődésére (Kósa – Vajda, 2005).

A gyermekek nevelésével kapcsolatos egyik legismertebb és leggyakrabban vizsgált modell az autoritatív, autoriter és permisszív nevelési stílusok háromszögére épülő Baumrind-féle modell (Baumrind, 1991). Diana Baumrind fejlődépszichológus három fő nevelési stílust azonosított a korai gyermekfejlődésben: tekintélyelvű, mérvadó és megengedő. Ezek egyrészt az elfogadás és a reagálás, másrészt az igény és az ellenőrzés kombinációit foglalják magukban (Kósa – Vajda, 2005).

Az *tekintélyelvű* nevelés nagyon merev és szigorú. Az ezt gyakorló szülőknek szabályok és elvárások vannak, és merev engedelmességet követelnek meg. Ha nem tartják be a szabályokat, leggyakrabban büntetéssel biztosítják az engedelmességet.

A *mérvadó* nevelés a pozitív megerősítésen és a büntetés ritka alkalmazásán alapul. Ezek a szülők jobban tisztában vannak a gyermek érzéseivel és képességeivel, és ésszerű keretek között támogatják a gyermek autonómiájának kialakulását. A szülő-gyermek kommunikációban adok-kapok légkör uralkodik, az irányítást és a támogatást egyaránt gyakorolják.

A *megengedő vagy beletörődő* szülői nevelés során a gyermek szabadsága és autonómiája mindenekelőtt értékelendő. Ezek a szülők ritkán találnak hibát gyermekükben, és ha mégis, akkor többnyire az érvelésre és a magyarázatra hagyatkoznak. Kevés a szabály, kevés a következmény, és a gyerekekről azt mondják, hogy mentesek a külső kötöttségektől (Baumrind, 1991).

Ebben a modellben az autoritatív nevelési stílus az, amely magában foglalja a magas szintű kontrollt és melegséget, míg az autoriter és permisszív stílusok magasabb kontroll és alacsonyabb melegség vagy fordítva jellemzik (Kósa – Vajda, 2005).

A későbbiekben ezt a modellt követve Eleanor E. Maccoby és John A. Martin nevéhez köthető gyermeknevelési modell a szülői nevelési stílusokat különböző dimenziók mentén kategorizálja. Az általuk felállított modell négy fő szülői nevelési stílust különböztet meg: autoritatív, autoriter, elkényeztető és elhanyagoló (Maccoby – Martin, 1983).

Az *autoritatív stílus* az egyensúlyt keresi a követelőző és támogató viselkedés között. Az ilyen szülők határozottak, de ugyanakkor meleg és támogatóak is.

Az *autoriter stílusban* a szülők erőteljesen követelőzők és irányítók, de kevésbé melegek és támogatóak.

Az *elkényeztető szülői stílusban* a szülők kevésbé követelőzők és inkább engedékenyek, de kevésbé irányítók is.

Az *elhanyagoló stílusban* a szülők alacsony szinten mutatnak mind követelőző, mind támogató viselkedést. Az érintett családokban a szülők gyakran érzelmileg, sőt néha fizikailag is hiányoznak. Az elvárások és a rendszeres kommunikáció minimálisak. Ezek a szülők nem reagálnak a gyermek szükségleteire, és viselkedésükben sem követelnek meg tőlük semmit. Biztosítják az alapvető túlélést, de alig vagy egyáltalán nem kínálnak elköteleződést (Kósa – Vajda, 2005).

Ranschburg Jenő (1935 – 2011) neves magyar pszichológus számos területen írt, de leginkább a gyermekek pszichés fejlődésével, az oktatással és a neveléssel foglalkozott.

Ranschburg (1993) elemzése különböző szülői attitűdöket azonosítottak, melyek különböző hatást gyakorolnak a gyerekek személyiségfejlődésére (Cole – Cole, 2006). Ebben a kutatásban négy fő nevelési stílust különböztettek meg: a meleg-engedékeny, a meleg-korlátozó, a hideg-engedékeny és a hideg-korlátozó nevelési stílust.

A meleg stílus azt jelenti, hogy a szülő elfogadó, szeretetteljes magatartást tanúsít, míg a hideg stílus elutasító, távolságtartó. Az engedékeny stílus rugalmas szabályokat tartalmaz, míg a korlátozó stílus merev, szigorú szabályokat ír elő, melyek megszegése komoly szankciókkal jár. A hideg-engedékeny stílusban nevelő szülők gyakran gyerekek pozitív énképét és kreativitását. A meleg-korlátozó szülők túlzottan gondoskodóak lehetnek, ami a gyerekek konformitásához vezethet, és az agresszió befelé fordulhat számukra (Cole – Cole, 2006). Ezek az eltérő nevelési stílusok különféle hatásokkal járnak a gyerekek személyiségfejlődésére. nem nyújtanak modellt a gyermekek számára, így a gyerekek hajlamosak antiszociális viselkedésre és kortárs csoportokba kerülhetnek, míg a hideg-korlátozó környezetben a gyerekek gyakran belső konfliktusokkal küzdenek, és szoronganak a feladatoktól. A meleg-engedékeny stílusú szülők általában szeretetteljesen és elfogadóan viselkednek a gyerekekkel, ami elősegíti a

Az alternatív gyermeknevelési modellek és pedagógiák olyan megközelítéseket jelentenek, amelyek eltérnek a hagyományos nevelési módszerektől és iskolai rendszerektől. Ezek a modellek gyakran különleges filozófiákra és elvekre épülnek, és kiemelik az egyéni fejlődést, a kreativitást és az egész személyiség fejlődését (Benkő – Kovács, 2021).

Az alternatív gyermeknevelési modellek és pedagógiák között számos különböző megközelítés létezik, ideértve például a Waldorf-pedagógiát, a Montessori-módszert, a szabadiskolák és otthoni oktatás formáit, valamint a szülőközösségek által alapított alternatív iskolákat. A Waldorf-pedagógia Rudolf Steiner nevéhez kötődik, és hangsúlyozza a kreativitást, a művészeteket és a szabadságot az oktatásban. A Montessori-módszer Maria Montessori olasz orvos nevéhez fűződik, és a gyermekközpontúságra, az önálló tanulásra és a gyermeki érdeklődésre összpontosít (Kollár – Szabó, 2004).

A szabadiskolák olyan intézmények, ahol a gyerekeknek nagyobb szabadságuk van saját tanulmányaik kiválasztásában és előrehaladásukban. Az otthoni oktatás során a szülők maguk oktatják a gyerekeiket otthon, gyakran egyéni tantervek vagy filozófiák alapján. Az alternatív iskolák gyakran kisebb közösségekben működnek, és kiemelik a demokratikus döntéshozatalt, a konstruktív konfliktuskezelést és az együttműködést a gyerekek között (Benkő – Kovács, 2021). Ezek az alternatív gyermeknevelési modellek és pedagógiák

változatosak és sokszínűek, de közös bennük az az elkötelezettség, hogy támogassák és fejlesszék a gyerekek teljes körű fejlődését, kreativitását.

Számos pszichológus és szakértő vizsgálta és elemezte Kurt Lewin nevelési stílusait, amelyek mély hatást gyakoroltak a gyermeknevelési gyakorlatokra és elméleti megközelítésekre. Lewin jelentős mértékben hozzájárult a pszichológia számos különböző területéhez. Olyan kifejezéseket és fogalmakat alkotott meg vagy népszerűsített, mint a csoportdinamika, az aspiráció szintje, az érzékenységi tréning, a terepelmélet és az akciókutatás. Lewint elméleti és gyakorlati okokból is érdekelték a csoportfolyamatok. Elméleti szinten úgy gondolta, hogy egy szilárd tudásanyag, miután összegyűjtötték, lehetővé teszi számára, hogy olyan általános elméletet alkosson, amely bármely csoporthoz illeszkedik. A csoport viselkedését mind az egyéni tagok, mind a társadalmi kontextusok függvényében értette. Lewin csoportdinamikai kutatásai arra a következtetésre jutottak, hogy a társadalmi változást csoportokon belül és csoportokon keresztül kell előidézni, nem pedig az emberekre, mint egyénekre kényszeríteni (Mérei – Binét, 2006).

Lewin legismertebb kísérletsorozatát Ronald Lippitttel és Ralph White-tal végezte az iowai egyetemen az 1930-as évek végén. A „Vezetés és csoportélet” néven ismert tanulmány olyan gyermekcsoportokat vont be, akik művészeti és kézműves tevékenységet folytattak különböző vezetési stílusok alatt. Lewin és munkatársai négy csoportot szerveztek 10 éves fiúkból, négy felnőtt vezetővel és sokféle kézműves tevékenységgel. A vizsgálatokban részt vevő fiúk mindegyike önkéntes volt, és a csoportokat gondosan összeállították az interperszonális kapcsolatok, az intelligencia, a társadalmi-gazdasági állapot és néhány egyéb változó alapján. A csoportokat tekintélyelvű vezető, demokratikus vezető vagy laissez-faire stílusú vezető vezette. Minden csoport hathetente kapott új vezetőt más vezetési stílussal. Ez a kísérlet összesen öt hónapig tartott (Smith – Leeming, 2011).

A három vezetési stílust Lewin és munkatársai a következők szerint írták le:

Autokratikus, tekintélyelvű: A vezető határozta meg az összes cselekvést; diktálta tevékenység lépéseit és technikákat; meghatározta az egyes tagok munkafeladatait, munkatársait; távol maradt a csoportos résztvételtől; „inkább barátságos vagy személytelen, semmint aktívan ellenséges”. Az autokratikus csoportokhoz tartozó fiúk vagy nyíltan agresszívek és lázadók, vagy apatikusak és alázatosak voltak. Az agresszió nagy része a fiúk ellen irányult, akik a csoport bűnbakjaivá váltak; egyik sem az autokrata vezetőre irányult. Az engedelmes gyerekek azonban lovagoltak és időt vesztegettek, amikor nem tekintélyelvű vezetőt kaptak. Az autokratikus csoportok nagyobb mennyiségű maszkot gyártottak, mint a demokratikus csoportok, de maszkjaik gyengébb minőségűek voltak (Lewin, 1997).

Demokratikus: A vezető ösztönözte a csoportos vitákat és döntéseket minden politikával kapcsolatban; két vagy három alternatív eljárást javasolt a tevékenységekhez, amikor technikai tanácsot kértek; lehetővé tette a csoport számára, hogy döntsön a feladatok megosztásáról, és lehetővé tette a tagok számára, hogy meg válasszák munkapartnereiket; részt vett a csoportos tevékenységekben "anélkül, hogy túl sok munkát végzett volna". Ezek a csoportok magas morált tartottak fenn, a fiúk barátságosan viselkedtek a vezetővel és egymással. Képesek voltak önállóan dolgozni, amikor a vezető elhagyta a termet. Kevesebb maszkot készítettek, mint az autokrata csoportok, de munkájuk eredetibb volt, és a maszkok jobb minőségűek voltak. A 20 fiú közül egy kivételével mindenki a demokratikus csoportokat részesítette előnyben a vizsgálat végén (Lewin, 1997).

Laissez-faire: A vezető teljes szabadságot engedett a csoportnak, anélkül, hogy részt vett volna benne. Munkanyagokat biztosított, de nem vett részt a munkahelyi megbeszéléseken, és semmilyen módon nem avatkozott be a tevékenységekbe. Ezek voltak a legkevésbé produktív csoportok, kevés maszkot készítettek, és ez a néhány nagyon gyenge minőségű. Ezek a csoportok nem tudtak önállóan dolgozni, amikor a vezető ideiglenesen távol volt; alacsony szintű volt a csoport moráljuk; a tagok nem tudtak együttműködni egymással; és nagy követelményeket támasztottak a vezetővel szemben. Az egyik feltűnő megállapítás az volt, hogy néhány fiú, aki egy tekintélyelvű csoporthoz tartozott, megijedt és megzavarodott, amikor egy laissez-faire vezetőt kaptak (Lewin, 1997).

Lewin nagyrészt gyermekcsoportokkal végzett ellenőrzött kísérletek alapján azt állította, hogy a közhiedelemmel ellentétben a demokratikus vezetőnek nem kevesebb hatalma van, mint az autokratikus vezetőnek, és hogy a vezetettek jellemét és személyiségét gyorsan és mélyrehatóan érinti a változások társasági légkör. Érvelése szerint az emberi viselkedésminták ilyen változásaiban a hosszú távú tervezést folytató demokratikus csoport kreatív kezdeményezésben és szociálisságban felülmúlja mind az autokratikus, mind a laissez-faire csoportokat. Általános szabályként azt állította, hogy minél demokratikusabbak az eljárások, annál kisebb az ellenállás a változással szemben (Smith – Leeming, 2011).

Lewin nevelési stílusainak részletes megértése segít megvilágítani, hogyan formálják azok a gyerekek fejlődését és viselkedését. A központi tényezők, amelyeket figyelembe kell venni, ha egy nem demokratikus csoportot demokratikussá akarunk alakítani, az ideológia, a tagok jelleme és a csoporton belüli kényszerítő fizikai hatalom helye. Bár így nem a kényszerítő fizikai erő az egyetlen figyelembe veendő tényező, Lewin óva int az emberi természet jóságába vetett naiv hittől, amely figyelmen kívül hagyja azt a ténytet, hogy magát az ideológiát nem lehet megváltoztatni pusztán tanítással és erkölcsi rábeszéléssel. Ez csak

a kényszerítő fizikai erő elosztásának megváltoztatásával valósítható meg. De arra is figyelmeztet, hogy a demokratikus magatartást nem lehet autokratikus módszerekkel megtanulni. A csoport tagjainak legalább azt kell érezniük, hogy az eljárások „demokratikusak” (Mérei – Binét, 2006).

Az egyik alapvető nevelési stílus, amelyet Lewin kiemelt, az autoritatív stílus. Ez a stílus magában foglalja az egyensúlyt az irányítás és a melegség között. Az autoritatív szülők határokat szabnak és elvárásokat támasztanak, ugyanakkor nyitottak a kommunikációra és támogatják a gyermek önállóságát és döntéshozatalát.

Ezzel szemben Lewin az autoriter nevelési stílust is elemezte. Az autoriter szülők rendkívül szigorúak és irányítóak, gyakran fókuszálva a szigorú szabályok betartására és a fegyelemre, de kevesebb figyelmet fordítanak az érzelmi támogatásra és a gyermek autonómiájára (Lewin, 1997).

Lewin munkássága során különös figyelmet fordított az érzelmi intelligencia és a támogató környezet fontosságára a gyermeknevelésben. Azok a szülők, akik képesek az érzelmi támogatásra és az empátiára, általában hosszú távú pozitív hatást gyakorolnak a gyermek érzelmi fejlődésére és jólétére (Cole – Cole, 2006).

Egy másik fontos Lewin által vizsgált nevelési stílus a laissez-faire vagyis a laza stílus. Ezek a szülők kevés irányítást gyakorolnak, és hagyják, hogy a gyermek szabadon döntsön és cselekedjen. Bár ez a megközelítés bizonyos helyzetekben lehet előnyös a gyermek autonómiájának fejlesztése szempontjából, de ha nem párosul megfelelő támogatással és iránymutatással, akkor nincs hatékony szerkezet vagy irányítás a gyermek fejlődésének támogatására (Smith – Leeming, 2011).

Lewin által kidolgozott stílusok és elméletek napjainkban is relevánsak és hasznosak a gyermeknevelési gyakorlatok és a szülői viselkedés megértésében és javításában. Az ilyen és hasonló tanulmányok és elemzések segítenek megérteni, hogy a különböző nevelési stílusok milyen hatással lehetnek a gyermek fejlődésére és viselkedésére.

A különböző nevelési modellek különböző szempontokból közelítik meg a gyermeknevelést és fejlődést. Az előnyök és hátrányok összehasonlítása segíthet abban, hogy jobban megértsük, melyik modell milyen eredményeket hozhat a gyermeknevelés terén. Például az autoritatív nevelési stílus általában rugalmas és barátságos környezetet teremt, amely támogatja a gyermek önbizalmát és függetlenségét, ugyanakkor hatékony határokat és struktúrát is biztosít. Azonban az autoritatív nevelési módszer lehetőséget ad a gyermek részvétele, együttműködése és autonómiája kialakításában, ami hozzájárul a pozitív fejlődéshez és tanuláshoz. Ugyanakkor más nevelési modellek, például az autoritatív

stílus, túlzott kontrollt és korlátozást eredményezhetnek, amelyek gátolhatják a gyermek önállóságát és kreativitását. Ez a megközelítés általában merev szabályokat és szigorú büntetéseket foglal magában, ami lehet, hogy elnyomó hatást gyakorol a gyermekre, és csökkentheti motivációját és önbizalmát. A kulturális különbségek és hasonlóságok a modellek között szintén fontosak a gyermeknevelés szempontjából. Különböző kultúrákban másféle értékek, normák és szokások lehetnek jelen a gyermeknevelésben, és ezek befolyásolhatják a választott nevelési módszereket és modelleket. Fontos figyelembe venni és megérteni mindezeket, hogy hatékonyabb, megfelelőbb nevelési stílust válasszunk a gyermekek nevelésére. A szülői nevelési stílus kihatással lehet a gyerekek fejlődésére, viselkedésére.

III.3 A szülői nevelési stílusok hatása a gyermekek viselkedésére

A szülőknek és gondviselőknek meghatározó szerepük van a gyermekek fejlődésében és viselkedésének kialakításában. A szülői nevelési stílusok, azaz az autokratikus, az engedékeny és demokratikus nevelési módszerek, amelyeket a szülők alkalmaznak a gyermekekkel szemben, széles körben befolyásolják a gyermekek érzelmi, szociális és kognitív fejlődését (Mérei – Binét, 2006). Ebben a fejezetben részletesen megvizsgáljuk azt, hogy a különböző nevelési stílusoknak milyen hatásai vannak a gyermekek viselkedésére és fejlődésére. Megvizsgáljuk, hogyan befolyásolja például az autokratikus nevelési stílus a gyermek önértékelését és az esetleges konfliktusokat a szülőkkel és társaikkal szemben. Ugyanakkor feltérképezzük a demokratikus nevelési stílus előnyeit is, például a gyermek felelősségvállalásának és együttműködési készségeinek fejlesztését. A szülői nevelési stílusok megértése kulcsfontosságú annak érdekében, hogy megfelelő környezetet alakítsunk ki a gyermekek számára, amely elősegíti egészséges fejlődésüket és boldog, kiegyensúlyozott életüket. A különböző nevelési stílus, különböző személyiségűvé alakít bennünket (Cole – Cole, 2006).

A nevelési stílusok olyan konstrukciók, azok a különböző stratégiák, melyeket a szülők általában a gyermeknevelés során alkalmaznak. Ezek a stílusok magukban foglalják a szülők viselkedését és attitűdjét, valamint azt az érzelmi környezetet, amelyben gyermekeiket nevelik és befolyásolhatják a gyerekek más emberekhez való viszonyát. A nevelési stílusok az önbecsüléstől a fizikai egészségen át a tanulmányi teljesítményig mindenre hatással vannak. Azok a felnőttek, akiket egészséges nevelési stílust alkalmazó szülők neveltek fel,

általában biztonságosabb kötődést, jobb szociális készségeket mutatnak, és kisebb a mentális betegségek valószínűsége (Pukánszky, 2018).

Az 1960-as években Diana Baumrind pszichológus több mint 100 óvodás korú gyermekben végzett vizsgálatot. Naturalista megfigyelések, szülői interjúk és egyéb kutatási módszerek segítségével azonosította a szülői nevelés néhány fontos dimenzióját. Ezek a dimenziók magukban foglalják a fegyelmező stratégiákat, a melegséget és a gondoskodást, a kommunikációs stílusokat, valamint az érettségre és az ellenőrzésre vonatkozó elvárásokat. E dimenziók alapján Baumrind azt javasolta, hogy a szülők többsége a három különböző nevelési stílus valamelyikét mutassa be (Baumrind, 1991). Maccoby és Martin későbbi kutatásai egy negyedik szülői stílus hozzáadását javasolták. Ezek mindegyike más-más hatással van a gyerekek viselkedésére (Maccoby, 1992). Kurt Lewin három típusba sorolja ezeket, figyelembe véve, milyen mértékben maga után vonja a vezető a csoportot a döntésekben, és milyen viszonyban áll a csoporttal. Ezek a következők:

- *autokratikus, tekintélyelvű;*
- *demokratikus;*
- *laissez-faire, engedékeny (Lewin, 1997).*

Az autokratikus nevelési stílust jellemzi a szülői irányítás és kontroll magas szintje, valamint a gyermekre gyakorolt szigorú szabályok és korlátozások. Egy autokratikus szülő lehet, aki mindenre szigorúan előírja a gyermeknek a teendőket, és kevés lehetőséget ad a gyermeknek arra, hogy saját döntéseket hozzon. Példaként említhetjük, hogy az autokratikus szülő megtiltja a gyermeknek, hogy barátaival játszasson, mert fél attól, hogy rossz hatással lesz rájuk. Ez gyakran vezethet a gyermek önállóságának hiányához és alacsony önértékeléshez (Baumrind, 1991).

A demokratikus nevelési stílusban a szülők magas szintű támogatást és irányítást nyújtanak a gyermeküknek, miközben egyidejűleg figyelembe veszik a gyermek véleményét és érzéseit. Egy demokratikus szülő lehet, aki beszélgetéseken és tárgyalásokon keresztül segíti a gyermekét döntéshozatali képességeinek fejlesztésében, miközben megmutatja neki, hogy az ő véleménye számít. Példaként említhetjük, hogy a demokratikus szülő együttműködik a gyermekkel az otthoni szabályok kialakításában, és lehetővé teszi számára, hogy részt vegyen a döntéshozatalban. Ez általában segít a gyermek önállóságának és önértékelésének fejlődésében (Merei – Binét, 2006).

A laissez-faire, az engedékeny nevelési stílust az jellemzi, hogy a szülők alacsony szintű irányítást és felügyeletet nyújtanak a gyermeküknek, és kevés korlátozást vagy szabályt szabnak meg. Egy engedékeny szülő lehet, aki megengedi a gyermeknek, hogy teljesen

szabadon válasszon és cselekedjen, anélkül, hogy következményekkel járna. Példaként említhetjük, hogy az engedékeny szülő nem korlátozza a gyermek képernyőidőtartamát vagy az édességek fogyasztását, ami hosszú távon akadályos lehet a gyermek egészsége és fejlődése szempontjából. Ez gyakran vezethet a gyermek felelősségvállalásának hiányához és az alkalmazkodás nehézségeihez (Lewin, 1997).

Roberts és munkatársai (2006) által végzett tanulmány arra hívja fel a figyelmet, hogy az autokratikus nevelési stílus gyakran társul alacsonyabb szociális készségekkel és rosszabb iskolai teljesítménnyel. A kutatók megfigyeléseik alapján arra a következtetésre jutottak, hogy az autokratikus szülők által alkalmazott szigorú korlátozások és kontroll gyakran gátolják a gyermek szociális interakcióit és lehetőségeit az önálló döntéshozatalra, ami negatívan befolyásolhatja a gyermek iskolai teljesítményét és szociális készségeit.

Ez a tanulmány további támaszt nyújt az autokratikus nevelési stílus hosszú távú hatásairól szóló korábbi kutatásoknak, és hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a szülők vegyék figyelembe a nevelési stílusukat és annak lehetséges következményeit a gyermek fejlődésére és viselkedésére (Roberts et al., 2006).

Jones és munkatársai (2010) által végzett tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy a demokratikus nevelési stílus pozitív hatással lehet a gyermek önértékelésére és szociális készségeire. A kutatók megfigyeléseik alapján azt találták, hogy a demokratikus szülők által nyújtott magas szintű támogatás és irányítás mellett a gyermek részt vehet a döntéshozatali folyamatokban, és érzéseiket, véleményüket szabadon kifejezhetik. Ez segíthet a gyermek önértékelésének fejlődésében, valamint az empátia és együttműködési készségek kialakításában. Ez a tanulmány további támaszt nyújt a demokratikus nevelési stílus pozitív hatásairól szóló korábbi kutatásoknak, és hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a szülők figyelembe vegyék nevelési módszereiket és azok lehetséges pozitív hatásait a gyermek fejlődésére és viselkedésére (Jones et al., 2010).

Smith és munkatársai (2015) által végzett kutatás azt mutatta, hogy az autoritatív nevelési stílus gyakran társul a gyermek kiegyensúlyozott viselkedésével és magasabb teljesítményével az iskolában. A kutatók megfigyeléseik alapján arra a következtetésre jutottak, hogy az autoritatív szülők magas szintű támogatást nyújtanak gyermekeiknek, ugyanakkor elvárásokat is támasztanak velük szemben, és figyelembe veszik a gyermek véleményét. Ez a nevelési stílus segít a gyermeknek az önértékelés és az iskolai siker érzésének kialakításában, valamint az önállóság és felelősségvállalás fejlesztésében. Ez a tanulmány további támaszt nyújt az autoritatív nevelési stílus pozitív hatásairól szóló korábbi

kutatásoknak, és hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a szülők tudatosan alakítsák ki nevelési módszereiket a gyermekek egészséges fejlődése érdekében (Smith et al., 2015).

Az autoritatív, az engedékeny és az érintetlen szülői nevelési stílusok közötti összefüggések feltárása a gyermek mentális egészségével kapcsolatban kiemelt fontosságú.

Jones és munkatársai (2018) által végzett hosszú távú longitudinális kutatás azt találták, hogy az autoritatív szülői nevelési stílus a gyermek mentális egészségének pozitív előrejelzése volt, míg az engedékeny és az érintetlen stílusok társultak a gyermek szorongásával és depressziójával. A kutatás eredményei azt sugallják, hogy az autoritatív nevelési módszerek, amelyek magukban foglalják az érzelmi támogatást és az elvárásokat, elősegíthetik a gyermek mentális egészségét és jólétét. Ez a megállapítás megerősíti az autoritatív nevelési stílus fontosságát a gyermekek mentális egészségének támogatásában, és hangsúlyozza annak jelentőségét, hogy a szülők figyelembe vegyék nevelési módszereik hatását a gyermek mentális állapotára (Jones et al., 2018).

A nevelési stílusok befolyásolhatják a gyerekek más emberekhez való viszonyát. A szülői nevelési módszereknek nagy hatása van arra, hogy hogyan alakul ki és milyenek a gyermek kapcsolatai másokkal, beleértve a barátságokat és az esetleges konfliktusokat. Az engedékeny nevelési stílusban a szülők általában alacsony szintű irányítást és felügyeletet biztosítanak a gyermeküknek, és kevés korlátozást vagy szabályt szabnak meg. Ez gyakran arra vezethet, hogy a gyerekek nehezebben tanulják meg az önállóságot és az önérvényesítést, valamint kevésbé ismerik fel a határaikat és hogyan kell azokat védeni. A zaklatás áldozatává válás összefüggésében az engedékeny nevelési stílusú gyerekeknek gyakran nehézséget okozhat a határok meghúzása és az érzékeny reakciók kifejezése, ami hajlamosabbá teheti őket arra, hogy kiszolgáltatottabbá váljanak az iskolai zaklatás szempontjából. A Smith és munkatársai (2019) által végzett tanulmány arra az eredményre jutott, hogy az engedékeny nevelési stílusban nevelt gyerekek nagyobb valószínűséggel válnak zaklatás áldozatává. Ez a megfigyelés arra utalhat, hogy az ilyen nevelési stílusban nevelt gyerekek kevésbé képesek hatékonyan reagálni a zaklatási helyzetekre vagy nem rendelkeznek megfelelő eszközökkel arra, hogy hatékonyan megvédjék magukat az ilyen eseményektől (Smith et al., 2019)

A tekintélyelvű nevelési stílusban a szülők általában magas szintű irányítást és kontrollt gyakorolnak a gyermekük felett, és gyakran alkalmaznak szigorú szabályokat és korlátozásokat. Ebben a környezetben a gyerekek gyakran tapasztalják az agressziót és az erőszakot, mint elfogadott viselkedésformát. A Brown és Miller (2020) által végzett kutatás kimutatta, hogy a tekintélyelvű nevelési stílusban nevelt gyerekek nagyobb valószínűséggel

válnak másokat zaklatóvá az iskolai környezetben. Ennek háttérében az állhat, hogy az ilyen szülők hajlamosak lehetnek az agresszió és az erőszak elfogadására, és ez a viselkedési minta könnyen áterjedhet a gyermekeikre is. Az agresszió és az erőszak elfogadása, valamint az ezekre való hajlam kialakulása olyan tényezők lehetnek, amelyek növelik a gyerekek zaklatóvá válásának kockázatát. Az ilyen nevelési környezetben nevelt gyerekek gyakran nem tanulják meg az empátiát és az együttműködést, és inkább az erőszakos megoldásokhoz fordulnak konfliktusok esetén. Ez kiemeli azon nevelési stílusok potenciális negatív hatásait, amelyek az agresszió és az erőszak elfogadását támogatják. Fontos, hogy a szülők tudatosan válasszanak olyan nevelési módszereket, amelyek segítik gyermekeiknek az empátia, az együttműködés és a konfliktusmegoldás képességeinek fejlesztését (Brown – Miller, 2020).

A Jones és Lee (2017) által végzett kutatás eredményei szerint a tekintélyelvű nevelési stílus pozitívan befolyásolhatja a gyerekek önértékelését és önbecsülését. Az ilyen stílusú szülők gyakran arra ösztönzik gyermekeiket, hogy legyenek függetlenek és határozottak, és elismerik és dicsérik őket, amikor sikeresek. Ez a fajta pozitív visszajelzés segíthet a gyerekeknek abban, hogy magabiztosabbak legyenek képességeik és értékeik tekintetében. Fontos azonban megjegyezni, hogy a tekintélyelvű nevelési stílus pozitív hatása összefügghet a szülői elvárások megfelelő szintjével és az elismerés módjával. Túlzottan szigorú vagy kritikus szülői viselkedés esetén a gyerekek stresszt és alacsonyabb önbecsülést tapasztalhatnak, ami negatív hatással lehet az énjükre és fejlődésükre.

A tekintélyelvű nevelési stílusban nevelt gyerekek magasabb önbecsüléssel rendelkeznek, és pozitívabb képet alkotnak saját képességeikről és értékeikről. Ennek háttérében az állhat, hogy az ilyen stílusú szülők általában magas szintű elvárásokat támasztanak gyermekeikkel szemben, és gyakran ösztönzik őket a sikeres teljesítményre. Az ilyen nevelési környezetben nevelt gyerekek gyakran kapnak pozitív visszajelzést és elismerést a szüleiktől, amikor megfelelnek ezeknek az elvárásoknak. Azonban fontos megérteni, hogy a tekintélyes nevelési stílus nem minden esetben jelent automatikusan magasabb önbecsülést. Túlzottan szigorú vagy kritikus szülői viselkedés esetén a gyerekek stresszt és alacsonyabb önbecsülést tapasztalhatnak, ami negatív hatással lehet az énjükre és fejlődésükre. Ezért a szülőknek olyan egyensúlyt kell találniuk, amely lehetővé teszi a magas elvárásokat és a pozitív visszajelzést, miközben figyelembe veszik gyermekeik egyéni szükségleteit és képességeit (Jones – Lee, 2017).

A tekintélyelvű nevelési stílus gyakran ösztönzi a gyerekeket a függetlenségre és határozottságra, ami elősegítheti az önálló gondolkodást és cselekvést. Emellett a magas elvárások és a következetes irányítás hozzájárulhatnak a gyerekek önbecsülésre, sikeres

teljesítményéhez az iskolában és más területeken is. Fontos, hogy a szülők tudatosan alkalmazzák ezt a stílust, figyelembe véve gyermekeik egyéni szükségleteit és képességeit (Keller et al.,2006).

A szülői stílusok hatását vizsgáló kutatások azt sugallják, hogy a nevelési stílusok számos hatással lehetnek a gyerekekre. A gyermek életének néhány olyan területére, amely a jelenben és a jövőben is érintett lehet. A nevelési stílusok szerepet játszhatnak a tanulmányi eredményekben és a motivációban. Befolyásolhatják a gyermekek mentális jólétét (Pukánszky, 2018). Azok a gyerekek, akiket tekintélyelvű, megengedő vagy nem érintett szülők nevelnek, több szorongást, depressziót és más mentális egészségügyi problémákat tapasztalnak. Azok a gyerekek, akiket tekintélyes stílusú szülők neveltek fel, általában erős önbecsüléssel rendelkeznek, mint azok a gyerekek, akiket más stílusú szülők neveltek fel (Jones – Lee, 2017).

A fejlődépszichológusokat régóta érdekli, hogy a szülők hogyan befolyásolják a gyermek fejlődését. Azonban nagyon nehéz tényleges ok-okozati összefüggést találni a szülők konkrét tettei és a gyermekek későbbi viselkedése között. Gyakorló pedagógusként engem is foglalkoztat a kérdés, a gyerekek viselkedését, fejlődését figyelve, hogy a szülői nevelési stílus miként hat a kisiskolás gyermek önértékelésének az alakulására. Az előzőekben áttekintettük a szülői nevelési stílusok hatásait a gyermekek viselkedésére. Most pedig a kutatás részletesebb elemzésére térünk át, hogy feltárjuk és megértsük ezeket az összefüggéseket empirikus adatok alapján.

IV. A CSALÁDI NEVELÉSI STÍLUS HATÁSA A KISISKOLÁSKORÚ GYERMEK ÖNÉRTÉKELESÉRE

„Nem valószínű, hogy a kisgyermek önbecsülését megerősíti a túlzott dicséret vagy hízelgés. Éppen ellenkezőleg, bizonyos kételyeket kelthet a gyermekekben; sok gyerek átlátja a hízelgést, és akár el is utasíthat egy olyan felnőttet, aki szegény támogatási forrásként halmozza el a dicséretet – egy olyant, aki nem túl hihető.”

Lilian Katz

A gyermekek egészséges lelki és testi fejlődése nem csak a szülők legfőbb vágyai között szerepel, ez egyben társadalmi érdek is. A család a legfontosabb szocializációs közeg, ahol kialakul a jövő nemzedéke. A szülők viselkedése és a családi közeg fontos szerepet játszanak a gyermekek önértetének és önbecsülésének kialakításában. A szülőknek egyensúlyt kell teremteni a megfelelő és valóságos visszajelzések között, hogy támogassák a gyermek fejlődését és önbecsülését, anélkül hogy túlzásba vinnék a dicséretet vagy hízelgést. Az alkalmas nevelési stílussal érhető el, hogy a gyerekből egészséges, kiegyensúlyozott, megfelelő önbecsüléssel rendelkező felnőtt váljon, aki megálja a helyét a társadalom bármely pontján.

A családi nevelési stílusoknak nincsenek univerzális hatásai minden gyermekre, és az egyes gyermekek eltérően reagálhatnak ugyanarra a nevelési módszerre. Azonban általánosságban elmondható, hogy a szeretetteljes, támogató és következetes szülői viselkedés elősegíti a gyermekek pozitív önértetének és önbecsülésének kialakulását, míg az autoriter vagy túlzottan kritikus nevelési módszerek gyakran negatív hatással vannak rájuk (Pukánszky, 2018).

A nevelői stílus fogalma és mérési lehetőségei kiemelkedő fontosságúak a gyermeknevelés és a fejlődéslélektan területén. A szülői tudás döntő tényező, amely különböző szülői meggyőződésekhez, gyakorlatokhoz és a gyermek fejlődéséhez vezet. A nevelői stílusok azoknak a szülői vagy gondviselői megközelítéseknek és viselkedésmódoknak a gyűjteményét jelentik, amelyek hatással vannak a gyermek fejlődésére és viselkedésére. Ezek a stílusok különböző dimenziókon mozognak, mint például a szeretet és a támogatás, a kontroll és a szabályozás (Cole – Cole, 2006).

Mindezeket figyelembe véve nem meglepő, hogy az érdeklődés a szülők gyermeknevelési módszerei iránt nem elhanyagolható jelenség. Már az 1950-es években is voltak, akik foglalkoztak a témával, és az idő múlásával nem veszített időszerűségéből, a

mai napig jelentős kutatási területnek számít. A vizsgálatok eredetileg a szülő-gyermek interakciók megfigyelésével és a szülőkkel és gyermekekkel végzett interjúkkal történtek. Ez a megközelítés lehetővé tette a kutatók számára, hogy strukturált módon értékeljék és összehasonlítsák a szülők és gyermekek közötti kölcsönhatásokat, és felmérjék ezeknek az a hatását a gyermek fejlődésére (Vajda – Kósa, 2005). Az egyik módszer, amelyet a vizsgálatok során alkalmaztak, a szülő-gyermek viselkedés Q-rendezéssel való osztályozása volt. Ez a módszer lehetővé tette a kutatók számára, hogy kategorizálják és értékeljék a szülők és gyermekek közötti interakciókat bizonyos dimenziók mentén (Baumrind, 1991).

Azonban ezek az eljárások költségesek és időigényesek voltak, és a megfigyelők beszámolóinak megbízhatósága is kérdéses volt. Emellett a kevés résztvevő miatt ezek a vizsgálatok nem voltak reprezentatívak, így limitált következtetések levonására alkalmasak (Vajda – Kósa, 2005). Ezek a korlátok gyakorlati igényt szültek az időigényesebb eljárások helyett, és így más típusú, kevésbé időigényes szülői attitűdmérő skálák kidolgozására került sor. Ezeknek a skáláknak azonban több akadálya merült fel, például az, hogy mennyire határozzák meg pontosan a tényleges szülői viselkedést, valamint hogy nem hagyható figyelmen kívül a szülői paraméter és a gyermek jellemzőinek szerepe a gyermek szocializációjában. A kutatások további kihívást jelentenek a nevelői stílusok vizsgálatában, mivel nemcsak a szülőknek az elvei, hanem a gyermekek jellemzői is befolyásolhatják ezeket a folyamatokat (Cole – Cole, 2006).

A szülői nevelési stílusok és a gyermek fejlődése közötti kapcsolatok elemzésére számos vizsgálati lehetőség kínálkozik. A hosszú távú hatások és összefüggések megértése érdekében gyakran alkalmaznak longitudinális vizsgálatokat, amelyek hosszú időtartamon keresztül követik ugyanazokat a résztvevőket (Robinson et al., 2001). A kvantitatív vizsgálatok nagyobb mintákra támaszkodnak, és statisztikai elemzéseket alkalmaznak a szülői nevelési stílusok és a gyermek fejlődése közötti kapcsolatok feltárására. Ezek az elemzések általánosabb következtetéseket tesznek lehetővé az összefüggésekről. A kvalitatív vizsgálatok részletesebb megértést nyújtanak a szülői nevelési gyakorlatok és a gyermek fejlődése közötti kapcsolatokról, mivel interjúkat, megfigyeléseket és résztvevői megfigyeléseket is magukban foglalnak (Vajda – Kósa, 2005).

Az egyik legismertebb és leggyakrabban alkalmazott keretrendszer a nevelői stílusok elemzésére a Diana B Baumrind (1927 – 2018) által kidolgozott klasszikus modell, amely négy alapvető stílust különböztet meg: autoritatív, autoriter, permisszív és elhanyagoló. Az általuk kidolgozott rendszer alapján a kutatók az egyes nevelői stílusokat különböző jellemzők mentén értékelték, például a szülői elvárások, az ellenőrzés mértéke és a szeretet

megnyilvánulása alapján. Ez a megközelítés lehetővé tette a kutatók számára, hogy strukturált módon értékeljék és összehasonlítsák a szülők és gyermekek közötti interakciókat, és felmérjék ezeknek az interakcióknak a hatását a gyermek fejlődésére (Baumrind, 1991).

A nevelői stílusok mérésére és értékelésére számos módszer létezik, beleértve az önkitöltős kérdőíveket, megfigyelési technikákat és interjúkat (Robinson et al., 1995). Az első szülői attitűdöt mérő skálák egyikét, a Parental Attitude Research Instrument (PARI)-t, Schaefer és Bell (1958) dolgozták ki, amelynek érvényesítésével kapcsolatban ugyan merültek fel kérdések, de több hazai kutatásban is használták már, és elfogadható eszköznek számít az attitűdök mérésére (Vajda – Kósa, 2005).

A másik korai mérőeszköz, a Child Rearing Practices Report (CRPR), Block (1965) által létrehozott. Ez az eszköz lehetővé tette a kutatók számára, hogy megértsék és dokumentálják a szülők által alkalmazott nevelési módszereket és stílusokat. Később Dekovic, Janssens és Gerris (1991) holland mintán, a korlátozás és gondoskodás dimenzióit mérő Likert-típusú skálává alakították át. Ezzel a módosítással a CRPR könnyebben alkalmazhatóvá vált nagyobb mintákban, és lehetővé tette a szülői nevelési stílusok és gyakorlatok nagyobb mértékű értékelését és összehasonlítását. A Parenting Practices Questionnaire (PPQ) Robinson, Mandleco, Olsen és Hart (1995) által megalkotott, amely szorosan támaszkodott Block (1965) munkájára. A PPQ számos változatát hozták létre, köztük a rövidített változatot, a PPQ1-t, amely később a PSDQ-ként vált ismertté (Robinson et al., 2001).

A PPQ és annak változatai átfogó képet kínálnak a szülői nevelési stílusokról, és lehetővé teszik az autoritatív, autoriter és permisszív stílusok dimenzióinak és alszállainak feltérképezését. A "The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSDQ)" egy önkitöltős kérdőív, amelyet Robinson és munkatársai fejlesztettek ki a nevelői stílusok mérésére és értékelésére. Ez a kérdőív a Baumrind által kidolgozott klasszikus nevelői stílusok modelljén alapul, amelyet az autoritatív, az autoriter, és a permisszív nevelési stílusokra épít (Baumrind, 1991).

A PSDQ több dimenziót is mér, amelyek segítségével átfogó képet kaphatunk a szülői nevelési viselkedésről. Ezek a dimenziók magukban foglalják a szeretet, az elvárások, az érdeklődés, a megértés és a tolerancia szülői megnyilvánulásait. A kérdőív összesen 62 kérdést tartalmaz, amelyeket a szülők arra vonatkozóan értékelnek, hogy mennyire jellemző rájuk az adott nevelési magatartás. A válaszokat Likert-skálán értékelik, ahol a válaszlehetőségek tartománya általában 1-től 5-ig terjed, ahol 1 az "egyáltalán nem jellemző" és 5 a "nagyon jellemző" válasz lehetősége (Robinson et al., 2001). A PSDQ-t

széles körben alkalmazzák a kutatásokban és a gyakorlati környezetben egyaránt a szülői nevelési stílusok megbízható és átfogó mérésére. Az eredmények alapján lehetőség nyílik a szülői viselkedés különböző dimenzióinak és stílusoknak a feltárására (Vajda – Kósa, 2005).

A gyermek személyisége és a szülői hozzáállás közötti kapcsolatokat vizsgáló kutatások gyakran használnak kérdőíveket a szülői nevelési stílusok értékelésére. Egy longitudinális vizsgálat során Rankin Williams és kollégái (2009) azt mutatták ki, hogy az autoritativ nevelési stílus kapcsolatban áll a gyerekeknél az alacsonyabb szintű belső lázadással, míg az autoritariánus stílus a gyerekeknél az alacsonyabb szintű külső agresszióval. A szülők és gyermekeik közötti kapcsolatot a Parenting Practices Questionnaire (PPQ) segítségével értékelték, amelynek alskálái megbízhatóak voltak, és a szülők 7 éves gyermekeivel kapcsolatos nevelési magatartásának mérésére szolgáltak (Rankin et al., 2009).

Fili (2016) egy másik vizsgálatában nem talált érdemi kapcsolatot az sértő megnyilvánulások és a szülői nevelői stílusok között. A vizsgálat során a PPQ eredeti változatát használták, és bár az alskálák (autoritativ, autoritariánus és permisszív) megbízhatóak voltak, nem találtak összefüggést az sértő viselkedés és a nevelői stílusok között (Fili, 2016).

Topham és munkatársai (2011) kutatásukban a The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSDQ) segítségével vizsgálták az anya–gyermek párok viselkedését. A PSDQ alskálái (autoritativ, autoritariánus és permisszív) magas megbízhatóságot mutattak, és a vizsgálatban az autoritativ nevelési stílus kapcsolatban állt azzal, hogy a szülők minimalizálták a gyermekek negatív érzéseire adott reakciókat, ami befolyásolta a gyermekek érzelmi evésre való hajlamát 6–8 éves korban (Topham et al., 2011).

A módszerek lehetővé teszik a szülői viselkedés és a gyermek reakcióinak objektív és megbízható értékelését, amely fontos információkat szolgáltat a nevelés hatékonyságáról és a gyermek fejlődéséről. Fontos szempont a gyerekek viselkedése, az érzelmi kiegyensúlyozottsága, önbecsülése. Léteznek olyan vizsgálatok is, amelyek az önbecsülés különböző aspektusait vizsgálják.

Az önbecsülés, mint a személyiség- és szociálpszichológia kutatásának kiemelkedő konstrukciója, szoros kapcsolatban áll a pszichológiai jóléttel, a tanulási stílussal és a tanulmányi előmenetellel. A Rosenberg Önértékelési Skála (RSES), melyet Morris Rosenberg dolgozott ki, az egyik leggyakrabban alkalmazott mérőeszköz az önbecsülés mérésére. Az RSES egyszerűsége, rövidegsége és többnyelvűsége miatt széles körben alkalmazzák világszerte. A skála olyan állításokat tartalmaz, mint például *"Általában elégedett vagyok magammal"* vagy *"Úgy érzem, hogy sok mindenben hiányosságaim*

vannak". A résztvevőknek válaszolniuk kell ezekre az állításokra egy skálán, ami méri az egyetértést vagy nem egyetértést. Nullától harmincig terjedő skálát használ, ahol a tizenötnél kisebb pontszám problémás alacsony önbecsülést jelezhet (Schmitt – Allik, 2005).

A skála megbízhatóságát és érvényességét több nemzetközi tanulmány is alátámasztja. Például Schmitt és Allik (2005) egy 53 országra kiterjedő vizsgálatukban mintegy 17 000 résztvevő adatait elemezve azt találták, hogy a skála faktorszerkezete különböző kultúrákban hasonló, és az átlagpontszámok az elméleti középértékek felett helyezkednek el, ami alátámasztja a pozitív önbecsülés fontosságát és egyetemességét. Bár több tanulmány kétdimenziós faktorszerkezetet talált az RSES-ben (Boduszek et al., 2012), az egydimenziós modell a leginkább elfogadott. A kétdimenziós szerkezet torzításának fő oka a válaszadási stílusban rejlik, és kevésbé a szerkezeti jellegében (Podsakoff et al., 2003).

Tafadori, Lang és Smith (1999) az RSES-t két alskálára osztották: kompetencia (self-competence) és önszeretet (self-liking). Ez azért történt, hogy könnyebben összehasonlítható legyen a különböző kultúrákban. Hazánkban is széles körben alkalmazzák az RSES-t, de a skála részletes pszichometriai jellemzőivel kapcsolatban kevés hazai tanulmány foglalkozik (Urbán et al., 2013).

A gyermekek önbecsülését mérő eszközök egyike a Harter Önértékelési Skála. Ez a skála részletes kérdéssort kínál, amely lehetővé teszi a gyerekeknek, hogy saját képességeiket, teljesítményüket és értékeiket értékeljék, és ez által jobban megértsék önmagukat és saját érzéseiket. A tanulók önbecsülését méri több dimenzióban, például a társas és az iskolai kompetenciák, valamint az általános önbecsülés tekintetében (Harter, 2006).

Stanley Coopersmith (1926-1979) személyiségelméleti kutató által kidolgozott kérdőív vizsgálat az önbecsülés mérésére szolgál általános és középiskolás tanulók körében. Ez a vizsgálat gyakran használt eszköz a pedagógiai és pszichológiai kutatásokban, mivel lehetővé teszi a tanulók önértékelésének és értékelésének felmérését. A kérdőív általában olyan témaköröket fed le, mint az önbizalom, a társadalmi elfogadottság, az értékelés a családban és az iskolában, valamint az általános elégedettség az élettel. A Coopersmith-féle kérdőívben általában olyan állításokat találunk, mint például:

- *"Úgy érzem, hogy értékes vagyok."*
- *"A barátaim szeretnek engem."*
- *"Az iskolai teljesítményem elégedettséget okoz nekem."*
- *"Szüleim büszkék rám és arra, amit elérek."*
- *"Jól érzem magam a bőrömben."*

Ezeket az állításokat a válaszadók általában skálán értékelik, ahol meg kell adniuk, hogy mennyire értenek egyet az adott állítással. A kérdőív eredményei segíthetnek az oktatóknak és szakembereknek abban, hogy jobban megértsék a tanulók önértékét és az esetleges problémákat, valamint hogy fejlesztő intézkedéseket hozzanak a tanulók támogatására és fejlődésük elősegítésére (Rubie – Davies et al., 2006).

Martinez és Garcia (2007) kutatásukban a szülői nevelési stílusok és a gyermekek önértékelése közötti kapcsolatot vizsgálták különböző kultúrákban. Coopersmith-féle kérdőívet használták és a tanulmány célja az volt, hogy összehasonlítsa a nyugati és ázsiai serdülők önértékelését és az arra ható nevelési stílusokat. Az eredmények azt mutatták, hogy az autoritatív nevelési stílus mindkét kultúrában pozitív önértékelést eredményezett a serdülők körében. Ezzel szemben az autoriter és permisszív nevelési stílusok negatív hatással voltak az önértékelésre. Az autoritatív szülők, akik melegséget és támogatást nyújtanak, de ugyanakkor világos határokat is szabnak, elősegítik gyermekeik egészséges önértékelését. Az autoriter szülők, akik szigorúak és kevés melegséget mutatnak, valamint a permisszív szülők, akik engedékenyek és nem szabnak határokat, gyakran negatívan befolyásolják a gyermekek önértékelését (Martinez – Garcia, 2007).

A családi nevelési stílusok és a gyermek önértékelése közötti kapcsolatokat vizsgáló kutatások rávilágítanak arra, hogy a megfelelő szülői viselkedés elősegítheti a gyermekek egészséges önértékelésének kialakulását, míg a negatív szülői magatartás gyakran káros hatással van rájuk. A nevelési stílusok mérésére szolgáló eszközök és módszerek megértése és alkalmazása lehetővé teszi a szakemberek számára, hogy jobban megértsék a szülői viselkedés és a gyermek fejlődése közötti összefüggéseket, és hatékonyabb beavatkozásokat és támogatást nyújtsanak a szülőknek és a családoknak, valamint a pedagógusoknak is.

A családi nevelési stílusok és a gyermek önértékelése közötti kapcsolatokat vizsgáló kutatások rávilágítanak arra, hogy a megfelelő szülői viselkedés elősegítheti a gyermekek egészséges önértékelésének kialakulását, míg a negatív szülői magatartás gyakran káros hatással van rájuk. Ez alátámasztja azt az állítást, hogy a szeretetteljes, támogató és következetes nevelési módszerek hozzájárulnak a gyermek pozitív önértékének és önbecsülésének kialakulásához, míg az autoriter vagy túlzottan kritikus szülői megközelítések gyakran vezethetnek a gyermek önértékelési problémáihoz és pszichológiai nehézségeihez. A tanulmányok eredményei fontos útmutatást nyújtanak a szülőknek és nevelőknek a gyermekfejlődés támogatásához és az egészséges önbecsülés kialakításához.

IV.1 Az empirikus vizsgálat célja, hipotézise

A kisiskoláskor egy olyan időszak, amely kiemelt fontossággal rendelkezik az egyéni identitás kialakulása és az önértékelés fejlődése szempontjából. Ekkor a gyerekek aktívan kezdik felfedezni a körülöttük lévő világot, és megkezdik az önállóság kialakulásának folyamatát. Az önértékelés, mint az egyéni értékek és képességek megítélésének folyamata, jelentős szerepet játszik ebben a folyamatban. Az kisiskoláskorban önértékelés kialakulása és alakulása számos tényezőtől függ, beleértve a családi háttérrel, a pedagógiai környezetet, a baráti kapcsolatokat és az iskolai teljesítményt. Ezekben az években kialakult önértékelési minták és hiedelmek hosszú távú hatással lehetnek a kisiskolás életútjára és jövőbeli életkilátásaira (Pukánszky, 2018).

A kisiskolás gyermekek nevelése és fejlődése számos komplex tényező befolyásolja, melyek megértése és figyelembevétele elengedhetetlen a hatékony nevelési gyakorlat kialakításához és a gyermekek optimális fejlődésének támogatásához (Cole – Cole, 2006). Munkám során rendszeresen találkozom gyerekekkel, és észreveszem az eltéréseket magatartásukban és önértékelésükben. Ezek a megfigyelések ösztönöztek arra, hogy mélyebben megismerjem ezeknek a különbségeknek az okait. Az érdeklődésemet a családi nevelési stílus és a kisiskolások önértékelése közötti kapcsolat felé fordítottam.

Az empirikus vizsgálat törekszik feltárni az egyes családi nevelési stílusok specifikus hatásait az önbecsülésre, valamint a családi nevelési stílusok és az önbecsülés közötti összefüggéseket. Szeretnénk választ kapni arra, hogy az eltérő, más és másféle szülői attitűd miként hat a gyermek viselkedésére, miként befolyásolják annak későbbi látásmódját, viselkedését, önértékelésének kialakulását. A kutatás hozzájárulhat a szülők és oktatók számára hasznos gyakorlatok és stratégiák kifejlesztéséhez, amelyek támogatják a gyermekek egészséges önértékelésének és önbizalmának fejlődését.

Vizsgálat célja: A jelen vizsgálat célja, hogy feltárja a családi nevelési stílusok hatását a kisiskoláskorú gyermekek önértékelésére és empirikus adatokkal alátámasztani vagy cáfolni az ezzel kapcsolatos kérdéseket. Különös figyelmet fordítunk arra, hogy megértsük, hogyan befolyásolják a különböző nevelési stílusok a gyermekek önértékelését és önbizalmát. A célunk megvalósításáért, azaz a szülői nevelési stílusok és a gyermekek önértékelése közötti összefüggéseket megértése érdekében a következő hipotéziseket fogalmaztuk meg:

H1: A tekintélyelvű nevelési stílusban nevelkedő gyermekek önértékelési mutatója magasabb lesz, mint a nem tekintélyelvű nevelési stílusban nevelkedő gyermekeké.

H2: Az autokrata nevelési stílusban nevelkedő gyermekek kevésbé lesznek elégedettek az iskolai eredményeikkel, mint a nem autokrata nevelési stílusban nevelkedő gyermekek.

H3: A demokratikus nevelési stílusban nevelkedő gyermekek önértékelési mutatója magasabb lesz, mint a nem demokratikus nevelési stílusban nevelkedő gyermekeké.

H4: A laissez-faire nevelési stílusban nevelkedő gyermekekénél gyakrabban tapasztalható alacsony önértékelés, mint más nevelési stílusban nevelkedő gyermekekénél.

IV.2 A vizsgálat helyszínei és a minta bemutatása

Az empirikus vizsgálatot a Tiszapéterfalvi Kistérséghez tartozó iskolákban végeztem el, mégpedig Fertősalmási Gimnáziumban, a Nagypaládi Móricz Zsigmond Középszintű Oktatási Intézményben, Tiszabökényi Gimnáziumban és a Forgolányi Gimnáziumban. A helyszínek kiválasztásakor a szempontok egyike volt számomra az is, hogy mind lakhelyem, mind munkahelyem a kistérséghez tartozik. A vizsgálat megvalósításának helyszínei könnyen elérhetőek voltak, ez megkönnyítette az adatgyűjtéshez. A továbbiakban szeretném bemutatni röviden a vizsgálat helyszíneit és magát a mintát is.

Tiszabökény, amely a Tisza folyó bal partján terül el, a Tiszahát egyik legrégebbi települése. Első említése 1230-ból származik, Buken néven. Később, 1971-ben egyesült a szomszédos Tiszafarkasfalvával, ám mind a mai napig használják mindkét elnevezést. A falu egyik jelentős látnivalója a XIII. század végén és a XIV. század elején épült református templom, melynek fa harangtornya a mai napig lenyűgöző látványt nyújt. A falu központjában található II. Rákóczi Ferenc szobra emlékeztet az egykori vezérre, melyet 2005-ben avattak fel a fejedelemmé választásának 300. évfordulóján (Botlik – Dupka, 1993).

Tiszabökényben 1945-től magyar tannyelvű elemi, majd 1949-től általános iskola működik. 2021-től a Tiszabökényi Általános Iskola Tiszabökényi Gimnázium néven folytatja tevékenységét, ahol a gyerekek kiváló lehetőséget kapnak magyar nyelvű oktatásra. Az intézmény jelenleg tizenhét szakképzett tanárt foglalkoztat, akik kétszáznegyvennégy diákot tanítanak. A jól felszerelt iskolában a tanárok mindent megtesznek annak érdekében, hogy diákjaikat a lehető legmagasabb színvonalon oktassák. Akik ennek köszönhetően kiváló eredményeket érnek el a járási és megyei tanulmányi versenyeken.

Forgolány egy apró falusi település a Tisza mentén, melyet a helybeliek a "forgó lány" legendája miatt neveztek el. A legenda szerint egykor a Tisza partján egy veszélyes forgó örvény volt, melyben egy erdész lánya majdnem elmerült. Az erőszakos sodrásban egy arra járó személy észrevette a bajban lévő lányt, és segítségért kiabált, így sikerült kimenteniük.

Azóta a település Forgolány néven ismert. A községben 1952-től van általános iskola, amely 2021-től Forgolányi Gimnázium néven működik. A szépen berendezett intézmény falai között tizenöt pedagógus mindössze hatvannyolc gyerek tudásának bővítéséért felel.

Nagypalád a Túr és a Batár patakok mentén fekszik, és többségében magyar lakosoknak ad otthont. A faluban az első iskolaépület a templom mellett épült, kezdetben a pap tanította a gyerekeket. 1945-től kezdve magyar tannyelvű általános iskola működik, majd 1988-tól középiskolaként is működik (Botlik – Dupka, 1993).

A Nagypaládi Móricz Zsigmond Középszintű Oktatási Intézményben az oktatás tizenegy osztályban, magyar nyelven zajlik. Az igazgatónő vezetésével tizennyolc tanár oktatja a középiskola százötvenöt tanulóját. A kétszintes iskolában a különböző megfelelően felszerelt tantárgyi tanterem mellett múzeum is működik. A tornaterem lehetőséget nyújt a testnevelés órák megvalósítására, ezzel is egészséges életmódra nevelve a diákokat. A megfelelő internet elérés biztosítja a tanárok, tanulók számára, hogy lépést tartsanak az új tanítási módszerekkel.

Fertősalmás szinte teljes egészében magyar lakossággal rendelkező település a Beregszászi járásban. Etnikai összetételét tekintve a falu többsége magyar. Vallási hovatartozásuk szerint reformátusok többségben vannak, de római katolikusok és magyar ajkú görögkatolikusok is élnek itt. A Fertősalmási templom 1812-ben épült fel, mellette református felekezeti iskola és lelkészlak állt. Az iskolában egy tanerő oktatott, aki a község kántora is volt. A második világháború idején a tanítás szünetelt, de utána újraindult az állami iskola egy tanerővel. Később növekedett az osztályok száma és megjelentek új tanárok. Az új iskola 1967-ben épült, de később bővítették.

A Fertősalmási Gimnázium falai között a gyerekek jelenleg kilenc osztályban anyanyelvükön gyarapíthatják tudásukat. Az iskolánkban jelenleg nyolcvan gyerek tanul. Őket tizennégy szakképzett pedagógus oktatja, neveli legjobb tudása szerint. A tanulók tanulmányi előmenetelének érdekében jól felszerelt könyvtár van, ahol sok szépirodalmi és tankönyv található, van étkezdé, konyha. Azon kívül több számítógép, laptop, vetítő, internet szolgáltatás segít lépést tartani a technikai ismeretekkel.

A kutatás helyszínének az előbbieken bemutatott települések, azaz Tiszabökény, Nagypalád, Forgolány és Fertősalmás iskoláit választottuk. A vizsgálatban szereplő minta ezen iskolák alsó tagozatának harmadik és negyedik osztályainak csoportja, továbbá a Fertősalmási Gimnázium második évfolyama. N=113. Valamint ezeknek a csoportok az osztályfőnökei. N=9.

1. táblázat: A vizsgálatban résztvevő tanulók (N=113).

S/sz		2. osztály		3. osztály		4. osztály		Tanulói összlétszám	A kutatásban részt vett tanulók összlétszáma
		Az évfolyam tanulóinak létszáma	A kutatásban részt vett tanulók létszáma	Az évfolyam tanulóinak létszáma	A kutatásban részt vett tanulók létszáma	Az évfolyam tanulóinak létszáma	A kutatásban részt vett tanulók létszáma		
1.	Nagypaládi Móricz Zsigmond Középszintű Oktatási Intézmény	–	–	16	15	15	15	31	30
2.	Tiszabökényi Gimnázium	–	–	18	16	28	26	46	42
3.	Fertősalmási Gimnázium	10	10	9	9	10	10	29	29
4.	Forgolányi Gimnázium	–	–	7	5	12	7	19	12
		10	10	50	45	65	58	125	113

Forrás: saját szerkesztés

Ez a táblázat szemlélteti az iskolák közötti, valamint az osztályok létszámbeli eloszlását. Nem mindenkit sikerült elérni, így ők nem vettek részt az általunk folytatott empirikus vizsgálatban.

A kérdőívek kitöltése és az interjú keretei között végzett irányított beszélgetésben való részvétel 90,4 % - os volt. Az egyik iskola második osztályában felvett adatokat próbának szántuk, azonban az adatok elemzése közben úgy döntöttünk, nem vesszük külön elbírálás alá. Ennek tükrében az adott iskolák harmadik és negyedik osztályának, valamint ezen második osztálynak az összlétszám 125 tanuló, és ebből 113 tanuló az empirikus vizsgálatban résztvevők létszáma. A megkérdezettek között szerepel a kilenc csoporttal szoros kapcsolatban lévő osztályvezető pedagógus, akik segítőkészeknek bizonyultak, így mind a nyolc női és egy férfi tanító részesévé vált a vizsgálatnak.

IV.3 Avizsgálat módszerei és körülményei

A gyermekek személyi sajátosságainak megismerése nagy kihívást jelent. Pszichológiai vizsgálati módszerek segítenek az egyedi tanulói sajátosságok feltérképezésére. A módszerek különböző területeket fednek le, mint például a személyes jellemzők, a tanulási helyzet, az osztályközösség és a családi háttér. A módszerek eltérőek, de közös bennük, hogy hatékony eszközök a gyermekek megismerésére (Tóth, 2004).

A pszichológiai kutatások, vizsgálatok módszerei igen széleskörűek. A témának megfelelően a gyermekek személyi sajátosságait feltáró és a családi háttérrel kapcsolatos kérdések megválaszolására alkalmas módszerek közül választottunk.

Kutatásom egyik módszere egy kérdőív, amely a pedagógusok számára készült és az osztályfőnökökkel vettünk fel. A kérdéssor a pedagógusok azon információira épül, amelyeket a tanulók szüleivel való közvetlen találkozások és az osztályban (csoportban) való tapasztalatok révén szerzettek és segít a tanulók családi háttérének megértésében és rendszerezésében (1.sz. melléklet).

A következő módszer a gyerekek körében végzett kérdőíves adatfelvétel. Velük egy Coopersmith által kidolgozott kérdőívet töltöttünk ki, amely célja a tanulók önértékelésének a felmérése. Ez a vizsgálat lehetővé teszi a tanulók számára, hogy különböző aspektusokban értékeljék önmagukat, és segít a kutatóknak, pedagógusoknak és számunkra is a tanulók önértékelésének jobb megértésében és nyomon követésében. (2.sz. melléklet). Majd klinikai interjúk segítségével a gyermekek véleményét gyűjtöttük össze a szülők nevelési módszereiről. A beszélgetés által betekintést nyerhessünk abba, hogyan élik meg és értékelik a saját nevelési környezetüket, továbbá ez lehetőség arra, hogy a gyermekek szubjektív tapasztalataikat és érzéseiket oszthassák meg a szülőkkel kapcsolatosan (3.sz. melléklet). A tanulók körében felvett adatok, a pedagógusok által kitöltött kérdőívek rendszerezése és az adatok összekapcsolása véget a tanulók monogramját használtuk.

Az iskolások körében végzett vizsgálatok tanulmányozása során a pszichológiai méréseknél használt módszereket, kérdőíveket, interjúkhoz használt kérdéssorokat és azok értékelési útmutatóit is elemeztem. A módszerek kiválasztásánál segítségül szolgált Tóth László (1990) pedagógusok számára készült módszertani gyűjteménye, melynek célja, hogy olyan pszichológiai vizsgálati eljárásokat mutasson be, amelyeket a pedagógusok képesek használni tanítványaik megismerésében, anélkül hogy pszichológusi szakirányú képzettséggel rendelkeznének (Tóth, 2004). Áttekintettem az iskolai környezetben végzett neveléslélektani vizsgálatokat, hogy Átfogó képet kapjak az olyan pszichológiai vizsgálati

módszerekről, amelyek segítségével a pedagógusok és oktatási szakemberek jobban megérthetik a tanulók viselkedését, tanulási stílusait, kognitív képességeit és érzelmi szükségleteit. Ezek a vizsgálatok lehetővé teszik az oktatók számára, hogy személyre szabottabb és hatékonyabb tanítási stratégiákat alkalmazzanak, valamint segítsenek az esetleges fejlődési vagy tanulási nehézségek azonosításában és kezelésében (Kósáné et al., 1984). Az így szerzett tapasztalatokat, mind az empirikus vizsgálat előkészítése, levezetése és a kapott adatok értékelésénél is kamatoztatni tudtam.

A vizsgálatban részt vett kisiskolásokkal először a Coopersmith-féle önértékelési kérdőívet (2.sz. melléklet) töltöttük ki, mellyel az önértékelés megállapítása volt célunk. A kérdőív ötvennyolc kérdést tartalmaz, mely öt alskálára bontva. Négy ezekből az önértékelés összetevőit, az ötödik ellenőrző jelleggel, a társadalmi elvárásokhoz való igazodást méri. Az első *S skála* (26 tétel) a „self”-re vonatkoznak, a magabiztosságára és elégedettségre vonatkozik. A második az iskolára vonatkozó *I skála* (8 tétel). Ez az iskolával kapcsolatos alskála. Elsősorban azt méri, hogy a gyermek mennyire elégedett az iskolai teljesítményével, valamint milyen mértékben bízik saját értelmi képességeiben és sikerességében. A harmadik *O skála* (8 tétel), az otthoni hatások önértékeléssel kapcsolatos részét méri, különös tekintettel arra, hogy a szülők mennyi bizalmat és megértést tanúsítanak a gyermek iránt, miközben elvárásokat támasztanak vele szemben. A negyedik *T skála* (8 tétel), az egykorú társakkal való kapcsolatokban megnyilvánuló önértékelés mutatója. Az ötödik *L skála* (8 tétel), a szociális konformizmus mérésére szolgál. Az első négy skála pontszámainak összege adja az általános önérték-indexet. Az S skála maximum pontszáma 52 pont, az I skála 16 pont, az O skála 16 pont, a T skála pedig 16 pont. Az önértékelési index maximális értéke 100 pont. Az L skála pontszáma nem számítható bele az általános önérték-indexbe. A pontozás során minden, a kódolási kulcsnak (1.sz. melléklet) megfelelő tétel 2 pontot ér. Például, ha a gyermek az 2. tételnél (+S) a "Jellemző rám" rovatot választja, akkor 2 pontot kap; ha a "Nem jellemző rám" rovatot jelöli meg, nem kap pontot az S alskálában. Ha megesik, hogy nem egyértelmű a válasz, akkor ebben az esetben a válaszáért csak 1 pontot számítottunk majd (Tóth, 2004).

Az önértékelési kérdőív kitöltőse előtt szóban részletesen elmagyaráztam minden osztálynak, hogy mi lesz a feladatuk, mire kell majd figyelniük. Megmagyaráztam, hogyan jelöljék, ha rájuk jellemző és nem jellemző rá az adott tételnél szereplő állítás. Felhívtam a figyelmüket arra, hogy mindenütt legyen jel és az lehetőség szerint egyértelmű legyen. Azt is elmondtam, hogy rossz válasz nincs és nem időhöz kötött a kérdőív kitöltése. A kérdőívek kitöltése csoportonként egyszerre történt. Volt ahol a gyengébben olvasók kedvéért, és saját

kérésükre hangosan olvastam a kérdéseket a gyerekek pedig jelet tettek a számukra megfelelő rovatba. Néhány csoport viszont jelezte, hogy ők inkább egyedül szeretnék olvasni és kitölteni. Voltak esetek, amikor egyes állítások értelmezésénél elakadtak, megkérdezték hogyan kell azt érteni, ám annak a jelentésének a megvitatása után hamar döntést tudtak hozni. Például az olyan fogalmak, szókapcsolatok ejtették gondolkodóba a gyerekeket, mint a „*kijövök a sodromból*”, „*feladom az erőfeszítést*”, „*nem zökkentenek ki a nyugalomból*” vagy „*rám nemigen lehet számítani*”. Mivel nem volt megadott időkorlát a válaszadók többsége hasonló időben fejezte be a munkát, viszont voltak néhányan, akik egyes állításoknál elidőzve hosszabban gondolkodtak, ők kérték várjam meg, míg befejezik a kérdőívek kitöltését.

A következő lépésben a gyermekek véleményének megismerésére az irányított beszélgetés módszerét alkalmaztuk. Az interjú keretei között végzett irányított beszélgetés során szerettünk volna képet kapni a szülői nevelési módszerekről a gyermekek szemszögéből nézve (Tóth, 2004).

A beszélgetés fő kérdései a következők:

- *Hogyan értékeled a szüleid nevelési módszereit? Mire helyezik a hangsúlyt veled kapcsolatban?*
- *Mikor érzed, hogy dicsérik vagy jutalmaznak? Mivel szoktak megjutalmazni?*
- *Mikor tapasztalsz szidást vagy büntetést? Milyen büntetést szoktál kapni?*
- *Szerinted igazságosak a szüleid veled szemben?*
- *Elégedett vagy az otthoni önállósággal, vagy szeretnél többet? Miben?*
- *Van beleszólásod a családi döntésekbe?*
- *Hogyan értékeled a szülői hozzáállást: szigorúak, engedékenyek, következetesek vagy következtelenek?*
- *Az irántad támasztott követelmények szerinted megfelelőek, túl magasak vagy alacsonyak?*
- *Ha felnőtt leszel, ugyanúgy nevelnéd-e a saját gyerekedet, mint téged a szüleid, vagy másképpen? Mi lenne az hasonló és mi lenne más?*

A beszélgetés során jegyzőkönyvet vezettünk, ami az értékelés alapjául szolgált. A szülők nevelési módszereire fókuszáló irányított beszélgetésnek az elemzési szempontjai közzé sorolhatnánk a következőket:

- A gyermek elégedettsége a szülők nevelési módszereivel (teljesen elégedett, részben elégedett, elégedetlen).
- A szülők által alkalmazott jutalmazási módszerek.

- A szülők által alkalmazott büntetési módszerek.
- Az elégedettség összefüggése a jutalmazási és büntetési módszerekkel.
- Az önállóság és a döntésekben való részvétel mértékének megítélése.
- A szülők által támasztott követelmények realitásának megítélése.
- A szülők nevelési stílusának megítélése, valamint annak összefüggése a jutalmazási és büntetési módszerekkel, valamint a jogok és kötelességekkel.
- A saját nevelési tapasztalatok és a jövőbeli tervek kapcsolata.
- Összehasonlítás családi körülmények, tanulmányi teljesítmény, társadalmi státusz és nemi azonosítás szerint (Kósáné et al., 1984)

A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről meghatározó jelentőségű lehet a családi dinamika és a gyermek-szülő kapcsolat szempontjából. A gyermekek gyakran érzékenyen reagálnak a szülői nevelési stílusokra, és véleményük sokat elárulhat arról, hogy hogyan élik meg az otthoni környezetüket (Mérei, 2006).

Az irányított beszélgetés vagy interjú módszere egy hatékony eszköz arra, hogy megértsük a gyermekek véleményét a szülők nevelési módszereiről. A beszélgetés során a gyerekeknek lehetőségük van kifejezni, hogyan élik meg a szülői nevelést, milyen hatással van rájuk, és miben látják az erősségeket vagy gyengeségeket. Fontos szempont lehet a gyermek elégedettsége a szülők nevelési módszereivel kapcsolatban. A gyermek teljes elégedettsége arra utalhat, hogy az adott nevelési módszer hatékony és összhangban van a gyermek igényeivel és értékrendjével. Részben elégedett vagy elégedetlen vélemények esetén érdemes mélyebben feltárni, mi az, ami nem megfelelő a gyermek számára, és hogyan lehetne javítani a nevelési dinamikát (Pukánszky, 2012).

A gyermek véleményének figyelembevétele fontos azért is, mert segíthet a szülőknek jobban megérteni a gyermekük szükségleteit és érzéseit (Kósa, 2011). Ezáltal lehetőség nyílik a szülőknek arra, hogy alkalmazkodjanak és fejlesszék nevelési módszereiket a gyermekük igényeihez és fejlődéséhez. A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről nemcsak az adott család számára fontos, hanem társadalmi szinten is, mivel az egészséges és kiegyensúlyozott családi kapcsolatok hozzájárulnak a gyermek pszichoszociális fejlődéséhez és kiegyensúlyozott életéhez (Cole – Cole, 2006).

Az adatfelvétel minden gyerekkel egyénileg történt, biztonságos és nyugodt környezetben, szülői beleegyezéssel. Minden alkalommal itt is elmagyaráztam előbb a teljes létszámú csoportnak, hogy mi fog következni, csak beszélgetni fogunk és néhány kérdésre kell majd választ adniuk szóban. Azt is megbeszéltük, hogy azért egyénileg fog történni a beszélgetés, hogy ne zavarják egymást és mindenki a saját véleményét tudja kinyilvánítani.

A jobb kommunikáció elérése érdekében szükségesnek láttam azt is közölni minden alkalommal, hogy a vizsgálat teljesen névtelen, adataik bizalmasan kezeljük és a neveket csak az áttekinthetőbb, egyszerűbb rendszerezés végett írom fel, hiszen ők sokan vannak. Az irányított beszélgetés alkalmával a gyerekeket, a jegyzőkönyv vezetése is érdekelte. Megbeszéltük közösen, ez csak azért szükséges, hogy el ne felejtsem, amit mondanak nekem. Bár próbáltam minél többet beszéltetni a gyerekeket, voltak, akiknél nem túl nagy sikerrel jártam, csak rövid „igen”, „nem”, „talán” válaszokat voltak hajlandóak adni. Igaz közlékenyebb gyerekekkel is találkoztam, ők igyekeztek bővebb mondatokat használni. Az egyik gyerek az irányított beszélgetés alkalmával elpityeredett, ám hamar megnyugodott így ennél az esetnél is sikerült az adatok felvétele. Nagy segítség volt a pedagógus munkatársak részéről, hogy lefoglalták a csoportok tagjait, míg én egyénileg beszélgettem a gyermekekkel. Az empirikus vizsgálatban alkalmazott módszerek közül ez volt a legidőigényesebb, így általában többször vissza kellett térni ugyanarra a helyszínre, hogy a Coopersmith-féle önértékelési kérdőívet kitöltők mindegyikével meg tudjam valósítani ezt a részt is. Több időt vett igénybe a beszélgetés a gyerekekkel és azok jegyzőkönyvezése.

Az empirikus vizsgálatban alkalmazott harmadik módszer a pedagógusok által kitöltött kérdőív (3.sz. melléklet). A pedagógusok értékelése a szülők nevelési stílusairól és viselkedéséről fontos betekintést nyújt a gyermekek fejlődésének megértéséhez. Az általunk kitöltetett kérdőív gyakorló pedagógusok számára készült, akik munkájuk során szerzett tapasztalataik és a szülőkkel való személyes találkozásaik révén rendelkeznek ismeretekkel a tanulók családjairól. A kérdőív tíz kérdést foglal magába. A megítélési szempontok arra utalnak, hogy milyen a szülők-gyermek kapcsolata, hogyan nevelik a gyermeküket, és milyen a szülők tudása és részvétele a gyerek iskolai életében. Fontos szempontok a stabilitás, az ellentétek és elvárások, valamint az ellenőrzés és a kommunikáció minősége. A kérdések arra irányulnak, hogy megtudjuk, mennyire aktívak és tájékozottak a szülők a gyermekük nevelésében és képzésében (Tóth, 2004). A pedagógusokkal volt a legkönnyebb dolgom az adatfelvétel tekintetében. A kollégák nagyon segítőkészeknek bizonyultak és szemmel láthatólag szívesen töltötték ki a kérdőívet.

A szülők nevelési stílusainak és viselkedésének pedagógusok általi értékelése érdekes és fontos téma a neveléstudományban. A pedagógusok gyakran közvetlen kapcsolatban állnak a szülőkkel, és a tanulók fejlődésére gyakorolt hatásuk értékelésében fontos szerepet játszanak. Megfigyeléseik és tapasztalataik hasznos információkat nyújthatnak a szülők nevelési stílusairól és azok hatásáról a gyermekekre. A pedagógusok pozitívan értékelik az

aktív, támogató és együttműködő szülői magatartást, és úgy vélik, hogy ez jelentős hatással van a tanulók iskolai teljesítményére és önértékelésére (Ranschburg, 2003).

Mindezeknek az átfogó tanulmányozásával kerestük a választ a megfogalmazott kérdéseinkre. Az adatokat iskolánként és az egészet összefoglalva is elemeztük. Az adatok rendszerezése érdekében a tanulók monogramjait használtuk, hogy a pedagógusok által kitöltött kérdőívek és a tanulók körében felvett adatok összekapcsolhatók legyenek. A kérdőívek kitöltése és a klinikai kikérdezés jegyzőkönyve papír alapon történt.

A következőkben részletesen bemutatjuk az adatokat, és elemezzük a kapott eredményeket, hogy mélyebb megértést nyerjünk a családi nevelési stílusok és a kisiskolás korú gyermekek önértékelésének összefüggéseiről. Továbbá megtudjuk, hogy az empirikus vizsgálat elején megfogalmazott hipotéziseink megalapozottak vagy nem.

IV.4 A vizsgálat eredményei

Az önértékelés a személyiségfejlődés egyik alapvető eleme, amely jelentős hatással van a tanulók iskolai teljesítményére, szociális kapcsolataira és általános jólétére. Az önértékelés szintje befolyásolhatja a motivációt, a célkitűzést és a problémamegoldó képességet is (Vajda, 2004). Az empirikus vizsgálat célja, hogy feltárja a családi nevelési stílusok hatását a kisiskoláskorú gyermekek önértékelésére, adatokkal alátámasztani vagy cáfolni az ezzel kapcsolatos kérdéseket, figyelmet fordítva arra, hogy megértsük, hogyan befolyásolják a különböző nevelési stílusok a gyermekek önértékelését és önbizalmát.

A vizsgálat során három fő módszert alkalmaztunk. Először egy kérdőívet állítottunk össze, amelyet az osztályfőnökökkel vettünk fel a tanulók szüleivel való kapcsolataikra vonatkozóan (Tóth, 2004). Ezt követően a Coopersmith-féle önértékelési kérdőívet töltöttem ki a gyerekekkel, hogy felmérjem az önértékelésük különböző aspektusait. Végül klinikai interjúkat készítettem a gyerekekkel, hogy mélyebb betekintést nyerjek a szülők nevelési módszereivel kapcsolatos véleményeikbe.

Az önértékelés vizsgálata fontos információkkal szolgálhat a pedagógusok és szülők számára, hogy jobban megértsék a tanulók érzelmi és pszichológiai állapotát. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak ahhoz, hogy hatékonyabb nevelési és oktatási módszereket dolgozzanak ki, amelyek támogatják a tanulók egészséges önértékelésének kialakulását. Emellett a kutatás adatainak elemzése révén új kutatási kérdések merülhetnek fel, amelyek további vizsgálatok alapjául szolgálhatnak. Az alábbiakban szeretném ismertetni a vizsgálat során kapott eredményeket.

Először a kisiskolásokkal kitöltetett kérdőív adataival ismerkedjünk meg. A Coopersmith-féle önértékelési kérdőív egy megbízható és széles körben alkalmazott eszköz, amely lehetőséget ad a tanulók önértékelésének alapos vizsgálatára. Arra tervezték, hogy mérje az énhez való viszonyulást számos területen (család, társak, otthon, iskola és általános társadalmi tevékenységek). Az általunk használt kérdőívet Tóth László a „*Pszichológiai vizsgálati módszerek, a tanulók megismeréséhez*” című, könyvéből vettük és az ott meghatározott szempontok szerint értékeltük. Az előbbieken, mint ahogy azt már ismertettük a kérdőív öt alskálát tartalmaz. Az egyes skálák a következők:

1. *S skála.* Ezek a közvetlenül az „én”-re (self) vonatkozó tételek. (26 tétel)
2. *I skála.* Ez az iskolára vonatkozó alskála. (8 tétel)
3. *O skála.* Az otthoni hatások önértékeléssel kapcsolatos részét méri. (8 tétel)
4. *T skála.* A társakkal való viszonyban kifejeződő önértékelés mutatója. (8 tétel)
5. *L skála.* A szociális konformizmus skálája. (8 tétel)

Az első négy az önértékelés egyes összetevőire vonatkozik, míg az ötödik ellenőrző jellegű és a társadalmi elvárásokhoz való igazodást méri. Az utóbbi nem számítódik az általános önérték-indexbe bele. Az első négy skála összege adja az általános önérték-indexet. Az alábbi táblázat tartalmazza a kódolási kulcsot Coopersmith-féle önértékelési kérdőív pontszámainak a megállapításához.

2. táblázat: *Kódolási kulcs a Coopersmith-féle önértékelési kérdőív pontszámainak megállapításához*

1. -S	11. +T	21. +T	31. -S	41. -L	51. -S
2. +S	12. -O	22. -S	32. +T	42. -I	52. -S
3. -S	13. -L	23. +S	33. -O	43. -S	53. -T
4. +T	14. +I	24. +S	34. -L	44. -S	54. -O
5. +O	15. -S	25. -T	35. -I	45. +S	55. -L
6. -L	16. -S	26. -O	36. +S	46. -T	56. -I
7. -I	17. -S	27. -L	37. -S	47. +O	57. +S
8. -S	18. +T	28. +I	38. -S	48. -L	58. -S
9. -S	19. +O	29. +S	39. -T	49. -I	
10. +S	20. -L	30. -S	40. -O	50. -S	

Forrás: Tóth L. (2005): Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez. 36. o.

A pontozáskor 2 pontot adunk minden, a kódolási kulcsnak megfelelő tételre. Például, ha az első tételnél (—S) a Nem jellemző rám rovatba tette a jelet a gyermek, akkor 2 pontot kap a

válaszra, viszont ha a Jellemző rám rovatba került a jel, akkor itt nem kap pontot az S alskálában. Az L skálán kapott pontszámokat nem számítjuk bele az önérték-indexbe. A következők a maximum értékek: *S skála: 52 pont*

I skála: 16 pont

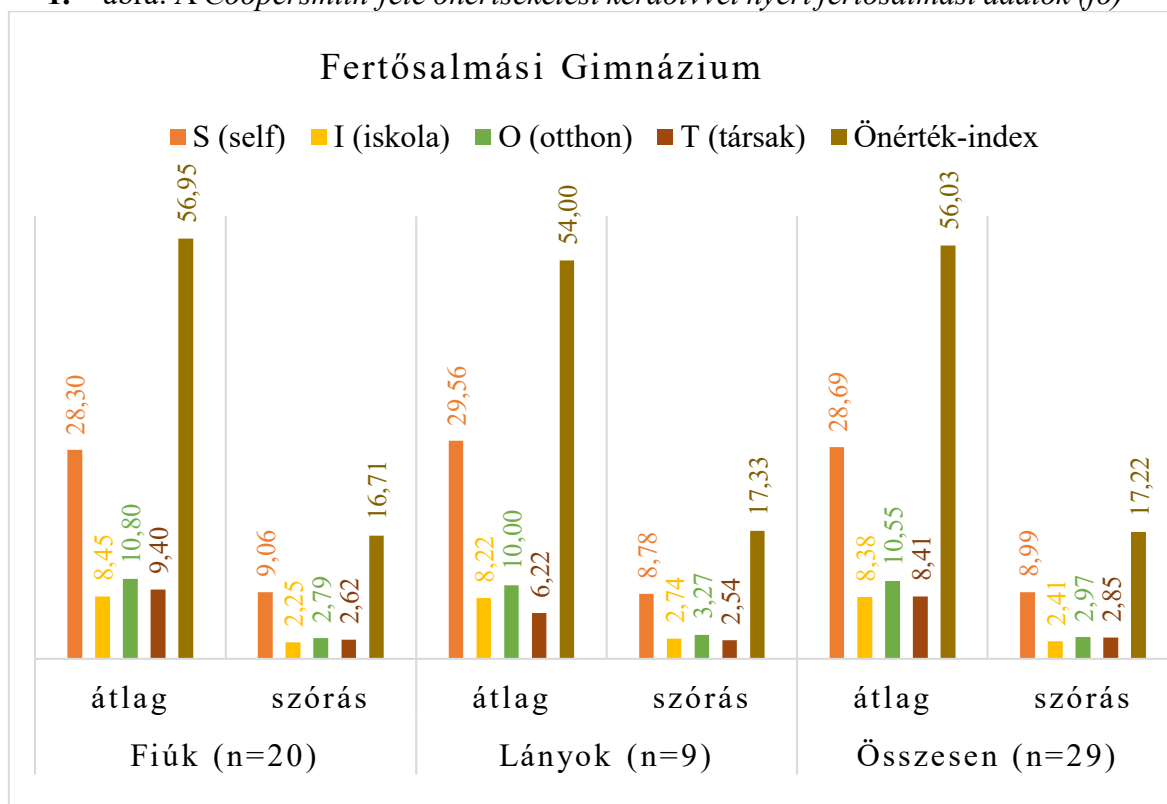
O skála: 16 pont

T skála: 16 pont

Az itt szereplő pontok összértéke adja az *önérték-index* maximális értékét, ami *100 pont*. Azonban megéri úgy átszámolni a „self” adatokat, hogy a többivel azonos számú tételből álló alskálának feleljen meg. Így közvetlenül láthatjuk azt, hogy az önérték-indexben a négy tényező milyen arányt képvisel. Ezeket a szempontokat figyelembe véve a könnyebb átláthatóság végett az adatokat táblázatba egyesítettük iskolánként és összesítve az egész mintára is (4.sz. melléklet). A táblázatok adatai alapján kiszámoltuk a szükséges mutatókat. Előbb az iskolánként összefoglalt adatokból készült diagramokat vizsgáljuk meg, hogy miként alakul a kisiskolások önértékelése, az énhez való viszonyulásuk az alskálák tükrében.

Először a Fertőszalmási Gimnáziumban felvett adatokat vegyük szemügyre. Itt a három osztályban összesen a kérdőívet kitölték száma n=29 gyerek. Akik közül 20 fiú és 9 lány. Az alábbi ábra tükrözi a táblázatban összesített adatokat.

1. ábra: A *Coopersmith-féle önértsékelési kérdőívvel nyert fertőszalmási adatok (fő)*

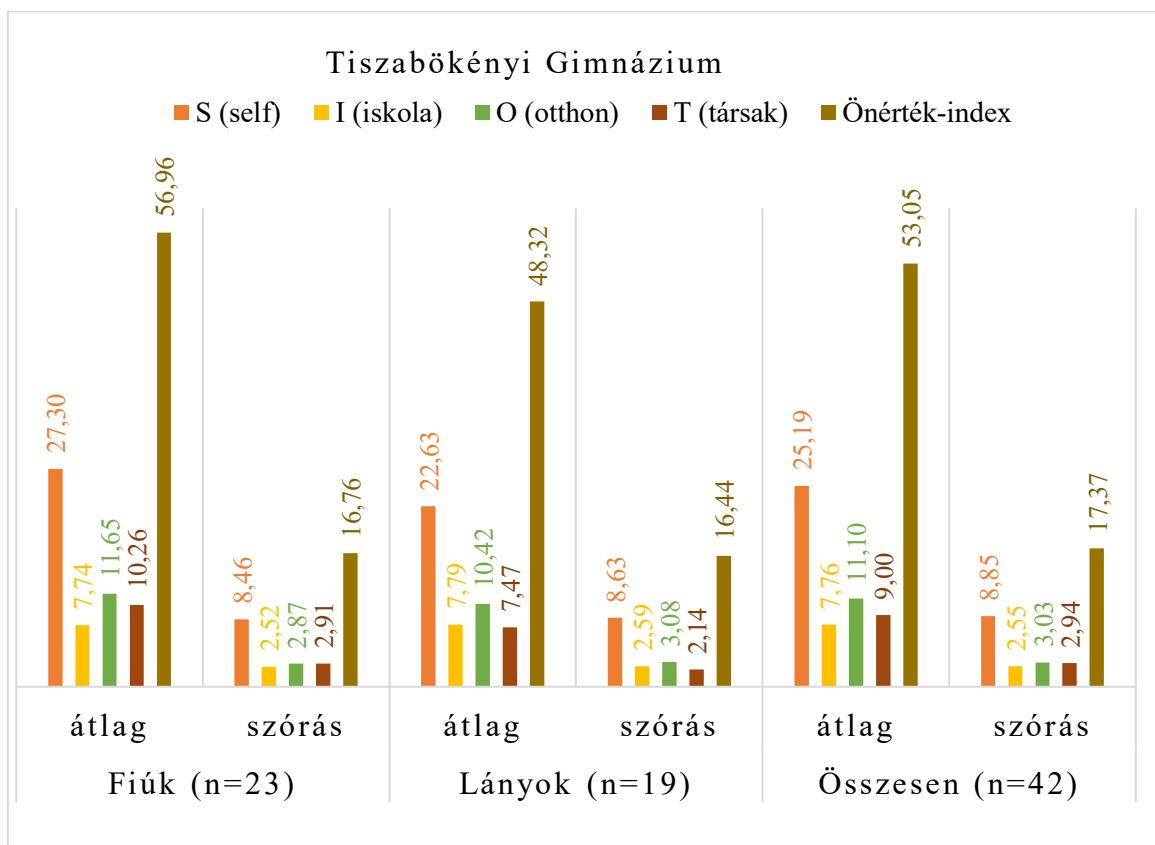

Forrás: saját szerkesztés

A fenti ábra adatai alapján az összesített adatoknál látható, hogy a többi alskálához arányítás után a *self*: 8,9; *iskola*: 8,4; *otthon*: 10,6; *társak*: 8,5. Az alskálák egyikének az értéke sem érte el az adott maximum értékeket. Az előbbiekből, ennél a mintánál az önértékelés alakulásához a legerősebb az otthon hozzájárulása, utána a *self*, majd *társak* és az *iskola* következik. Megfigyelhető még, hogy a *fiúk* 57 pontos önértékelési indexe magasabb a *lányok* 54 pontjánál és közelebb áll az 56 pontos átlaghoz is. A táblázatban összesített adatokból kiderül, hogy a legmagasabb önértékelési index 80 pont a fiúknál és 76 pont a lányoknál. Viszont a legalacsonyabb is a fiúknál van, ami 34 pont, ezzel szemben a lányoknál ez 36 pont. Az adatok alapján itt a fiúknak magasabb az önértékelése a lányokénál.

A következő iskola a Tiszabökényi Gimnázium. Itt volt a résztvevők száma a legmagasabb $n=42$, nemenként az eloszlásuk 23 fiú és 19 lány. A táblázati adatok az alábbi ábra forrása.

2. ábra: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert tiszabökényi adatok (fő)

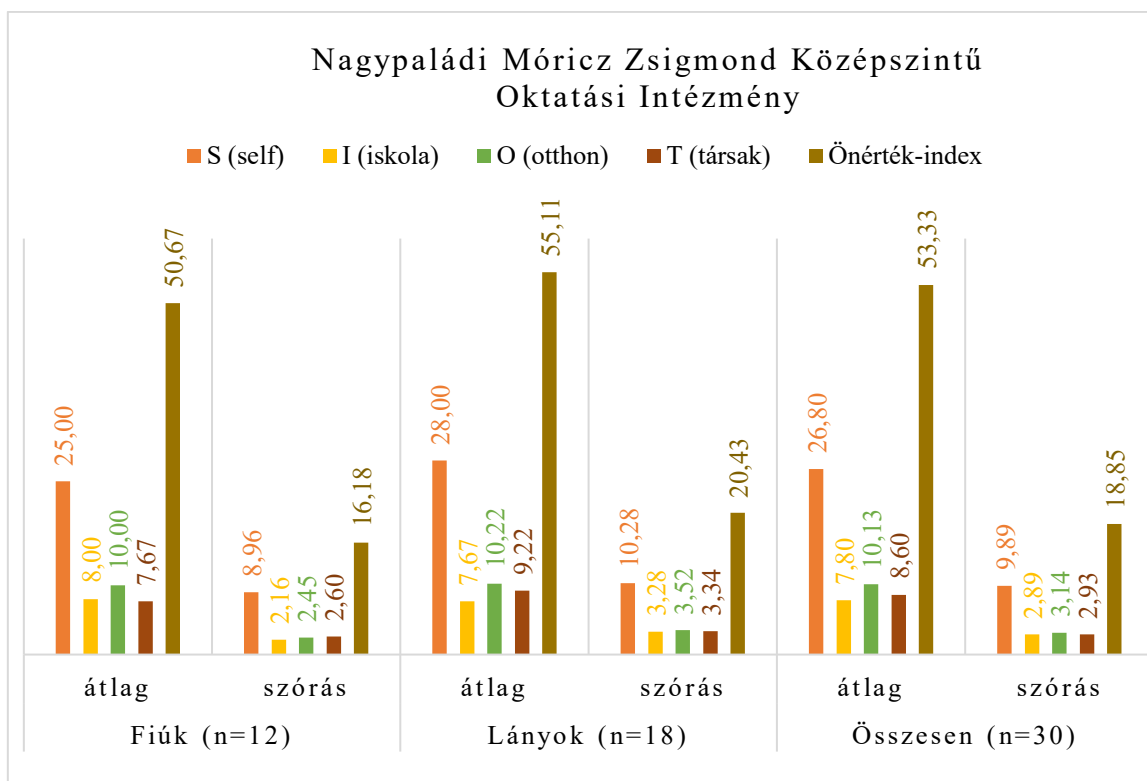
Forrás: saját szerkesztés

Az összesített adatoknál látható, hogy az alskálák egyikének az értéke sem érte el az adott maximum értékeket és a többihez viszonyítás után a *self*: 7,9; *iskola*: 7,8; *otthon*: 11,1; *társak*: 9. A legerősebb otthon hozzájárulása az önértékelés alakulásához, utána a *társak* adata, majd a *self* és az *iskola* következik. Megfigyelhető még, hogy a *fiúk* 57 pontos

önértékelési indexe jóval magasabb és közelebb áll az *53 pontos* átlaghoz, mint a *lányok* *48,3* pontjánál. A táblázatban összesített adatokból kiderül, hogy a legmagasabb önértékelési index *86 pont* a fiúknál és *84 pont* a lányoknál. A legalacsonyabb viszont a több gyereknél is megfigyelhető *38 pont*. Az adatok alapján fiúknak itt is magasabb az önértékelése a lányokénál.

A Nagypaládi Móricz Zsigmond Középszintű Oktatási Intézmény volt a következő helyszín. Itt az kérdőívet kitöltők száma $n=30$, a lányok (18) itt magasabb arányban képviseltették magukat, mint a fiúk (12). Az alábbi ábra szemlélteti a kapott értékeket.

3. ábra: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert nagypaládi adatok (fő)

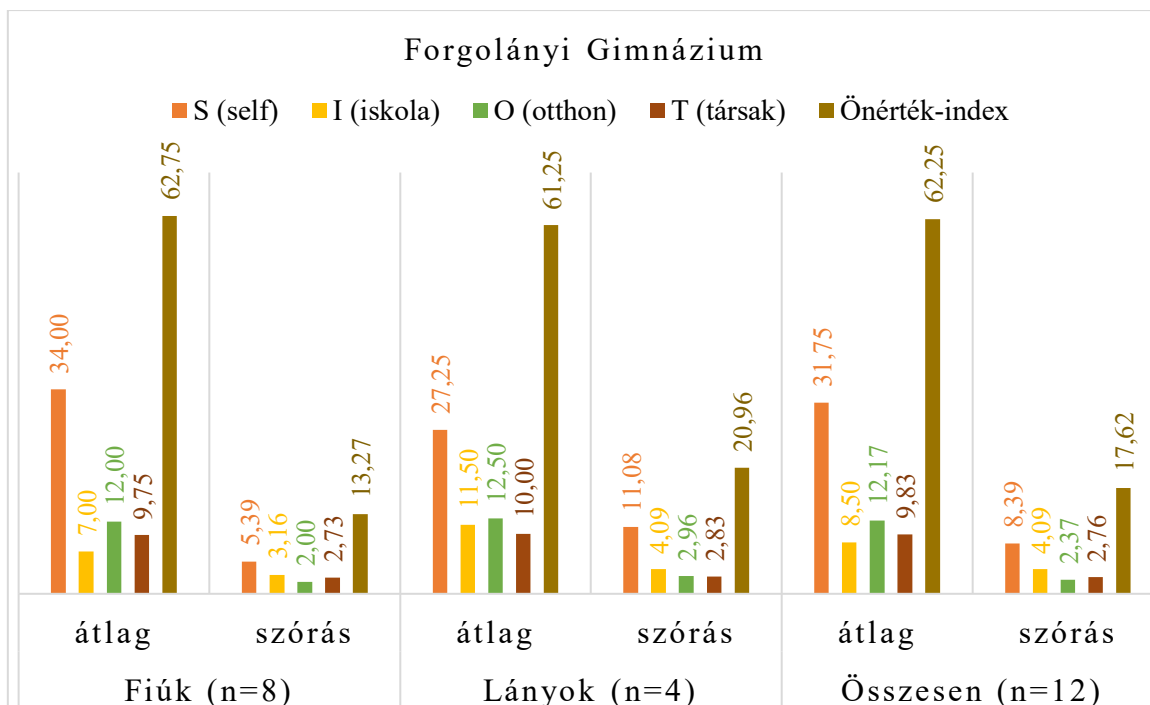

Forrás: saját szerkesztés

A *self*: *8,4*; *iskola*: *7,8*; *otthon*: *10,13*; *társak*: *8,6* az értéke az összesített adatokból a fenti ábra adatai alapján. Az adott maximum értékeket az alsókálák egyikének az értéke sem érte el. Az önértékelés alakulásához ebben az esetben is a legerősebb az otthon hozzájárulása, utána a társak, majd a self és végül az iskola következik. Megfigyelhető még, hogy a *fiúk* *50,7* pontos önértékelési indexe alacsonyabb a *lányok* *55,1* pontjánál és szinte mindkettő egyformán közelít az *53,3 pontos* átlaghoz. A táblázatban összesített adatokból kiderül, hogy a legmagasabb önértékelési index *72 pont* a fiúknál és *90 pont* a lányoknál. Viszont a legalacsonyabb is a fiúknál van, ami *32 pont*, ezzel szemben a lányoknál ez *34 pontot* jelent. Az adatok alapján itt a lányoknak magasabb az önértékelése a fiúkénál.

A kérdőívet utoljára kitöltők helyszíne a Forgolányi Gimnázium. Ebben Az iskolában sikerült arányaiban a legkevesebb résztvevőt, n= 12, elérnem. A lányok száma 4, míg a fiúké 8 volt. A táblázati adatok felhasználásával itt is kiszámoltuk a szükséges értékeket és az alábbi ábra szemlélteti azt.

4. ábra: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert forgolányi adatok (fő)

Forrás: saját szerkesztés

A fenti ábra adatai alapján az összesített adatoknál látható, hogy a többi alskálához viszonyítás után a *self*: 9,9; *iskola*: 8,5; *otthon*: 12,2; *társak*: 9,8. Az alskálák egyikének az értéke sem érte el az adott maximum értékeket, ennél a mintánál az otthon közelítette meg legjobban a maximális 16 pontos értéket. Mint az előbbieken itt az önértékelés alakulásához a legerősebb az otthon hozzájárulása, utána a *self* és a *társak* majd az *iskola* következik. Megfigyelhető még, hogy a *fiúk* 62,8 pontos önértékelési indexe nem sokkal magasabb a *lányok* 61,3 pontjánál és nem sokban különböznek a 62,3 pontos átlagtól sem. A táblázatban összesített adatokból kiderül, hogy a legmagasabb önértékelési index mind a fiúknál és úgy a lányoknál is 78 pont. Viszont a legalacsonyabb is a lányoknál van, ami 37 pont, ezzel szemben a fiúknál ez 46 pont. Az adatok alapján, ha kicsivel is, de a fiúknak magasabb az önértékelése mint a lányoknak.

Az adatokat az egész mintára, N=113 nézve is meghatároztuk. Az összlétszám nemek szerinti eloszlása az következő képen alakul: fiú 63 és lány 50. Az általuk kitöltött kérdőívek adatait a Coopersmith-féle önértékelési kérdőív pontszámainak a megállapításához adott

kódolási kulcs felhasználásával kiszámoltuk és egy közös táblázatba gyűjtöttük. Az kapott számok alapján nyert adatok a következő táblázatban leolvashatók.

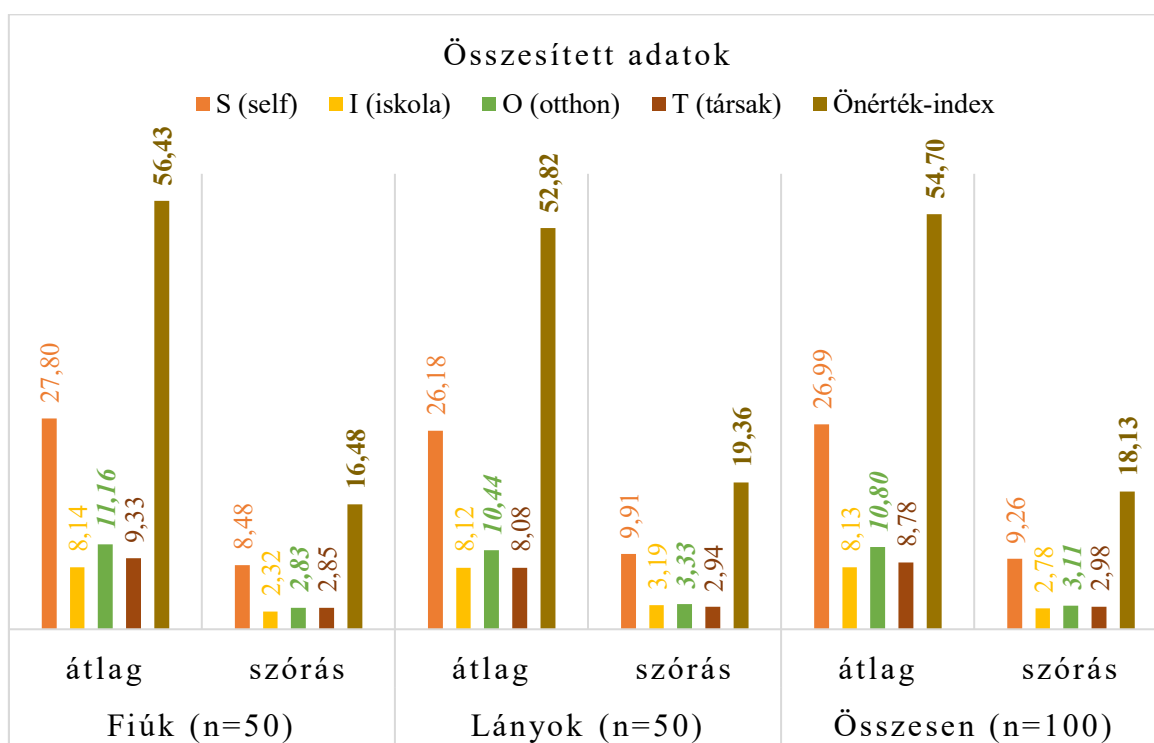
4. táblázat: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert adatok (fő)

	Fiúk (n=63)		Lányok (n=50)		Összesen (n=113)	
	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás
S (self)	28,03	8,81	26,18	9,91	27,21	9,36
I (iskola)	7,92	2,51	8,12	3,19	8,01	2,83
O (otthon)	11,11	2,76	10,44	3,33	10,81	3,04
T (társak)	9,43	2,77	8,08	2,94	8,83	2,92
Önérték-index	56,49	16,85	52,82	19,36	54,87	18,15

Forrás: saját szerkesztés

A különbségek és az arányok így is láthatóak, azonban megéri úgy átszámolni a „self” adatokat, hogy a többivel azonos számú tételből álló alskálának feleljen meg. Így közvetlenül megvizsgálhatjuk azt, hogy az önérték-indexben a négy tényező milyen arányt képvisel. Mivel a lányok voltak kevesebben, hozzájuk igazodva random választottunk ki ötven fiú által kitöltött kérdőív adatát. Majd újra számoltunk és a kapott értékeket az alábbi ábra szemlélteti.

5. ábra: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert adatok (fő)

Forrás: saját szerkesztés

A fenti ábra adatai alapján az összesített adatoknál látható, hogy a többi alszkálához arányítás után a *self*: 8,4; *iskola*: 8,1; *otthon*: 10,8; *társak*: 8,8 és az *önértékelési index* 54,7. Az alszkálák egyikének az értéke sem érte el az adott maximum értéket, az otthon értéke áll legközelebb a maximumhoz. A mintánál az önértékelés alakulásához a legerősebb az otthon hozzájárulása, utána a társak, majd a self és az iskola következik. Megfigyelhető még, hogy a *fiúk* 56,4 pontos önértékelési indexe magasabb a *lányok* 52,8 pontjánál és nagyon kicsivel bár, de közelebb áll az 54,7 pontos átlaghoz is. Az összesített adatok alapján a fiúknak magasabb az önértékelése a lányokénál. A táblázatban szedett adatokból (4.sz. melléklet) kiderül viszont, hogy az egyéni legmagasabb önértékelési index 86 pont a fiúknál és 90 pont a lányoknál. Viszont a legalacsonyabb is a fiúknál van, ami 32 pont, ezzel szemben a lányoknál ez 34 pont. Az adatok elemzése azt mutatja, hogy az önértékelés szintje változó. A lányok átlagos pontszámai a számottevő esetben magasabbak voltak, mint a fiúké. Ez összhangban áll korábbi kutatások alkalmával kapott adatokkal, amelyek szerint a lányok gyakran magasabb önértékelést mutatnak (Orth – Robins, 2014). Az empirikus vizsgálatunk szempontjából a legfontosabb, hogy a kisiskolás önértékelésének a kialakulásához legnagyobb mértékben, úgy iskolánként, mint a minta egészét tekintve a legerősebb az otthon hozzájárulása, maga mögött hagyva a self, az iskola és a társak hozzájárulását.

Az empirikus vizsgálat célja az volt, hogy feltárja a családi nevelési stílusok és a kisiskolás gyermekek önértékelése közötti összefüggéseket. Az önértékelés, mint az egyéni értékek és képességek megítélésének folyamata, kiemelt jelentőséggel bír a gyermekek pszichés és szociális jólétére nézve. Az irányított beszélgetések segítségével gyűjtött adatok lehetőséget adtak arra, hogy mélyebben megértsük, hogyan látják a gyerekek a szülői nevelési módszereket, és hogyan érzik magukat ezek hatására.

Az elemzés során különös figyelmet fordítottunk arra, hogy a gyerekek hogyan értékelik szüleik nevelési módszereit, milyen jutalmazási és büntetési formákat tapasztalnak, és hogyan befolyásolja mindez az önállóságukat és önértékelésüket. A beszélgetések során kapott válaszokról jegyzőkönyvet vezettünk, rendszeresen kódoltuk és elemeztük, hogy azonosíthassuk a visszatérő mintákat és tendenciákat.

Az irányított beszélgetés főbb kérdéseit már az előbbieken részletesen ismertettük. A szülők nevelési módszereire fókuszáló irányított beszélgetésnek az elemzési szempontjai közzé sorolható főbb kategóriák és alkategóriák:

- *Gyerek elégedettsége a szülők nevelési módszereivel* (teljesen elégedett, részben elégedett, elégedetlen).

- *Szülők által alkalmazott jutalmazási módok* (dicséret, anyagi jutalmak, szabadidős tevékenységek stb.).
- *Szülők által alkalmazott büntetési módok* (szidás, fizikai büntetés, korlátozások stb.).
Elégedettség és jutalmazási/büntetési eljárások összefüggése (pozitív/negatív visszajelzések).
- *Önállóság és döntésekben való részvétel. Önkéntesség szintje* (magas, közepes, alacsony).
- *Szülők nevelési stílusának megítélése* (a nevelési stílusokat Kurt Lewin felosztása szerint csoportosítottuk: autokratikus, tekintélyelvű; demokratikus; laissez-faire, engedékeny (Lewin, 1997)). Jutalmazási és büntetési módszerek összefüggése.
- *Követelmények realitásának megítélése* (magas, megfelelő, alacsony)
- *Saját neveléssel kapcsolatos tapasztalat és jövőbeli tervek.* Hasonlóságok és különbségek a saját nevelési elképzelésekben

Az adatokat előbb iskolánként, majd általánosan is elemeztük. Az alábbiakban bemutatjuk az irányított beszélgetések főbb eredményeit, amelyek rávilágítanak a szülői nevelési stílusok és a gyermekek önértékelése közötti kapcsolatokra.

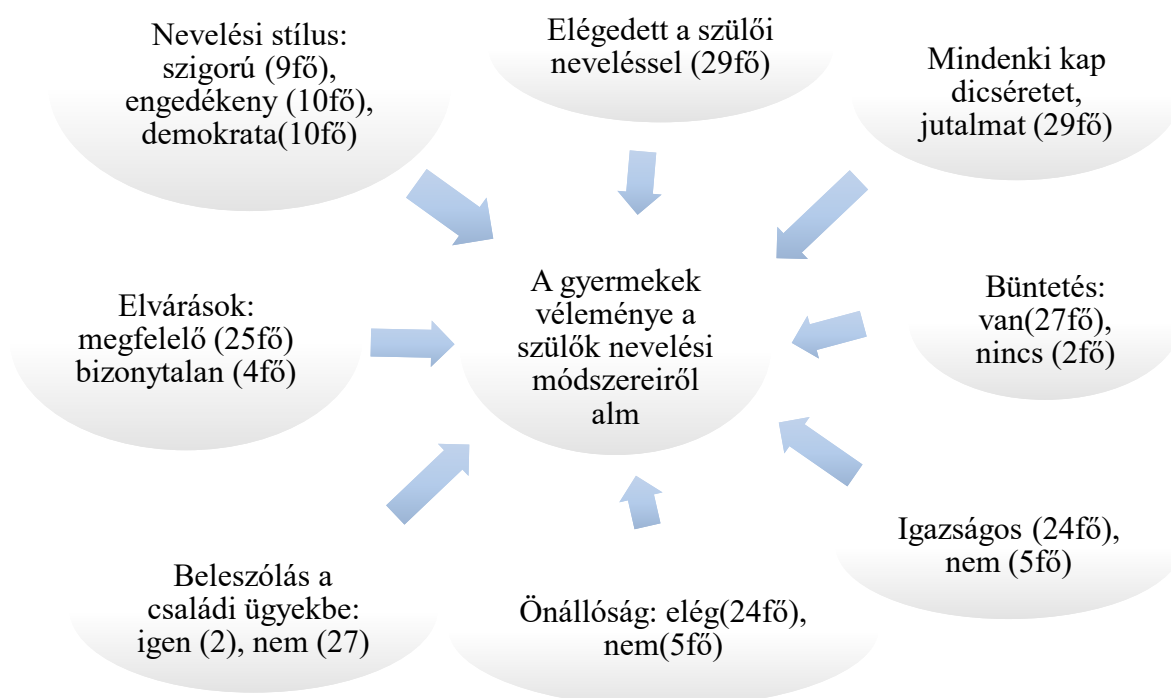
A Fertősalmási Gimnázium három osztályában összesen 29 gyermekkel végzett irányított interjúk elemzése során számos fontos szempontot vizsgáltunk meg a szülők nevelési stílusának és a gyermekek önértékelésének összefüggéseivel kapcsolatban. Az interjúk célja az volt, hogy megértsük, hogyan vélekednek a gyerekek a szüleik nevelési módszereiről, valamint hogy feltárjuk a nevelési stílusok hatását a gyermekek önértékelésére és érzelmi állapotára. Az elemzés során kiderült, hogy a gyermekek 100%-a úgy véli, hogy szüleik jól nevelik őket: *„Engem jól nevelnek. fontosnak tartják, hogy okos legyek tanuljak, hogy megneveljenek, jóra tanítsanak”*. Bár egy gyermek kezdetben bizonytalan volt, végül ő is pozitívan értékelte a szülői nevelést. A vélemények szerint a szülők több szempontot is fontosnak tartanak, mint például az egészséget, a jó tanulmányi eredményeket, a nevelést és a boldogságot. A dicséret és a jutalmazás minden gyermek esetében jelen van, ami a demokratikus nevelési stílus jellemzője. A jutalmak között szerepel az édesség, ajándék, pénz, szeretet, jó szó, vagy éppen az, amire a gyermek vágyik. Két gyermek esetében a dicséret mellé soha nem társul büntetés, míg a többieknél különböző mértékben jelen van a szidás és a büntetés, leggyakrabban szóbeli szidás vagy valamitől való eltiltás formájában, több mint tíz gyereknél ez a telefon elvételét jelenti, *„amikor rossz vagyok, nem telefonozhatok”*. Ez utóbbiak a tekintélyelvű nevelési stílus megjelenését mutatják. A

gyermek elégedettsége vegyes lehet: a jutalmazás pozitívan hathat a teljesítményükre, de a büntetés miatt stressz is kialakulhat, ami negatívan befolyásolhatja az önértékelésüket.

A gyermekek többsége igazságosnak tartja szüleit, ami ismét a demokratikus nevelésre utal. Ugyanakkor öt gyermek úgy véli, hogy szülei nem mindig, „néha igen néha nem” igazságosak. Szintén öt gyermek érzi úgy, hogy nem kap elég önállóságot otthon, ami a tekintélyelvű nevelési stílus jele. A többség azonban elégedett az önállóság mértékével, amit kapnak, ami a laissez-faire stílus velejárója. Mindössze két tanuló érezte úgy, hogy van beleszólása a családot érintő kérdésekbe, ami a demokratikus stílus jellemzője. A többiek egybehangzóan úgy vélik, hogy „nincs bebeszólásom nem kéri ki a véleményem”, bár három esetben a szülők ugyan megkérdezik a őket, de nem veszik figyelembe azt (autokrata).

A gyermekek véleménye megoszlott a szülők nevelési stílusáról. Kilenc gyermek szerint szülei szigorúak, tíz gyermek szerint engedékenyek, és tíz gyermek szerint következetesek. Az irányukba támasztott követelményeket a többség megfelelőnek tartotta, míg négyen bizonytalanok voltak ebben a kérdésben. A bizonytalanság öt gyermeknél megmaradt arra vonatkozóan is, hogy saját gyermekeiket hogyan fogják nevelni, bár végül mindenki azt nyilatkozta, hogy a szülői stílusát viszi majd tovább. Az alábbi ábra ezen adatok foglalja össze a könnyebb átláthatóság végett.

6. ábra: A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről, Fertősalmás (fő)

Forrás: saját szerkesztés

Az elemzés alapján a demokratikus nevelési stílusú szülők gyermekei általában magasabb elégedettséget és önértékelést mutatnak. A dicséret és a jutalmazás pozitív hatással van a gyermekekre, míg a büntetés és a túlzott kontroll stresszt és negatív önértékelést okozhat. Az önállóság mértéke és a családi döntésekbe való beleszólás lehetősége szintén fontos tényezők, amelyek befolyásolják a gyermekek elégedettségét és önértékelését. Az eredmények összhangban állnak korábbi kutatásokkal, amelyek szerint a demokratikus nevelési stílus pozitív hatással van a gyermekek fejlődésére és jólétére (Pukánszky, 2018). Az autokratikus és laissez-faire stílusok kevésbé kedvező hatásai szintén megfigyelhetők voltak, ami megerősíti ezen nevelési módszerek korlátozott hatékonyságát a gyermekek egészséges fejlődése szempontjából.

A következő helyszín Tiszabökényi Gimnázium, az itt végzett klinikai interjúk eredményei és következtetések a következők. A Tiszabökényi Gimnáziumban összesen 42 diákkal végeztek klinikai interjút, amelynek célja itt is a szülői nevelési stílusok és a gyermekek önértékelése közötti kapcsolat feltárása volt.

Szülői nevelési módszerek megítélése. A többség pozitívan nyilatkozott szülei nevelési módszereiről, például „*Szerintem túlságosan is jól*” nevelnek. Két gyermek azonban bizonytalan volt, válaszaik a következők voltak: „*Részben jól, szeretnék, ha jobb lennék*” és „*Nem mindig nevelnek jól*”. Ez a demokratikus nevelési stílus dominanciáját mutatja, de a bizonytalan válaszok autokratikus és laissez-faire elemekre is utalhatnak.

Dicséret és Jutalmazás. Három gyermek válaszolt úgy, hogy csak néha kap dicséretet: „*Néha megdicsérnek, néha nem*”. A többi gyermek rendszeresen kapott dicséretet és jutalmat, amely lehetett ajándék, édesség, szeretet, szóbeli elismerés, ölelés, vagy különféle tevékenységek, például „*kimehet az udvarra játszani*” vagy „*azzal jutalmaznak, hogy telefonozhatok*”. A dicséret és jutalmazás a demokratikus nevelési stílusra utal.

Szidás és Büntetés. Hat gyermek nyilatkozott úgy, hogy nem kap szidást, míg a többiek igen. A büntetések ritkán, de előfordulnak, például „*kiabálnak velem*” vagy „*sarokba állítanak*”. Nyolc gyermek említette, hogy „*elveszik a telefonom*”, ha rosszat tesz. Gyakoribb büntetési formák között szerepelt a szóbeli szidás és valamitől való eltiltás. A büntetés alkalmazása az autokratikus nevelési stílus megjelenését mutatja, míg a büntetés hiánya laissez-faire stílusra utal.

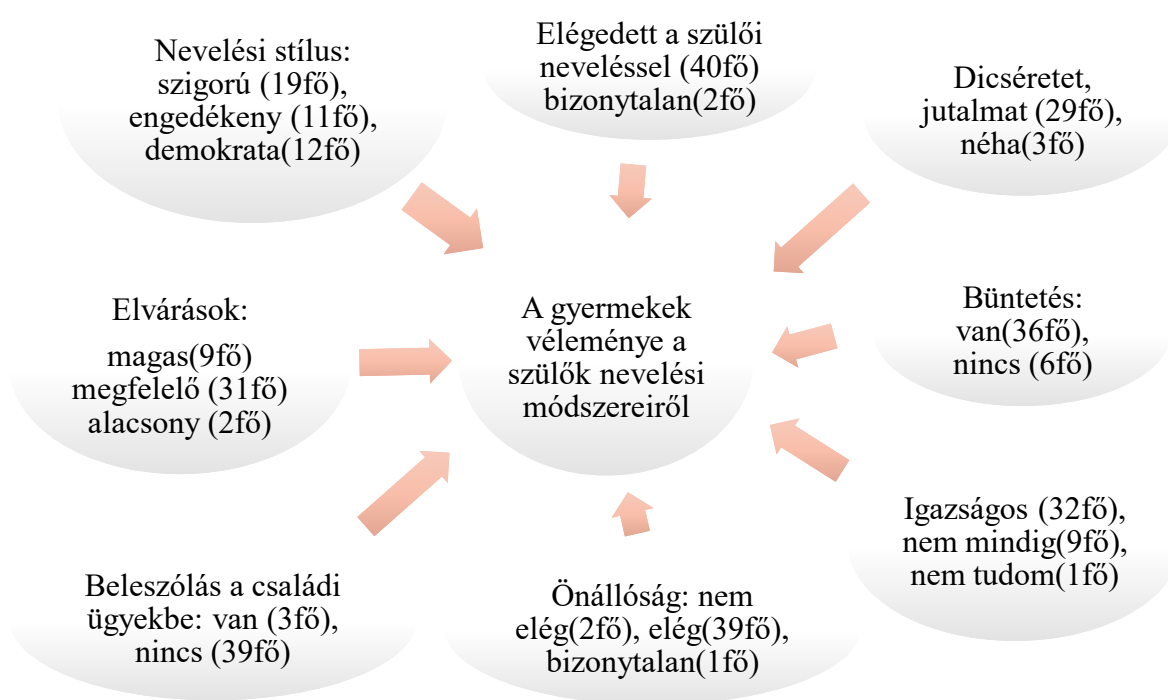
Igazságosság. 32 gyermek tartotta szüleit igazságosnak, ami a demokratikus nevelési stílusra utal, míg kilenc nem, és egy gyermek nem tudta megítélni ezt. Az igazságtalannak ítélt szülői viselkedés az autokratikus stílus jele.

Önállóság. Két gyermek úgy érezte, hogy nem kap elég önállóságot, és nem is szeretne többet. Egy gyermek bizonytalan volt ebben a kérdésben. A többi gyermek elégedett volt az önállósággal, bár kilenc szeretne több önállóságot. Az elégedettség a laissez-faire stílusra utal, míg a több önállóság iránti vágy autokratikus elemekre. Döntéshozatalban való részvétel. Négy gyermek említette, hogy néha kikéri a véleményét (demokratikus stílus). 39 gyermeknek nincs beleszólása a családot érintő kérdésekbe (autokratikus stílus), míg háromnak van (demokratikus stílus).

Szülői nevelési stílusok. A gyermekek válaszai alapján a szülei nevelési stílusát szigorúnak (19, autokratikus stílus), engedékenynek (11, laissez-faire stílus) vagy következetesnek (12, demokratikus stílus) ítélték.

Elvárások a szülőktől. Az elvárásokat kilenc gyermek magasnak (autokratikus stílus), 31 megfelelőnek (demokratikus stílus), és két gyermek alacsonynak (laissez-faire stílus) ítélte. Jövőbeli nevelési tervek. A megkérdezettek közül öt gyermek másképp szeretné nevelni saját gyermekeit, mint ahogyan őket nevelték, hat gyermek még nem tudja, míg a többiek hasonlóan nevelnék őket, mint szülei. Ez utóbbi a szülői nevelési stílus pozitív megítélésére utal. Az alábbi ábra szemlélteti a gyermekek véleményét a szülők nevelési stílusairól.

7. ábra: A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről, Tiszbökény (fő)

Forrás: saját szerkesztés

Az eredmények alapján a Tiszabökényi Gimnázium diákjai között a demokratikus nevelési stílus jelei dominálnak, amit a rendszeres dicséret és jutalmazás, valamint a szülők igazságosságának megítélése támaszt alá. Ugyanakkor a büntetési formák és az önállóság mértékének megítélése tekintetében az autokratikus nevelési stílus jegyei is megfigyelhetők. Ez utóbbi különösen igaz azokra a gyermekekre, akik úgy érzik, hogy nem kapnak elég önállóságot, és nem vesznek részt a család döntéshozatalában. A gyermekek jövőbeli nevelési tervei alapján a többség a szülői mintákat kívánja követni, ami arra utal, hogy a jelenlegi nevelési stílusokat alapvetően pozitívan értékelik. Azonban az a tény, hogy néhányan másképp szeretnék nevelni gyermekeiket, rávilágít arra, hogy vannak olyan elemei a jelenlegi nevelési módszereknek, amelyeken javítani kívánnak.

Összességében a szülői nevelési stílusok és a gyermekek önértékelése közötti kapcsolat komplex és sokrétű, amelynek további részletezése és vizsgálata hozzájárulhat a nevelési gyakorlatok fejlesztéséhez.

A Nagypaládi Móricz Zsigmond Középszintű Oktatási Intézmény 30 gyerekének részvételével sikerült megvalósítani a klinikai interjút. Az itt készült jegyzőkönyvek figyelmes olvasása és elemzése alapján, egybehangzó vélemény szerint a gyerekeket jól nevelik a szüleik: *”az én szüleim nagyon kedvesek jól bánnak velem azt szeretik, ha jól érzem magamat”*. A többség nyilatkozata szerint szeretettel nevelik őket, arra figyelnek, hogy boldogan éljenek, egészségesek legyenek, jól tanuljanak, és okosak legyenek. Csak egy gyermek jelezte, hogy részben nevelik jól. A szülői dicséret szinte mindenkinél jelen van, míg a jutalmazás már változatosabb képet mutat. A legtöbb gyermek ajándékot, szóbeli dicséretet, ölelést vagy *„puszit”* kap jutalomként, ami demokratikus és laissez-faire (engedékeny) nevelési stílusokra utal.

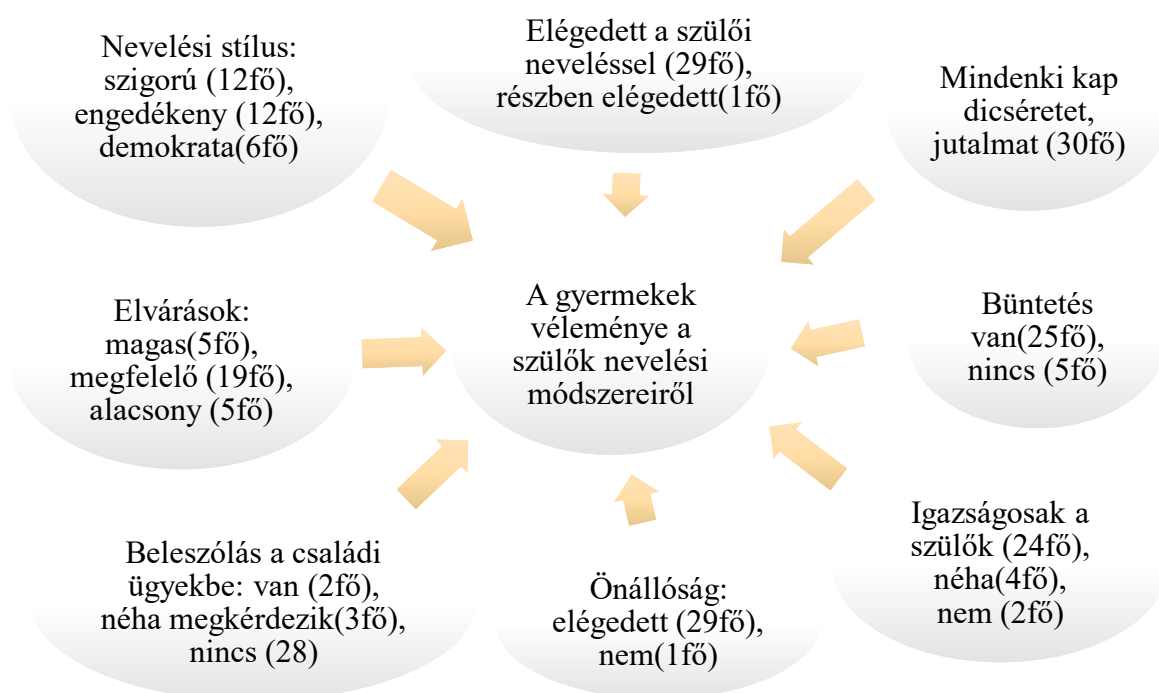
A büntetés inkább a szóbeli figyelmeztetéseket, szidást és eltiltást jelenti, míg a szigorúbb büntetések ritkábbak. A büntetések között a csúnya beszédért és helytelen viselkedésért való eltiltás, szidás szerepel. Ritkábban fordul elő a szobafogság vagy a sarokba állítás. A büntetést 25 gyermeknél alkalmazzák, míg 5 gyereknél nem: *„nem szoktam kapni büntetést”*. Az igazságosság kérdésére adott válaszok alapján a többség, 24 gyerek, úgy véli, hogy a szülők igazságosak. Kettő esetben kaptam nemleges választ arra kérdésre, hogy igazságosak-e a szülők, négyen válaszolták, hogy nem mindig. Az igazságosság érzete és a büntetések ritka alkalmazása demokratikus nevelési stílust tükröz, míg a büntetések jelenléte az autoritárius stílusra is utalhat.

Az önállóság értékelésénél a nagyobb szegmens (29 gyerek) elégedettám 8 gyerek szeretne több önállóságot. Csak egy nem kap elég önállóságot: *„szeretnék, több önállóságot*

szerintem nem kapok eleget otthon”. Az önállóság értékelésében mutatott elégedettség szintén a demokratikus nevelési stílusra utal, ahol a gyermekek kapnak lehetőséget az önállóságra, de az igények változóak. A családot érintő kérdésekbe való beleszólás lehetősége a legtöbb esetben nem adott, bár néha előfordul, hogy a gyerekek véleményét megadassák. Ez a válasz inkább a laissez-faire (engedékeny) és az autoritárius stílusra utal, ahol a gyermekek véleményét nem mindig veszik figyelembe a családi döntésekben.

A nevelési stílusok tekintetében az adatok azt mutatják, hogy majdnem egyenlő arányban választották az engedékeny és az autoritárius nevelési módot, míg demokratikus stílust hat esetben jelöltek meg. A válaszok alapján a gyerekek megfelelőnek tartják a szülők irányukba támasztott elvárásait (19 esetben), ami a demokratikus nevelési stílust tükrözi. Öt esetben bizonyultak alacsonynak az elvárások (laissez-faire stílus), és öt tanulónál a szülők magas elvárásokat támasztanak (autoritárius stílus). A tanulók többsége hasonló módon tervezi majd a gyerekeik nevelését, mint ahogyan őket a szüleik nevelték, azonban van néhány, aki másképpen fogja megközelíteni a nevelést a jövőben, erről hatan gyermek nyilatkoztak. Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy a szülők nevelési stílusa jelentős hatással van a gyerekek jövőbeli nevelési gyakorlatára, és ez által az egész családi dinamikára is. Az alábbi ábra segít átlátni a fentieket a következtetések megállapításához.

8. ábra: *A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről, Nagypalád (fő)*

Forrás: *saját szerkesztés*

A klinikai interjúk és az elemzések alapján a gyerekek szülei között leginkább a demokratikus és megengedő (*laissez-faire*) nevelési stílusok dominálnak, bár kisebb arányban tekintélyelvű nevelési stílus is jelen van. A gyerekek nagy része elégedett a szülői neveléssel, és úgy érzik, hogy szeretettel és figyelemmel nevelik őket. A pozitív szülői nevelési gyakorlatok és az elégedettség az önértékelés terén összekapcsolódik, és ez hosszú távon pozitív hatással lehet a gyermekek önértékelésükre és boldogságukra. Az önállóság terén is elégedettséget mutatnak, bár néhányan több beleszólást szeretnének a családi döntésekbe. Az eredmények arra utalnak, hogy a szülők által támasztott elvárások többnyire reálisak és támogatóak, ami kedvezően befolyásolja a gyermekek önértékelését és fejlődését.

A Forgolányi Gimnáziumban végzett klinikai interjúk során tizenkét diák részvételével készült jegyzőkönyvek elemzése alapján a gyerekek véleménye egységesen pozitív volt szülei nevelési módszereit illetően. A többség szerint szülei nagy figyelmet fordítanak az egészségükre, tanulmányi előmenetelükre, intelligenciájuk fejlesztésére és boldogságukra. Minden interjúalany beszámolt szülei dicséretéről, míg a jutalmazás formái már eltérőek voltak, de nem mutattak széles skálát. A leggyakoribb jutalmazási formák közé tartozik az ajándékozás, a szóbeli dicséret, illetve a fizikai szeretetkifejezés, mint az ölelés és a puszti. Ezek a megfigyelések demokratikus nevelési stílusra utalnak.

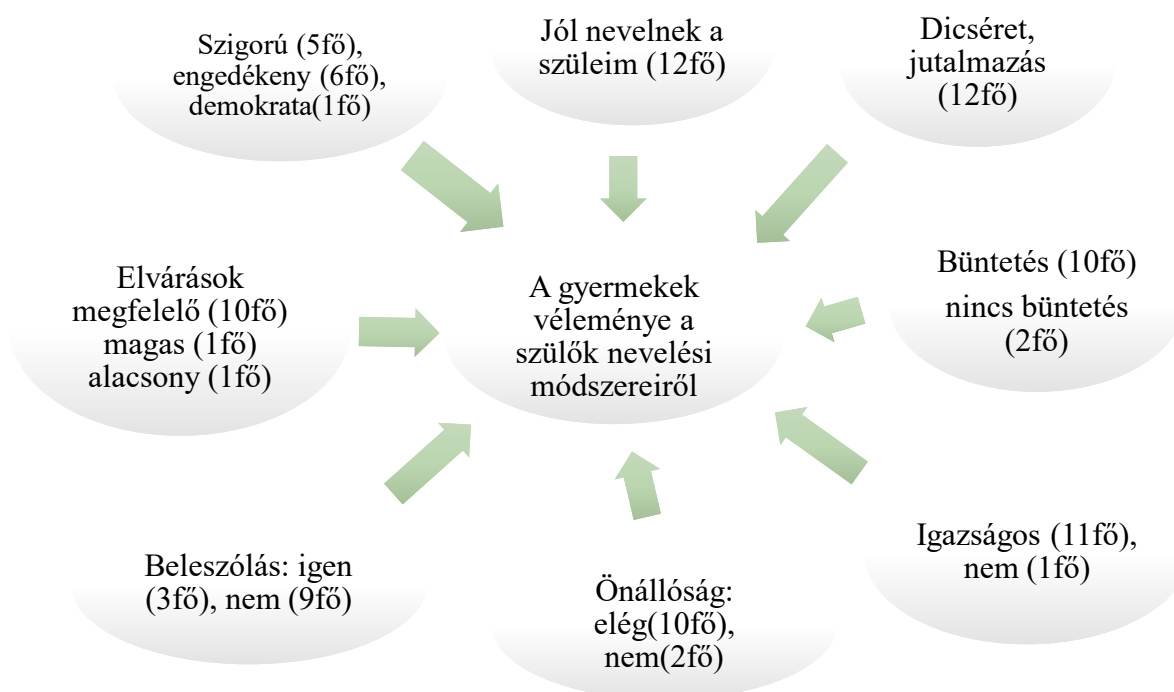
Büntetést a gyerekek többsége tapasztal, ami valamilyen eltiltásban vagy szóbeli szidásban nyilvánul meg. Csak egy esetben említettek fizikai büntetést, akkor, „*ha rossz fát tesz a tűzre*”. A büntetések jelenléte autokratikus nevelési stílust jelez, míg két esetben a büntetés hiánya *laissez-faire* stílusra utal. Egyetlen diák véleményezte igazságtalannak szülei viselkedését, ami autokratikus stílust mutat, míg az összes többi diák demokratikus nevelési módszerről számolt be.

Az önállóság mértékét a többség megfelelőnek találta, ami *laissez-faire* stílusra utal, míg öt diák több önállóságot igényelne, ami autokratikus stílusra enged következtetni. A többség szerint a szülők nem kérik ki a véleményüket a családot érintő kérdésekben, ami autokratikus stílust jelez, azonban három diák szerint nem így van, ami demokratikus módszerre utal.

A nevelési stílus tekintetében a válaszok majdnem egyenlő arányban oszlottak meg az engedékeny és a tekintélyelvű nevelési mód között. Egy diák szigorú, de következetes nevelésről számolt be, míg kettő hezitált az engedékeny és a nem következetes válasz között. A válaszok alapján a gyerekek többsége megfelelőnek tartja a szülők irányukba támasztott elvárásokat, ami demokratikus nevelési stílust tükröz. Egy diák alacsonynak találta az elvárásokat (*laissez-faire* stílus), míg egy másik diák szerint szülei túl magas elvárásokat támasztanak (tekintélyelvű stílus).

A jövőbeli nevelési terveik alapján a legtöbb diák hasonlóan kívánja nevelni gyermekeit, mint ahogyan őket nevelték, csak néhányan említették, hogy több figyelmet fordítanának gyermekeikre. Az alábbi ábra szemlélteti az eddig elmondottakat.

9. ábra: A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről, Forgolányi (fő)

Forrás: saját szerkesztés

Az interjúk elemzése alapján megállapítható, hogy a Forgolányi Gimnázium tanulói általában pozitívan értékelik szüleik nevelési stílusát. A demokratikus és laissez-faire nevelési stílusok dominálnak, bár bizonyos esetekben autokratikus elemek is megfigyelhetők. A szülők által alkalmazott nevelési módszerek jelentős hatással vannak a gyerekek önértékelésére és jövőbeli nevelési terveire. Az eredmények arra utalnak, hogy a szülői nevelési stílus és a gyerekek önértékelése közötti kapcsolat összetett, és több tényező is befolyásolja ezt a dinamikát.

Miután az iskolák szerint megtekintettük a gyermekek szüleikről adott válaszainak az elemzését, szerettünk volna az egész mintára (N=113) kiterjedő teljes képet kapni. Ennek érdekében összesítettük a kisebb csoportoknál lévő adatokat. Az összesített elemzés alapján a szülők nevelési módszerei között a szigorú és az engedékeny stílusok dominálnak, míg a demokratikus megközelítés kisebb arányban van jelen.

A gyermekekkel készített klinikai interjú jegyzőkönyveinek elemzése alapján a nevelési stílusok eloszlása szerint a szülők közül 45 családban alkalmaznak szigorú nevelési stílust,

amelyre jellemző a magas kontroll és kevés rugalmasság. Ez a stílus hatékony lehet a szabályok és normák betartatásában, azonban túlzott mértékben alkalmazva korlátozhatja a gyermekek önállóságát és kreativitását.

A vélemények alapján az engedékeny nevelési stílust követik 39 családban a szülők, amelyre az alacsony kontroll és a nagy szabadság jellemző. Ez a stílus lehetővé teszi a gyermekek számára, hogy szabadon fejlődjenek, de hiányozhatnak a következetes határok és iránymutatások.

A demokratikus stílust 29 család nevelési stílusát jellemzi, amely egyensúlyban tartja a szabadságot és a kontrollt, lehetőséget adva a gyermekeknek a véleményük kifejezésére és a döntéshozatalban való részvételre. Ez a megközelítés elősegíti a gyermekek önállóságát és felelősségtudatát.

Elégedettség és nevelési módszerek tekintetében a gyermekek túlnyomó többsége (110 fő) elégedett a szülői neveléssel, ami arra utal, hogy a szülők által alkalmazott módszerek nagy része megfelel a gyermekek elvárásainak és szükségleteinek. Ez az elégedettség pozitív visszajelzést ad a szülők számára, hogy a nevelési módszereik hatékonyak és elfogadottak.

A dicséret és jutalmazás kérdését vizsgálva kiderül, hogy a gyermekek legtöbbször (100 fő) rendszeresen kap dicséretet és jutalmat, ami motiválhatja őket a pozitív viselkedésre és teljesítményre. Ez a demokratikus nevelési stílus egyik jellemzője, amely hangsúlyozza a pozitív megerősítés fontosságát.

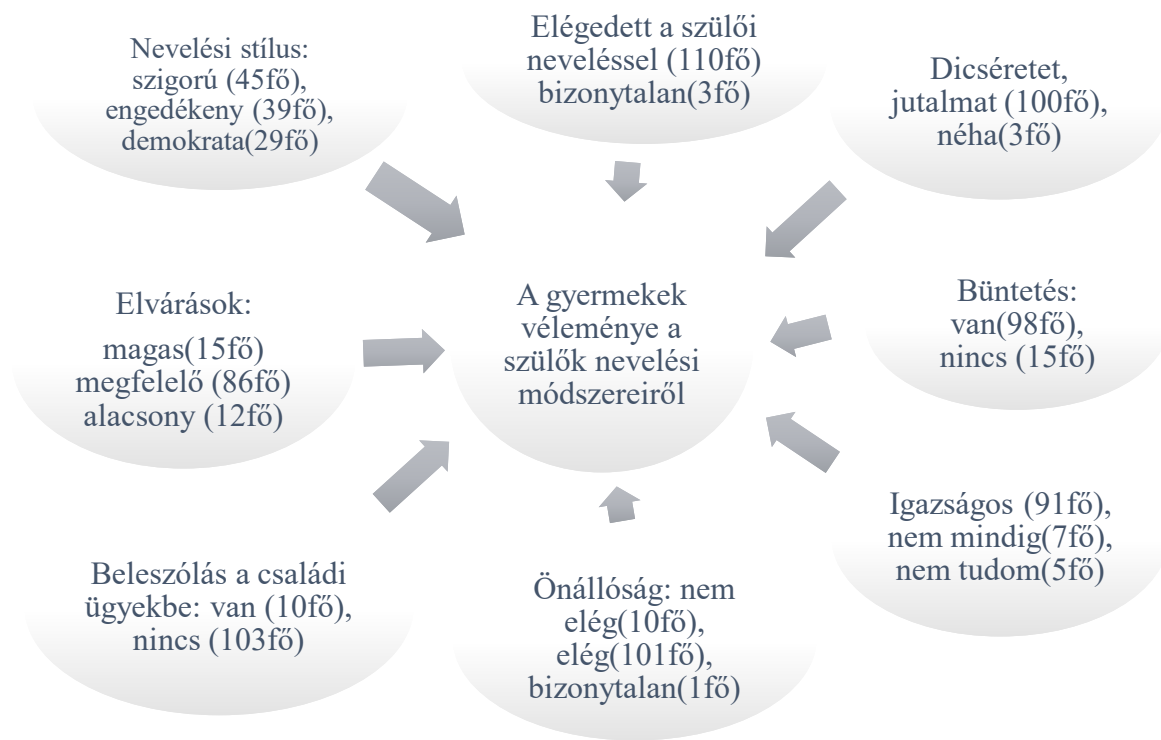
Büntetés 98 gyermekeknél tapasztalható, ami a szigorú nevelési stílusra utal. A büntetés alkalmazása hatékony lehet a helytelen viselkedés korrigálásában, de fontos, hogy mértékkel és igazságosan történjen, hogy ne okozzon negatív pszichológiai hatásokat.

A gyermekek többsége (91 fő) igazságosnak tartja a szülői döntéseket, ami a szülők következetességét és tisztességességét jelzi. Az igazságosság érzése erősíti a gyermekek bizalmát a szülők iránt és hozzájárul a családi harmóniához.

Ugyancsak a gyermekek többsége (101 fő) megfelelő önállóságot kap, ami a demokratikus nevelési stílusra utal, ahol a gyermekek fejlődését és önállóságát támogatják. Az önállóság biztosítása segíti a gyermekek felelősségtudatának és problémamegoldó képességeinek fejlődését.

A gyermekek többsége (103 fő) nem vesz részt a családi döntéshozatalban, ami a szülői autoritás erős jelenlétét mutatja. Ez összefüggésben lehet a szigorú nevelési stílussal, amely kevesebb teret enged a gyermekek véleményének. A következő ábra az egész mintára (N=113) kiterjedő adatokat összesíti.

10. ábra: A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről (N=113) (fő)

Forrás: saját szerkesztés

A szülők nevelési módszereinek megoszlása vegyes képet mutat. A pozitív megerősítés és az önállóság támogatásának fontosságát hangsúlyozó demokratikus stílus mellett ott van a laissez-faire és kevésbé a tekintélyelvű nevelési stílus. A gyermekek elégedettsége és a magas dicséret-arány arra utal, hogy a szülők többsége sikeresen alkalmazza a nevelési módszereket, amelyek megfelelnek a gyermekek igényeinek. A büntetés és az igazságosság érzése kiegyensúlyozott nevelési gyakorlatra utal, ahol a szabályok betartatása mellett figyelembe veszik a gyermekek véleményét is. Az önállóság biztosítása és a gyermekek elégedettsége a demokratikus nevelési stílus pozitív hatásait tükrözi. Azonban a beleszólás hiánya a családi döntéshozatalba és a szigorú nevelési stílus jelenléte arra utal, hogy a szülőknek érdemes lenne több teret engedni a gyermekek véleményének és bevonásának a családi ügyekbe. Összességében a szülők nevelési módszerei többnyire pozitív hatással vannak a gyermekekre, de némi változtatás és több demokratikus elem bevezetése tovább javíthatná a gyermekek elégedettségét és fejlődését.

Az önértékelés és a szülői nevelés között szoros összefüggés mutatkozik, és ez a kapcsolat hosszú távon jelentős hatással lehet a családi kapcsolatokra. Az önértékelés alapvetően az egyén saját magához való viszonyulását jelenti, és ez a viszonyulás részben a szülői nevelési

gyakorlatoktól függ. Azok a gyerekek, akik elégedettek a szülői neveléssel, általában pozitívan értékelik saját magukat is (Pukánszky, 2018). A szeretetteljes és támogató nevelési környezetben felnőtt gyerekek nagyobb valószínűséggel alakítanak ki egészséges önértékelést, ami segíthet nekik megbirkózni az élet kihívásaival és személyiségük fejlődését pozitív irányba tereli.

Azt is észleltük, hogy azok a gyerekek, akik megfelelőnek tartják a szülők által támasztott elvárásokat, nagyobb valószínűséggel érzik magukat elégedettnek és sikeresnek az életükben. Ez arra utal, hogy a szülők által meghatározott követelmények és a gyerekek által elért eredmények közötti egyensúly fontos szerepet játszik az önértékelés kialakításában. Ezen kívül fontos megjegyezni, hogy az önértékelés és a szülői nevelés kölcsönös kapcsolata nemcsak az egyénre, hanem a családi dinamikára is hatással van. Az elégedett gyerekek hajlamosabbak harmonikusabb kapcsolatokat kialakítani a szüleikkel és más családtagokkal, ami hozzájárulhat a családi egység és boldogság megőrzéséhez.

A szülői nevelési stílusok alapvetően meghatározzák a gyermekek fejlődését és önértékelését. Számos tanulmány igazolta már, hogy a szülők hozzáállása, kommunikációs stílusa és nevelési módszerei mély hatást gyakorolnak a gyermekek pszichoszociális fejlődésére és iskolai teljesítményére (Baumrind, 1991). A továbbiakban megvizsgáljuk a pedagógusok véleményét a szülői nevelési stílusokról, különös tekintettel azok gyermekekkel való kapcsolatára és iskolai életére gyakorolt hatására.

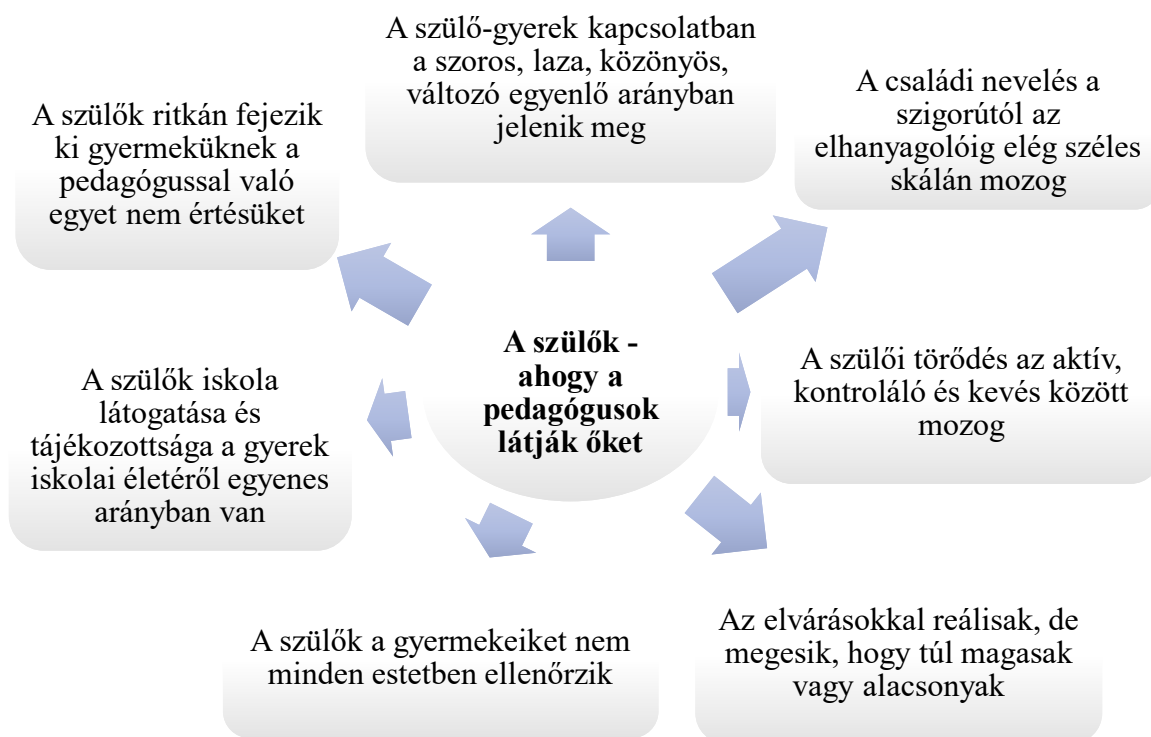
A pedagógusok napi szinten figyelik és értékelik a gyermekek viselkedését és teljesítményét az iskolai környezetben. A ő véleményük különösen értékes, mivel ők képesek átfogó képet nyújtani a gyermekek otthoni környezetének és iskolai viselkedésének összefüggéseiről (Pianta et al., 2008). A kérdőív kérdései arra irányulnak, hogy feltárják, hogyan látják a pedagógusok a szülők és gyermekek közötti kapcsolatot, a családi nevelést, valamint a szülők iskolai életben való részvételét és tájékozottságát. A vizsgálat során használt kérdőív a pedagógusok véleményét gyűjti össze tíz fő kérdéskörben, amelyek lefedik a szülő-gyermek kapcsolat különböző aspektusait. Az adatok elemzése révén átfogó képet kívánunk kapni arról, hogy a különböző nevelési stílusok hogyan befolyásolják a gyermekek iskolai életét és önértékelését, valamint hogyan látják ezt a pedagógusok.

A Fertőszalmási Gimnázium pedagógusainak a meglátásai diákjaik a szüleiről megerősítette a fentiekben elmondottakat. A pedagógusok szerint a szülők kapcsolata gyermekükkel egyenlően oszlik meg: biztos, jó viszony (8 fő), ami demokratikus nevelési stílusra utal, laza, de jó kapcsolat (7 fő), közönyös (7 fő), és változó (7 fő), amelyek inkább laissez-faire stílusra utalnak. Hasonlóan alakul gyermekek és szüleik közötti kapcsolat. A

családi nevelés gyakran következetlen (8 fő) vagy elhanyagoló (7 fő), ami a laissez-faire nevelési stílusra utal. A túl szigorú (1 fő) nevelés tekintélyelvű stílust mutat. A kényeztető (4 fő) és túl engedékeny (4 fő) nevelés is laissez-faire stílusra jellemző. A megfelelő nevelés (6 fő) demokratikus stílusra utal. A pedagógusok szerint a szülők közötti ellentétek gyakoriak (7 fő). Azoknál, ahol nincs ellentét (7 fő), demokratikus nevelési stílusra utal.

A szülők közül sokan rendszeresen törődnek gyermekükkel (9 fő), ami demokratikus nevelési stílusra utal. Egy másik csoport néha igen, máskor nem törődik (9 fő). A legtöbben azonban többnyire nem törődnek megfelelően a gyermekkel (12 fő), ami laissez-faire stílusra jellemző. A szülői többség nem fogalmaz meg elvárásokat gyermekükkel szemben (11 fő), ami laissez-faire stílusra utal. Azok, akik elvárásokat támasztanak, inkább reális elvárásokat (8 fő), ami demokratikus stílusra jellemző. Néhány szülő túl magas (4 fő) vagy túl alacsony (3 fő) elvárásokat támaszt, ami tekintélyelvű vagy laissez-faire stílusra utal. A többség nem ellenőrzi megfelelően gyermeküket (14 fő), ami laissez-faire stílusra utal. Egy kisebb csoport teljesen ellenőrzi őket (5 fő), ami demokratikus stílusra jellemző. Egyenes arányban oszlik meg szülők tájékozottsága a gyermek iskolai életéről és az iskolalátogatás sem különbözik ezektől. Az alábbi ábra szemlélteti a pedagógusok véleményét a szülőkről.

11. ábra: *A pedagógusok véleménye a szülőkről (Fertősalmás)*

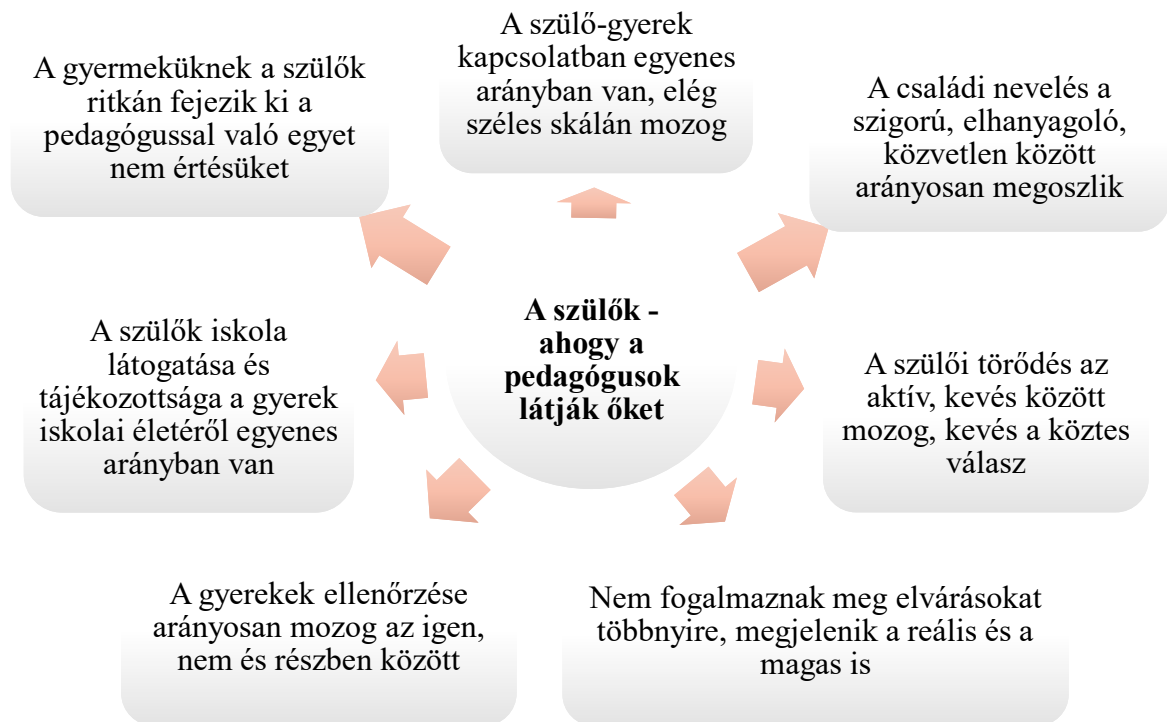
Forrás: *saját szerkesztés*

Az elemzés alapján a Fertőszalmási Gimnázium pedagógusainak véleménye vegyes képet fest a szülőkről és a családi háttérrel. Bár sok szülő jó viszonyban van gyermekével, ami demokratikus nevelési stílusra utal, a nevelési módszerek gyakran elhanyagolóak vagy következtelenek, ami a laissez-faire stílusra jellemző. A szülők gyakran nem fogalmazzak meg elvárásokat és nem törődnek megfelelően a gyermekkel, ami szintén a laissez-faire stílusra utal. Az iskolával való kapcsolat is gyakran hiányos, mivel sok szülő nem látogatja az iskolát és nem tájékozott a gyermek iskolai életével kapcsolatban, ugyancsak a laissez-faire nevelési stílusra jellemző. A demokratikus nevelési stílusra jellemző pozitív vonások, mint a jó kapcsolat és megfelelő ellenőrzés, kevésbé vannak jelen. Ez mind megerősíti a gyerekek szemszögéből kapott eredményeket.

A következő iskola a Tiszabökényi Gimnázium, ahol a pedagógusok szerint a szülők többsége jó viszonyban van gyermekével (34 fő), ami demokratikus vagy laissez-faire nevelési stílusra utal. A kisebb csoport közömbös vagy ellenséges (9 fő), ami inkább autoriter nevelési stílusra jellemző, sőt a viszony változékonysága is megjelenik (7 fő). A gyermekek és szülei közötti kapcsolat hasonló tendenciát mutat.

A családi nevelés gyakran elhanyagoló (15 fő), kényeztető (7 fő) ami az engedékeny szülők jellemzője. Az autoriter nevelési stílusra is megjelenik a túl szigorú hozzáállással (11 fő). A következtelenség (3 fő) változó stílust mutat, míg a megfelelő nevelés (2 fő) a demokratikus stílus jellemzője. A pedagógusok nagy részben (22 fő) nem tudja megítélni, hogy vannak-e ellentétek a szülők között. Azokról, akikről tudnak véleményt formálni, többnyire ellentétekről számolnak be (14 fő), ami minden nevelési stílusban előfordulhat, de a demokratikus stílusban kevésbé valószínű. A pedagógusok szerint a szülők többsége nem törődik megfelelően a gyermekkel (19 fő), ami laissez-faire stílusra utal. Egy kisebb csoport néha törődik vele (10 fő), ami változó stílust mutat, és egy még kisebb csoport rendszeresen törődik (9 fő), ami demokratikus stílusra jellemző. A pedagógusok szerint a szülők nagy része nem fogalmaz meg elvárásokat a gyermekekkel szemben (21 fő), ami szintén az engedékeny stílus velejárója. Azok, akik megfogalmazzak elvárásokat, inkább reális elvárásokkal rendelkeznek (11 fő), ami demokratikus stílusra jellemző. Néhányan túl magas (5 fő) elvárásokat is megfogalmazzak, ami autoriter stílus. Ehhez hasonló felosztása a szülői felügyeletről, az iskola látogatásáról, a szülők gyermekeik iskolai teljesítményéről kapott válaszoknak is. A pedagógusok többsége (35 fő) nem tudja megítélni, hogy a szülők érzékeltek-e a gyermekkel, ha nem értenek egyet a pedagógussal. Azok, akik tudnak róla véleményt formálni, inkább nemleges választ adnak (5 fő), ami a demokratikus stílusra jellemző. A tanárok véleményének főbb aspektusait tartalmazza a következő táblázat.

12. ábra: A pedagógusok véleménye a szülőkről (Tiszabökény)

Forrás: saját szerkesztés

Az elemzés alapján a szülőkről és a családi háttérrel a pedagógusokvéleménye eléggé színes. Bár sok szülő jó viszonyban van gyermekével, a nevelési módszerek gyakran elhanyagolóak vagy túl szigorúak, ami inkább laissez-faire vagy autoriter stílusra utal. A szülők gyakran nem fogalmaznak meg elvárásokat és nem törődnek megfelelően a gyermekkel, ami szintén laissez-faire stílusra jellemző. Az iskolával való kapcsolat is gyakran hiányos, mivel sok szülő nem látogatja az iskolát és nem tájékozott a gyermek iskolai életével kapcsolatban, ami szintén a laissez-faire nevelési stílusra utal. A demokratikus nevelési stílusra jellemző pozitív vonások, mint a jó kapcsolat és megfelelő ellenőrzés, kevésbé vannak, jelen bár nem sokkal marad le az előző nevelési stílustól. A pedagógusok és a gyerekek véleménye, nagyon csekély mértékben bár, de különbözik a gyerekek véleményétől.

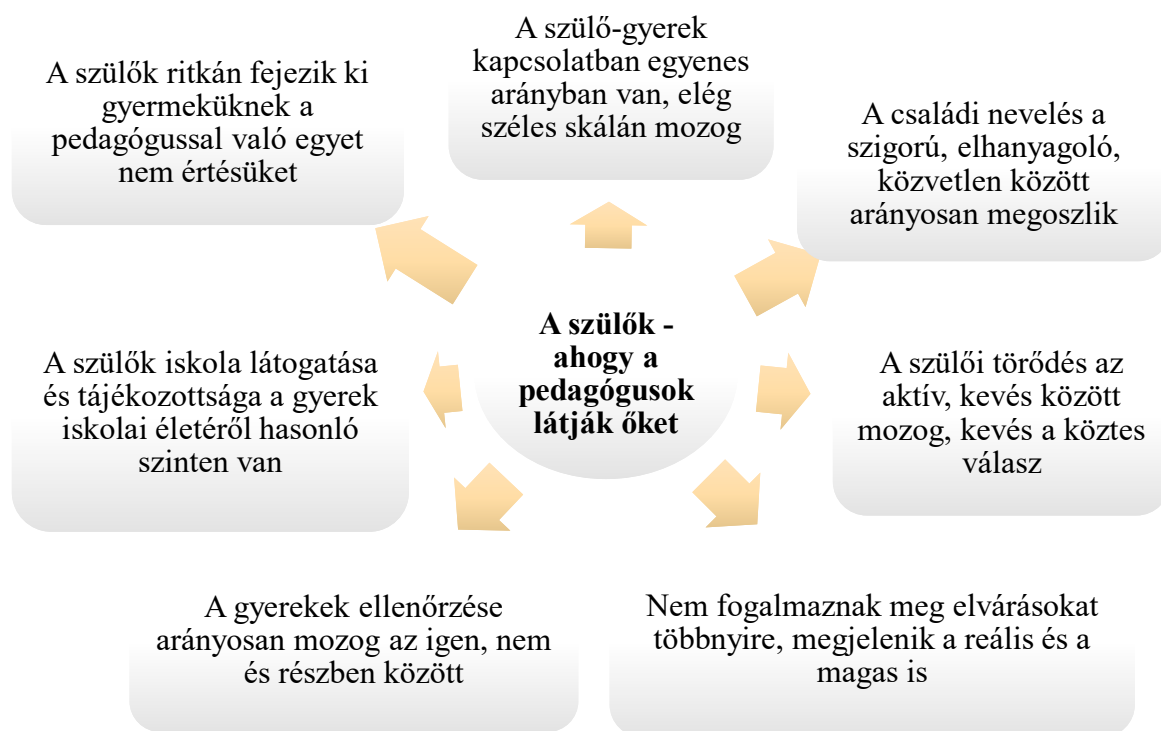
A Nagypaládi Móricz Zsigmond Középszintű Oktatási Intézmény pedagógusaival felvett adatokat is kielemeztük. Az ő véleményeik alapján a szülők gyermekhez fűződő és a gyermeknek a szülőhöz fűződő kapcsolata hasonló tendenciát mutat. Egyenlő részben jó a közöttük lévő viszony (11 fő), ami demokratikus nevelési stílusra utal. Van egy kisebb csoport, akik közömbösek (9 fő) vagy engedékenyek (3 fő), ami laissez-faire stílusra jellemző. A családi nevelés gyakran elhanyagoló (10 fő) vagy túl szigorú (6 fő), ami laissez-

faire vagy tekintélyelvű nevelési stílusra utal. A kényeztető (6 fő) és túl engedékeny (5 fő) nevelés is laissez-faire stílusra jellemző.

A szülők közül a gyermekkel a pedagógusok szerint sokan rendszeresen törődnek (13 fő), ami demokratikus nevelési stílusra utal. Többnyire nem törődnek (12 fő), ami laissez-faire stílusra jellemző. A szülők nagy része nem fogalmaz meg elvárásokat a gyermekekkel szemben (15 fő), ami laissez-faire stílusra utal. Azok, akik megfogalmazznak elvárásokat, inkább reális elvárásokkal rendelkeznek (8 fő), ami demokratikus stílusra jellemző. Néhányan túl magas (4 fő) vagy túl alacsony (3 fő) elvárásokat támasztanak, ami tekintélyelvű vagy laissez-faire stílusra utal.

Gyermekek ellenőrzése, a szülők tájékozottsága a gyermek iskolai életéről, a szülők iskolalátogatása tekintetében a válaszok hasonló sorrendet állítanak fel a szülői nevelési stílusokról. A demokratikus és a laissez-faire hasonló arányban, míg az autoriter stílusra csekély számbeli válasz utal. A pedagógusok többségben (9 fő) nem tudja megítélni, hogy a szülők érzékeltetik-e a gyermekkel, ha nem értenek egyet a pedagógussal. Azok, akik tudnak véleményt formálni, inkább azt jelzik, hogy néha igen, néha nem (12 fő), ami változó stílusra utal. Néhányan egyértelműen nem érzékeltetik (5 fő), ami demokratikus stílusra jellemző. A kérdőívben szereplő válaszokat szemlélteti a következő ábra.

13. ábra: *A pedagógusok véleménye a szülőkről (Nagypalád)*

Forrás: saját szerkesztés

A Nagypaládi Móricz Zsigmond Középszintű Oktatási Intézményben az elemzés alapján a pedagógusok véleménye vegyes képet fest a szülőkről és a családi háttérrel. Bár sok szülő jó viszonyban van gyermekével, ami demokratikus nevelési stílusra utal, a nevelési módszerek gyakran elhanyagolók vagy túl szigorúak, ami laissez-faire vagy tekintélyelvű stílusra jellemző. A szülők gyakran nem fogalmazzák meg elvárásokat és nem törődnek megfelelően a gyermekkel, ami laissez-faire stílusra utal. Az iskolával való kapcsolat is gyakran hiányos, mivel sok szülő nem látogatja az iskolát és nem tájékozott a gyermek iskolai életével kapcsolatban, ami laissez-faire nevelési stílusra utal. A demokratikus nevelési stílusra jellemző pozitív vonások, mint a jó kapcsolat és megfelelő ellenőrzés, kevésbé vannak jelen. Tapasztható eltérés a tanulók és a pedagógusok véleménye között, de utóbbiak csak megerősítik, ahogyan a gyermekek vélekednek szüleik nevelési stílusairól.

A Forgolányi Gimnázium pedagógusainak véleményét a szülők nevelési stílusáról szemlélteti a következő ábra.

14. ábra: *A pedagógusok véleménye a szülőkről (Forgolány)*

Forrás: saját szerkesztés

Az elemzés szerint a szülők többsége jó viszonyban van gyermekével (9 fő), ami demokratikus nevelési stílusra utal. Egy kisebb csoport közönyös (1 fő) vagy változó kapcsolatban van (2 fő) a gyermekkel, amelyek laissez-faire stílusokra utalnak. A gyermekek

és szüleik közötti kapcsolat megegyezik ezekkel. A családi nevelés jellemzően megfelelő (5 fő), ami a demokratikus nevelési stílus. A nevelés túl szigorú (3 fő) esetekben tekintélyelvű, elhanyagoló (2 fő) esetekben laissez-faire stílust tükrözi. A szülők közötti ellentétek hiánya (7 fő) a demokratikus stílus jellemzője. A szülők többsége rendszeresen törődik gyermekükkel (10 fő), ami demokratikus nevelési stílusra, a szülő nem megfelelően törődése a gyermekkel (2 fő), a laissez-faire stílusra utal. Szülők gyermekükkel kapcsolatos ambíciójánál a reális elvárások (6 fő) a demokratikus nevelési stílusra utal. Ám a túl magas (2 fő) vagy túl alacsony (1 fő) szülői elvárások a tekintélyelvű vagy laissez-faire stílust jelzik. A nem megfogalmazott elvárások (3 fő) szintén a laissez-faire stílusra jellemzőek. A pedagógusok szerint a szülők ellenőrzése a gyermekük felett, tájékozottsága a gyermek iskolai életéről, iskola látogatása hasonló képen utal a nevelési stílusokra utal.

A Forgolányi Gimnázium pedagógusainak véleménye általában pozitív képet fest a szülőkről és a családi háttérrel. Sok szülő stabil, jó viszonyban van gyermekével, ami demokratikus nevelési stílusra utal. A nevelési módszerek gyakran megfelelőek és reális elvárásokkal párosulnak, ami szintén demokratikus stílusra jellemző. A gyermekekkel való rendszeres törődés és megfelelő ellenőrzés is jelen van, ami a demokratikus nevelési stílus további jele. Az iskolalátogatás és a tájékozottság szintén magas, ami a szülők aktív részvételét mutatja az iskolai életben. Azonban néhány esetben a szülők túl szigorúak, elhanyagolóak vagy következtelenek, ami változó vagy tekintélyelvű stílusra utal. Ezek az esetek kisebbségben vannak, így a fő következtetés az, hogy a demokratikus nevelési stílus dominál a Forgolányi Gimnázium szülői közösségében.

A négy iskola pedagógusának a véleményét is összesítettük és az egész mintára (N=113) nézve elemeztük. Az elemzés Kurt Lewin féle nevelési stílusok alapján készült, amelyek a tekintélyelvű, demokratikus és laissez-faire (engedékeny) nevelési stílusokat foglalják magukba (Kósa, 2011). Az adatok alapján azt láttuk, hogy a szülők és gyermekek közötti kapcsolatok többsége stabil és jó viszonyt mutat, ami demokratikus nevelési stílusra utal. Azonban jelentős számú esetben tapasztalható laza, közönyös, vagy változó kapcsolat, ami inkonzisztens vagy laissez-faire nevelési stílusra utalhat. A családi nevelés gyakran elhanyagoló (laissez-faire), túl szigorú (tekintélyelvű), vagy következtelen. A megfelelő, demokratikus nevelési stílus kevésbé jellemző. Sok pedagógus nem tudja megítélni, hogy vannak-e ellentétek a szülők között, de azoknál, akiknek van információjuk, gyakran tapasztalnak ellentéteket. Ez a bizonytalanság és a konfliktusok jelenléte szintén az inkonzisztens nevelés jele lehet. Bár sok szülő rendszeresen törődik gyermekével, egy jelentős csoport nem törődik megfelelően vagy csak néha törődik vele. Ez a laissez-faire

nevelési stílus jellemzője. A szülők többsége vagy nem fogalmaz meg elvárásokat, vagy reális elvárásokat támaszt, ami inkább a laissez-faire és demokratikus stílusokra utal. Ugyancsak túlnyomó részt nem ellenőrzi megfelelően gyermekét, ami laissez-faire nevelési stílusra utal. A szülők egy része tájékozott a gyermek iskolai életéről, de sokan nem, ami a demokratikus és laissez-faire stílusok keveredését mutatja. Az iskolalátogatási szokások változóak, de jelentős számban vannak, akik nem látogatják az iskolát, ami laissez-faire hozzáállásra utal. A szülők többsége nem érzékelteti gyermekével, ha nem értenek egyet a pedagógussal, ami inkább demokratikus hozzáállásra utal. A főbb megállapításokat szemlélteti a következő ábra.

15. ábra: A pedagógusok véleménye a szülőkről (N=113)

Forrás: saját szerkesztés

Összességében a pedagógusok véleménye alapján a minta tekintetében a szülői közösségre jellemző a demokratikus és laissez-faire nevelési stílusok jelenléte, kevésbé a tekintélyelvű nevelés. Az inkonzisztens nevelés és az elhanyagoló magatartás szintén jelentős tényezők, amelyek befolyással bírhatnak. A nevelési stílusok különbözőképpen befolyásolják a gyermekek önértékelését, viselkedését és iskolai előmenetelét. A demokratikus nevelési stílus például jellemzően magasabb önértékelést és jobb szociális készségeket eredményez, míg az autoritárius stílus szigorú szabályai gyakran alacsonyabb önértékelést és nagyobb feszültséget okoznak a gyermekekbe. A laissez-faire stílus kevés

irányítással és támogatással jár, ami a gyermekek nagyobb önállóságához, de gyakran bizonytalansághoz is vezethet (Mruk, 2013). Ezért fontos, hogy a szülők figyeljenek a nevelési stílusukra, és törekedjenek a következetességre és a megfelelő támogatás biztosítására, hogy elősegítsék gyermekeik egészséges önértékelésének és sikeres iskolai előmenetelének kialakulását.

Miután a Coopersmith-féle önértékelési kérdőívet (1.sz. melléklet) elemeztük, láthatóvá vált, hogy az otthon hatása jelentős szerepet tölt be a kisiskolás gyermekek önértékelésében. A klinikai interjú jegyzőkönyveit megvizsgálva azonosítani tudtuk a családok nevelési stílusait. A pedagógusok által kitöltött kérdőívek válaszai megerősítették a kapott eredményeket. Mindezek egyesített adatai alapján az önértékelési kérdőíveket Kurt Lewin nevelési stílus felosztása szerint három csoportba osztottuk és a kérdőív elemzési szempontjai szerint átszámoltuk az értékeket és táblázatokba gyűjtöttük. Először a demokrata, majd a laissez-faire és végül az autokrata nevelési stílushoz tartozó csoportok adatait számoltuk ki.

4. táblázat: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert adatok, demokrata nevelési stílus (fő)

	Fiúk (n=40)		Lányok (n=21)		Összesen (n=61)	
	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás
S (self)	32,80	7,07	35,33	7,74	33,67	7,41
I (iskola)	9,03	2,14	10,38	2,73	9,49	2,45
O (otthon)	11,54	11,54	13,05	2,08	12,56	2,61
T (társak)	10,10	10,10	10,19	2,73	9,93	2,73
Önérték-index	63,46	30,85	68,95	15,29	65,66	15,20

Forrás: saját szerkesztés

5. táblázat: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert adatok, laissez-faire nevelési stílus (fő)

	Fiúk (n=13)		Lányok (n=21)		Összesen (n=34)	
	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás
S (self)	21,08	3,56	20,14	4,94	20,50	4,49
I (iskola)	5,85	2,14	6,67	2,42	6,35	2,35
O (otthon)	9,38	9,38	9,14	2,19	9,24	2,06
T (társak)	9,38	8,92	7,52	2,38	8,06	2,50
Önérték-index	45,69	24,01	43,48	11,93	44,15	11,39

Forrás: saját szerkesztés

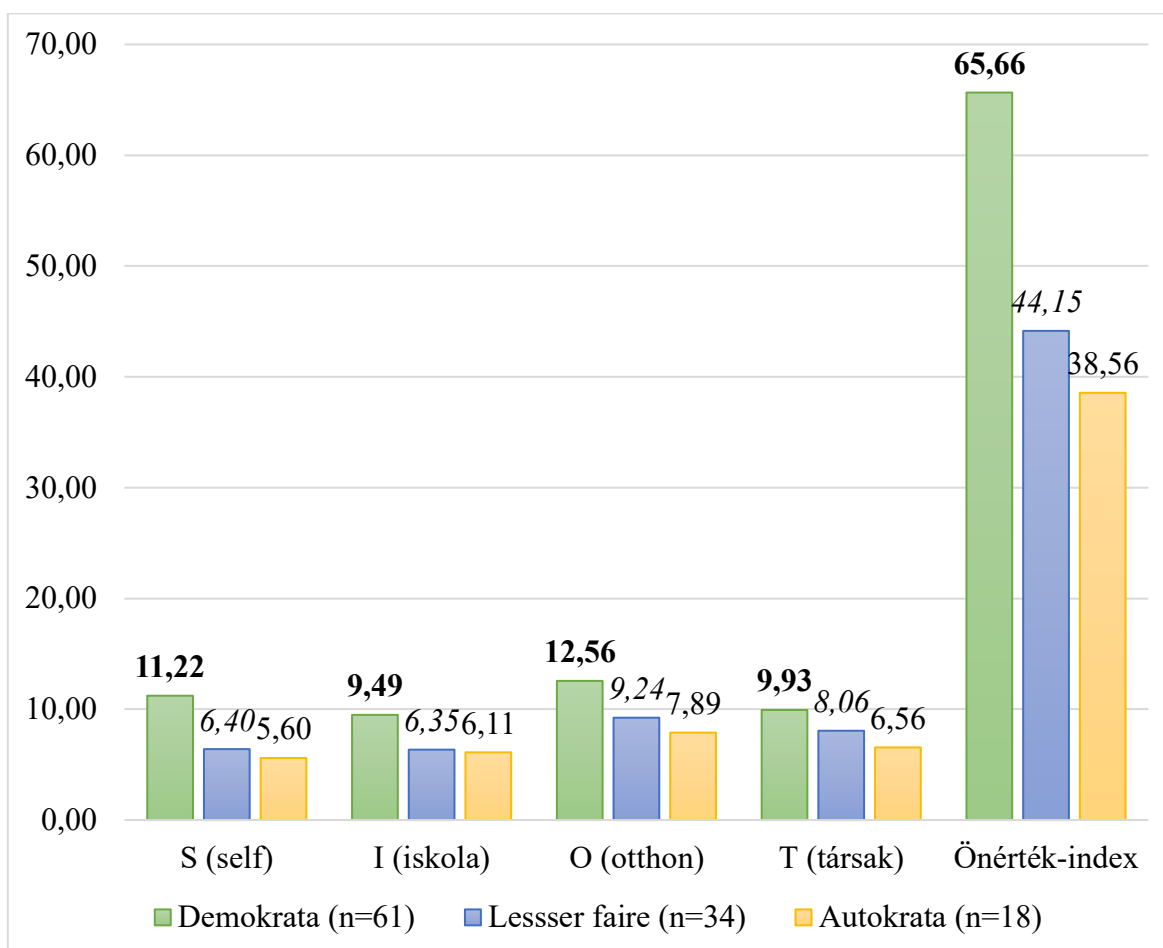
6. táblázat: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert adatok, autokrata nevelési stílus (fő)

	Fiúk (n=10)		Lányok (n=8)		Összesen (n=18)	
	átlag	szórás	átlag	szórás	átlag	szórás
S (self)	18,00	4,29	18,00	3,16	18,00	3,83
I (iskola)	6,20	1,40	6,00	2,24	6,11	1,82
O (otthon)	8,60	8,60	7,00	1,73	7,89	1,82
T (társak)	7,40	7,40	5,50	2,40	6,56	2,48
Önérték-index	40,20	21,69	36,50	9,53	38,56	9,95

Forrás: saját szerkesztés

A „self” adatokat úgy számoltuk át, hogy a többivel azonos tételből álló skálának feleljen meg. A fenti táblázatok adatai alapján állítottuk össze a következő diagrammot.

16. ábra: A nevelési stílusok közötti arányok (N=113)

Forrás: saját szerkesztés

A jelen vizsgálat során a célunk az volt, hogy megismerjük a családi nevelési stílusok hatását a kisiskoláskorú gyermekek önértékelésének alakulására. Különös figyelmet fordítva arra, hogy megértsük, hogyan befolyásolják a különböző nevelési stílusok a gyermekek

önértékelését és önbizalmát. A szülői nevelési stílusok és a gyermekek önértékelése közötti összefüggéseket megértése érdekében hipotéziseket fogalmaztuk meg. A kiértékelt adatok alapján a következő megállapításokra jutottunk hipotéziseink szerint.

H1: A tekintélyelvű nevelési stílusban nevelkedő gyermekek önértékelési mutatója magasabb lesz, mint a nem tekintélyelvű nevelési stílusban nevelkedő gyermekeké.

A tekintélyelvű nevelési stílusban (autokrata) nevelkedő gyermekek önértékelési mutatója 38,56 a demokratikus stílusban nevelkedő gyermekeké 65,66 és a *laisser-faire* stílusban nevelkedő gyermekeké 44,15. Az adatokból azt látjuk, hogy az autokrata nevelési stílusban nevelkedő gyermekek önértékelési mutatója nem magasabb, mint a *laisser-faire* stílusban nevelkedőké, és nem magasabb, mint a demokratikus stílusban nevelkedőké. Tehát az első feltételezésünk nem lett alátámasztva, mivel a tekintélyelvű (autokrata) nevelési stílusban nevelkedő gyermekek önértékelési mutatója nem magasabb, mint a *laisser-faire* nevelési stílusban nevelkedő gyermekeké, és nem magasabb, mint a demokratikus stílusban nevelkedőké.

H2: Az autokrata nevelési stílusban nevelkedő gyermekek kevésbé lesznek elégedettek az iskolai eredményeikkel, mint a nem autokrata nevelési stílusban nevelkedő gyermekek.

Az autokrata nevelési stílusban nevelkedő gyermekek iskolai elégedettségi (I) mutatója 6,11 továbbá, a demokratikus stílusban nevelkedőké 9,49 és a *laisser-faire* stílusban nevelkedőké pedig 6,35. Az adatokból az látható, hogy az autokrata stílusban nevelkedő gyermekek iskolai elégedettsége alacsonyabb, mint a demokratikus stílusban nevelkedőké, és a *laisser-faire* stílusban nevelkedőké. Tehát alátámasztja a második feltételezésünket, mivel az autokrata nevelési stílusban nevelkedő gyermekek iskolai elégedettsége alacsonyabb, mint a demokratikus stílusban nevelkedőké, és a *laisser-faire* stílusban nevelkedőké.

H3: A demokratikus nevelési stílusban nevelkedő gyermekek önértékelési mutatója magasabb lesz, mint a nem demokratikus nevelési stílusban nevelkedő gyermekeké.

A demokratikus nevelési stílusban nevelkedő gyermekek önértékelési mutatója 65,66 és a *laisser-faire* stílusnál 44,15 valamint az autokrata stílusban nevelkedőké 38,56. Az adatokból azt látjuk, hogy a demokratikus nevelési stílusban nevelkedő gyermekek önértékelési mutatója a legmagasabb. Tehát a harmadik feltételezésünk bizonyítást nyert, miszerint a demokratikus stílusban nevelkedő gyermekek önértékelési mutatója a legmagasabb.

H4: A *laisser-faire* nevelési stílusban nevelkedő gyermekeknél gyakrabban tapasztalható alacsony önértékelés, mint más nevelési stílusban nevelkedő gyermekeknél.

A *laisser-faire* stílusban nevelkedő gyermekek önérték-indexe (44,15) alacsonyabb a demokratikus (65,66) stílusban nevelkedő gyermekekéhez képest, de magasabb az autokrata (38,56) stílusú gyermekekéhez képest. Az adatok részben alátámasztják a hipotézist, hiszen az önértékelés alacsonyabb, mint a demokratikus stílus esetében, de nem alacsonyabb, mint az autokrata stílus esetében. Tehát a negyedik feltételezésünk részben lett alátámasztva, miszerint a *laisser-faire* stílusban nevelkedő gyermekek önértékelése a legalacsonyabb, így náluk gyakrabban tapasztalható alacsony önértékelés, hiszen az önértékelés alacsonyabb, mint a demokratikus stílus esetében, de nem alacsonyabb, mint az autokrata stílus esetében.

Az elemzés alapján az a következtetések vonhatók le, hogy tekintélyelvű (autokrata) nevelési stílus negatívan befolyásolja a gyermekek önértékelését és iskolai elégedettségét. A demokratikus nevelési stílus pozitív hatással van a gyermekek önértékelésére és iskolai elégedettségére. A *laisser-faire* nevelési stílusú gyermekek önértékelése alacsonyabb, mint a demokratikus stílusú gyermekeké, de magasabb, mint az autokrata stílusú gyermekeké, ami arra utal, hogy a *laissez-faire* stílus nem támogatja optimálisan az önértékelés fejlődését.

A vizsgálat során kiderült, hogy a nevelési stílusok jelentős hatással vannak a gyermekek önértékelési mutatóira és iskolai elégedettségére. A demokratikus nevelési stílusban nevelkedő gyermekek mutatói minden tekintetben jobbak voltak, jelezve, hogy ez a stílus elősegíti a pozitív önértékelés és az iskolai elégedettség kialakulását. A demokratikus nevelési módszert alkalmazó szülők gyermekei általában magasabb önértékelést mutatnak, az autokratikus módszerekhez gyakran alacsonyabb önértékelés társul. Ez azt jelzi, hogy a szülői nevelési stílus jelentős hatással van a gyermekek önértékelésére (Robinzon et al., 2013). Az autokrata nevelési stílus, a *laisser-faire* és a demokrata stílusban nevelkedő gyermekeknél az önértékelés között tapasztalható különbségek. Az eredmények rámutatnak arra, hogy a szülői nevelési stílusok finomhangolása kulcsfontosságú lehet a gyermekek pszichológiai jólléte és iskolai teljesítménye szempontjából (Hadházi et al., 2021). A demokratikus nevelési stílus előnyei nyilvánvalók, míg a *laisser-faire* és autokrata stílusok potenciális negatív hatásai további kutatásokat igényelnek. Az eredmények alapján a pedagógusok és a szülők számára is hasznos lehet nevelési tanácsadás és tréningek szervezése, amelyek célja a demokratikus nevelési stílus népszerűsítése és a szülők támogatása a hatékonyabb gyermeknevelés érdekében. Ezzel elősegíthetjük a gyermekek önértékelésének és iskolai elégedettségének növekedését, ami hosszú távon pozitív hatással lehet a társadalom egészére.

Reflexió. Az egész munka teljes folyamatát a Korthagen-féle reflexió ciklikus modellje alapján tekintetem át és most összefoglalnám a vizsgálat megvalósulása során ért

benyomásaimat (Bellersen –Kohlmann, 2021). Gyakorló pedagógusként minden nap találkozom gyerekekkel. Sokszor megfigyeltem a viselkedésüket, egymáshoz való viszonyukat. A vizsgálat során szerettem volna mélyebb betekintést nyerni ezek kiváltó okaira. Megfigyelni azt, hogyan befolyásolja a család, a családi nevelési stílus a kisiskolások önértékelését. Megismerni véleményüket és az minden tanítási napon velük lévő pedagógus kollégák nézeteit a témával kapcsolatban. Megismerni, milyen módszerek alkalmazhatóak az önértékelés, a nevelési stílusok vizsgálata során, majd tapasztalatokat szerezni, melyeket munkám során alkalmazhatok.

Visszatekintve a témaválasztástól eltelt időre a mai napig, sok tapasztalattal és tudással lettem gazdagabb. a legelején, amikor kiválasztottuk a módszereket a vizsgálathoz, kissé bizonytalan voltam, majd témavezetőm magyarázata és a szakirodalom tanulmányozása érdekessé vált a folyamat. Pozitív élmény volt a pedagógus kollégák, szülők és gyerekek segítőkészsége. Azt is megfigyeltem, hogy azokban az osztályokban, ahol a tanítónénivel jobban ismertük egymást a gyerekek is közvetlenebbek voltak. Amelyik helyszínre többször kellett elmenni, már ismerősként fogadtak a gyerekek. Találkoztam szűkszavú gyerekekkel és közlékenyebbekkel is. Egy alkalommal megtörtént az egyik gyerek elpityeredett a beszélgetésünk alkalmával, nagyon örültem, hogy hamar megnyugodott és tovább beszélt. A kérdőívek kitöltésénél érdekes volt megfigyelni az érdeklődést, mennyire másak és mégis egyformák a gyerekek, az egyik lassabb, megfontoltabb a másik gyors döntéshozatalra képes. Az adatfelvételt nehezebbnek gondoltam, de több fejlődést okozott a munka a begyűjtött adatokkal. Előny a mai számítógépes világ, a fordító programok segítségével olyan szakirodalmat, kutatási eredményeket is megismerhettem, amit ennek hiányában nem. Sajnos az elemző programok használatával gondjaim adódtak, nem igazán sikerült használnom, így maradtam a manuális megközelítésnél. Ennek előnyét végül abban láttam, hogy jobban megismertem és átláttam az adathalmazt. Talán nehezebb volt, több időt vett igénybe, de jobban megismertem a nevelési stílusokat, az önértékelést befolyásoló tényezőket. Nem csak saját tanulóimat ismertem meg jobban, hanem másokat is, öröm volt velük dolgozni. A megismert módszereket a későbbiekben is szeretném alkalmazni a megszerzett tudást, hiszem a javamra vált. Sokat tanultam a témavezetőmtől Berghauer-Olasz Emőkéktől, amiért köszönettel tartozom neki. Végül is, a vizsgálat egészét nézve örülök, a témaválasztásnak. Én időszerűnek és érdekesnek tartom és remélem ez nem csak az egyedi véleményem, hanem mások is egyetértenek velem.

ÖSSZEGZÉS

Az önértékelés a személyiségünk belső világának tükröződése, amely meghatározza, hogyan látjuk és értékeljük saját magukat a világban. Elvitathatatlan, hogy a mai napig kiemelt szerepe van a gyermek személyiségfejlődésében az otthonnak, a családi környezetnek. A családi nevelés jelentősége ma is rendkívül kiemelkedő, és egyre inkább nő. A jelen vizsgálat célja az volt, hogy megvizsgálja a különböző nevelési stílusok hatását a gyermekek önértékelésére és elégedettségére az iskolai eredményekkel kapcsolatban.

A vizsgálat egyik módszere egy kérdőív volt, amely a pedagógusok számára készült és az osztályfőnökökkel vettünk fel. A kérdéssor a pedagógusok azon információra épül, amelyeket a tanulók szüleivel való közvetlen találkozások és az osztályban való tapasztalatok révén szereztek. A következő módszer a gyerekek körében végzett kérdőíves adatfelvétel. Velük egy Coopersmith által kidolgozott kérdőívet töltöttünk ki, amely célja a tanulók önértékelésének a felmérése. Majd klinikai interjúk segítségével a gyermekek véleményét gyűjtöttük össze a szülők nevelési módszereiről. Az empirikus vizsgálat helyszínei a Tiszapéterfalvi Kistérséghez tartozó négy iskola: a Tiszabökényi Gimnázium, a Nagypaládi Móricz Zsigmond Középszintű Oktatási Intézmény és a Fertőszalmási Gimnázium és a Forgolányi Gimnázium. A kutatásban részt vettek az iskolák harmadik és negyedik osztályos tanulói (N=113), valamint az őket tanító pedagógusok (N=9).

A hipotézisek alapján azt feltételeztük, hogy a demokratikus nevelési stílus pozitívabb hatással van a gyermekek önértékelésére, mint a tekintélyelvű és laissez-faire stílusok. Az eredmények alátámasztották a hipotéziseink többségét. A demokratikus nevelési stílusban nevelkedő gyermekek önértékelési mutatója jelentősen magasabb volt, mint a nem ebben a nevelési stílusban nevelkedő társaiké. A tekintélyelvű és laissez-faire stílusban nevelkedő gyermekek alacsonyabb önértékelési mutatókat mutattak, igazolva azt, hogy ezek nem olyan hatékonyak (Kern – Józsa, 2007).

Az iskolai elégedettség szempontjából az autokrata nevelési stílusban nevelkedő gyermekek kevésbé voltak elégedettek az eredményeikkel, mint a nem autokrata stílusban nevelkedők. Ez is összhangban van a korábbi kutatásokkal, amelyek azt sugallják, hogy a túlzott kontroll és szigor negatívan befolyásolja a gyermekek motivációját és önértékelését (Vekerdy, 2011).

A laissez-faire stílusban nevelkedő gyermekek önértékelési mutatói köztes értékeket mutattak. Bár ezek a gyermekek önértékelése alacsonyabb volt a demokratikus stílusú társaikénál, magasabb volt, mint az autokrata nevelési stílusnál. Az engedékeny stílus

azonban nem biztosít elegendő iránymutatást és támogatást a gyermekek számára, ami önértékelési problémákhoz vezethet. Eredményeink rávilágítanak arra, hogy a különböző nevelési stílusok jelentős hatással vannak gyermekek pszichológiai jólétére, az önértékelésére és iskolai elégedettségére (Ranschburg, 2008).

A vizsgálat korlátai közé tartozik a minta mérete és összetétele, amely befolyásolhatja az eredmények általánosíthatóságát. További kutatások segítenének mélyebben megérteni a különböző nevelési stílusok hosszú távú hatásait a gyermekek fejlődésére.

Összefoglalva, a nevelési stílusok és a gyermekek önértékelése közötti összefüggések feltárása fontos betekintést nyújt a gyermeknevelés gyakorlatába. A kutatás eredményei alapján a demokratikus nevelési stílus alkalmazása látszik a megfelelőbbnek, mivel ez támogatja legjobban a gyermekek pozitív önértékelését és elégedettségét az iskolai életükkel (Vekerdy, 2011). A szülők és pedagógusok számára fontos, hogy figyelembe vegyék ezeket az eredményeket a gyermekek optimális fejlődése érdekében.

РЕЗЮМЕ

Самооцінка є відображенням внутрішнього світу нашої особистості, який визначає те, як ми бачимо і цінуємо себе в світі. Незаперечним є той факт, що сімейне оточення все ще відіграє визначну роль у становленні особистості дитини. Метою цього дослідження було вивчити вплив різних стилів виховання на самооцінку дітей. Методи дослідження включали: керувану бесіду з дітьми (N=113), анкетування дітей та інше анкетування вчителів (N=9), які їх навчають. Виходячи з гіпотез, ми припустили, що демократичний стиль виховання більш позитивно впливає на самооцінку дітей, ніж авторитарний та *laissez-faire*. Результати підтвердили більшість наших гіпотез. Індекс самооцінки дітей, вихованих у демократичному стилі виховання, був достовірно вищим, ніж у їхніх однолітків, не вихованих у цьому стилі. Діти, виховані в авторитарному стилі *laissez-faire*, показали нижчі показники самооцінки, що доводить, що вони не настільки ефективні (Керн - Йовжа, 2007).

З точки зору задоволеності школою, діти, виховані в автократичному стилі виховання, були менш задоволені своїми результатами, ніж діти, виховані в неавтократичному стилі виховання. Це також узгоджується з попередніми дослідженнями, які показують, що надмірний контроль і суворість негативно впливають на мотивацію та самооцінку дітей (Векерди, 2011).

Показники самооцінки дітей, вихованих у стилі *laissez-faire*, мали проміжні значення. Хоча самооцінка цих дітей була нижчою, ніж у однолітків з демократичним стилем виховання, вона була вищою, ніж у однолітків з автократичним стилем виховання. Однак дозвільний стиль не забезпечує достатнього керівництва та підтримки для дітей, що може призвести до проблем із самооцінкою. Наші результати підкреслюють, що різні стилі виховання мають значний вплив на психологічне благополуччя дітей, самооцінку та задоволеність школою (Раншбург, 2008). Обмеження дослідження включають розмір і склад вибірки, що може вплинути на можливість узагальнення результатів.

Підсумовуючи, дослідження зв'язків між стилями виховання та самооцінкою дітей дає важливе розуміння практики виховання дітей. За результатами дослідження найбільш доцільним видається застосування демократичного стилю навчання, оскільки він найкраще підтримує позитивну самооцінку дітей і задоволення від шкільного життя (Векерди, 2011). Батькам і вихователям важливо враховувати ці результати для оптимального розвитку дітей.

Hivatkozott irodalom

- Balogh É. (2005): *Fejlődéslélektan*. Animula Kiadó, Budapest.
- Barta A. – Nagy I. (2020): *Az iskola támogató szerepe a gyermek szociális háttérének alakításában*. *Neveléstudomány*, 12(3), 45-58.
- Baumrind, D. (1991): *The influence of parenting style on adolescent competence and substance use*. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56–95.
Letöltve: 2024. január 23. <https://doi.org/10.1177/0272431691111004>
- Bellersen, M. –Kohlmann, I. (2021): *Intervízió – Az elakadástól a változáson át a kibontakozásig a csoportos akciótanulás tíz módszerével*. Harmat Kiadó. Budapest.
- Benkő É. T. – Kovács M. (2021): *A tanítási gyakorlat alternatív megközelítései: jelenléti, távolléti és hibrid megoldások a koronavírus-járvány idején*. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 9(2), 256-285.
- Bernáth L. (2004): *Tanulás és emlékezés*. In: N. Kollár Katalin, Szabó Éva (szerk.): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Boduszek, D., Shevlin, M., Mallett, J., Hyland, P., O’Kane, D. (2012): *Dimensionality and construct validity of the Rosenberg self-esteem scale within a sample of recidivistic prisoners*. *Journal of Criminal Psychology*, 2(1), 19–25.
Letöltve: 2024. január 21. <https://doi.org/10.1108/20093821211210581>
- Bornstein, M. H. (2012): *Cultural approaches to parenting*. *Parenting*, 12(2-3), 212-221.
Letöltve: 2024. január 7. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3433059/>
- Botlik József – Dupka György (1993): *Magyarlakta települések ezredéve Kárpátalján*, Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 170-172. old
- Brackett, M. A. – Rivers, S. E. (2014): *Transformative school leadership, Chapter 9: Emotional intelligence in educational settings: A decade of research*. Routledge.
Letöltve: 2023. május 21. https://wte.ie/images/pdf/Emotional_Intelligence/eq12.pdf
- Brown, E. M. – Miller, R. S. (2020): *Parenting styles and bullying perpetration: A meta-analysis*. *Journal of Youth and Adolescence*, 49(8), 1643–1654.
Letöltve: 2024. január 26. <https://doi.org/10.1007/s10964-020-01244-9>
- Cole M. – S. R. Cole (2006): *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Coll, C. G., Lambert, G., Jenkins, R., McAdoo, H. P., Crnic, K., Wasik, B. H., Garcia, H. V. (1996): *An integrative model for the study of developmental competencies in minority children*. *Child Development*, 67(5), 1891–1914.
Letöltve: 2024. január 16. <https://doi.org/10.2307/1131600>

- Csapó B. – Zsolnai A. (2001): *Szociális kompetencia és nevelés*. In Báthory Z. –Falus I. (Eds.), *Tanulmányok a Neveléstudomány Köréből*. Osiris Kiadó.
- Damon, W., Lerner, R. M., Eisenberg, N. (Eds.). (2006): *Handbook of child psychology, social, emotional, and personality development*. John Wiley Sons.
- Letöltve: 2024. január 16. <http://rucss.rutgers.edu/images/personal-rochel-gelman/>
- Denham, S. A. – Burton, R. (2003): *Social and emotional prevention and intervention programming for preschoolers*. Kluwer Academic/Plenum. New York.
- Eccles, J. S., Wigfield, A., Schiefele, U. (1998): Motivation to succeed. In W. Damon (Series Ed.) N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (5th ed., pp. 1017–1095). Wiley.
- Letöltve: 2024. január 26. <https://rehabilitationpsychologist.org/resources/>
- Eisenberg, N., Cumberland, A., Spinrad, T. L. (2001): *Parental socialization of emotion*. *Psychological Inquiry*. 12(4), 241-273.
- Erikson, E. H. (1991): *Az életciklus: az identitás epigenezise*. In: Erikson, E.: *A fiatal Luther és más írások*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Erikson, E. H. (2002): *Gyermekkor és társadalom*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Farkas, A. – Szabó G. (2019): *Kisiskolás gyermekek érzelmi szabályozási képességeinek vizsgálata*. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 74 (3), 455-470.
- Fedorisin, G. M. (Федоришин Г.М.) (2013): *Психологічні проблеми сімейного виховання*. Івано-Франківск, Місто НВ
- Fili, E. (2016): *Parenting styles and aggressive behaviour among preschool going children*. *International Journal of Academic Research and Reflection*, 4(2), 1-5.
- Letöltve: 2023. január 20. <http://www.idpublications.org/wp-content/uploads/2016/>
- Gallahue, D. L. – Ozmun, J. C. (2006): *Understanding motor development: Infants, children, adolescents, adults*. McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages
- Gergely P. – Szabó G. (2018): *A társas kapcsolatok szerepe az iskolában*. *Iskolakultúra*. 28(2), 67-80.
- Grotevant, H. D. – Cooper, C. R. (2006): *Patterns of interaction in family relationships and the development of identity exploration in adolescence*. *Child Development*. 77(3)
- Letöltve: 2023. január 20. 582-597. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/3987416/>
- Gyöngyösiné Kiss E., Oláh A. (szerk.) (2007): *Vázlatok a személyiségről – a személyiséglélektan alapvető irányzatainak tükrében*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- Hadházi É., Takács S., Csikós G., Homoki A., Czinkóczki A., Törő K., F. Földi R. (2021): *A szülői nevelői stílus azonosítására alkalmas Parenting Styles and Dimensions*

- Questionnaire hazai alkalmazásával szerzett tapasztalatok. Mentálhigiéné és Pszichoszomatika, 22(2), 147-206.*
- Harter, S. (1990): *Developmental perspectives on the self-system. In T. J. Owens, S. Stryker, N. Goodman (Eds.), Extending self-esteem theory and research: Sociological and psychological currents* (pp. 61–95). Cambridge University Press.
Letöltve: 2024. január 21. <https://www.cambridge.org/core/books/>
- Harter, S. (2006): *The Self. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development* (6th ed., pp. 505–570). John Wiley & Sons, Inc.
Letöltve: 2023. október 26. <https://psycnet.apa.org/record/>
- Hoffman, M. L. (2000): *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge University Press.
Letöltve: 2024. január 6. <https://www.jstage.jst.go.jp/>
- Jacobi, J. (2009): *C. G. Jung pszichológiája*. Animus Kiadó, Budapest.
- Jones, A. B., Smith, K. L., Brown, M. P. (2010): *The influence of democratic parenting style on children's self-esteem and social skills: A longitudinal study*. *Child Development, 81(4), 1206–1218.* Letöltve: 2024. február 1. <https://doi.org/10.1111/cdev>.
- Jones, E., – Lee, J. (2017): *Authoritarian Parenting and Self-Esteem: A Meta-Analysis*. *Journal of Adolescence, 60, 104-111.*
Letöltve: 2024. január 28. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.08.013>
- Kárpáti A. – Tóth I. (2018): *Az érzelmi intelligencia fejlődése kisiskolás korban*. *Gyermeknevelés és Fejlesztés, 22(1), 45-58.*
- Keller, H, Lamm, B, Abels, M, Yovsi, R, Borke, J, Jensen, H, Chaudary, N. (2006): *Cultural models, socialization goals, and parenting ethnotheories: A multicultural analysis*. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 37, 155-172.*
Letöltve: 2024. január 15. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/00220221052>
- Kern Z.– Józsa K. (2007): *A nevelési stílusok és a tanulói eredményesség kapcsolata*. *Iskolakultúra, 17(5), 55-72.*
- Kollár N. – Szabó É. (Szerk.). (2017): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve 2*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Kollár N. K. – Szabó É. (2004): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris Kiadó. Budapest.
- Kósa É. – Vajda Zs. (2005): *Neveléslélektan*. Osiris Kiadó Kft., Budapest.
- Kósa É. (2011): *Fejlesztéslélektan a gyermekkorban*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

- Kósáné Ormai V., Porkolábné Balogh K. és Ritoók P. (1984): *Neveléslélektani vizsgálatok*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kovács A. – Tóth G. (2016): *A lakóhely és a közösségi környezet szerepe a gyermek szociális háttérének alakításában*. *Neveléstudomány*, 8(2), 45-58.
- Kozéki B. (1984): *Személyiségfejlesztés az iskolában*. Békés Megyei Pedagógiai Intézet. Békéscsaba.
- Kravec, V.P. (Кравець В.П.) (2001): *Психофізіологічні та психолого-педагогічні аспекти формування усвідомленого батьківства*. Академія. Київ
- Lantos K., Nagy L., Lampek K. (2015): *A szülői bánásmód hatásai a gyermekek szorongás-szintjére és pszichés közérzetére*. *Egészség-Akadémia*, 6(2), 81-90.
Letöltve: 2024. január 15. <http://www.gyermekalapellatas.hu/data/cms70903/>
- Lester, D., Hvezda, J., Sullivan, S., Plourde, R. (1983): *Maslow's hierarchy of needs and psychological health*. *Journal of General Psychology*, 109(1), 83–85.
Letöltve: 2023. október 26. <https://doi.org/10.1080/00221309.1983.9711513>
- Lewin, K. (1997): *Resolving social conflicts and field theory in social science*. American Psychological Association.
- Maccoby, E. E. (1992): *The role of parents in the socialization of children: An historical overview*. *Developmental Psychology*, 28(6), 1006–1017.
Letöltve: 2024. január 26. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.6.1006>
- Markus, H. R., – Kitayama, S. (1991): *Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation*. *Psychological review*, 98(2), 224-253.
Letöltve: 2024. január 20. [pas98020224.tif \(stanford.edu\)](pas98020224.tif)
- Marsh, H. W. (1989): *Age and sex effects in multiple dimensions of self-concept: Preadolescence to early adulthood*. *Journal of Educational Psychology*, 81(3), 417–430. Letöltve: 2024. január 20. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/>
- Marsh, H.W. – Ayotte, V. (2003): *Az önfogalom több dimenziója differenciálódik-e az életkorral? A differenciális megkülönböztető képesség hipotézise*. *Nevelépszichológiai Folyóirat*, 95, 687–706.
Letöltve: 2024. január 28. <https://www.scirp.org/journal/paperinformation?>
- Martinez, I., – Garcia, J. F. (2007): *Parenting styles and self-esteem: A cross-cultural study of Western and Asian adolescents*. *Journal of Adolescence*, 30(4), 485-500.
Letöltve: 2023. október 26. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2006.05.002>
- Mérei F. – V. Binet Á. (1993): *Gyermeklélektan*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Mérei F. – V. Binét Á. (2006): *Gyermeklélektan*. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest.

- Mérei F. (2006): *A gyermek szocializációja*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Mönks, F. J. –Knoers, A. M. P. (1998): *Fejlődéslélektan*. Szentendre, Fitt Image – Ego School.
- Mruk C. (2013): *Self-esteem and positive psychology: Research, theory, and practice*. Springer Publishing Company.
- Nagy J. – Zsolnai A. (2001): *Szociális kompetencia és nevelés*. In Báthory Zoltán – Falus Iván (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Németh N. (2008): A szociális kompetencia és az önértékelés összefüggése kisiskolások körében. *Tanulmányok a Neveléstudomány Köréből*, 10(1), 57-66.
Letöltve: 2024. január 20. <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00120/>
- Orth, U., – Robins, R. W. (2014): The development of self-esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 23(5), 381-387.
Letöltve: 2023. október 26. <https://doi.org/10.1177/0963721414547414>
- Papalia, D. E. – Martorell, G. (2015): *Experience Human Development*. New York. McGraw-Hill Education.
- Papp-Zipernovszky O., Kékesi M. Z., Jámbori S. (2017): A Multidimenzionális észlelt társas támogatás kérdőív magyar nyelvű validálása. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 18(3), 230-262.
- Piaget, J. – Inhelder B. (2004): *Gyermeklélektan*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Pianta, R. C., Stuhlman, M. W., Hamre, B. K. (2002): *How schools can do better: Fostering stronger connections between teachers and students*. *New directions for youth development*, 2002(93), 91-107.
Letöltve: 2023. október 29. <https://doi.org/10.1002/yd.23320029307>
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y., Podsakoff, N. P. (2003): *Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies*. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879–903.
Letöltve: 2024. január 26. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.88.5.879>
- Pukánszky B. (2012): *Neveléstörténet*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.
- Pukánszky B. (2018): *Gyermekkép és nevelés*. Selye János Egyetem Tanárképző Kar, Komárom.
- Rankin Williams, L., Degnan, K. A., Perez-Edgar, K. E., Henderson, H. A., Rubin, K. H., Pine, D. S., Fox, N. A. (2009): *Impact of behavioral inhibition and parenting style on internalizing and externalizing problems from early childhood through adolescence*. *Journal of abnormal child psychology*, 37, 1063-1075.

- Letöltve: 2024. január 26. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/>
- Ranschburg J. (2003): *Az én... és a másik*. Okker Kft., Budapest.
- Ranschburg J. (2008): *Szülők lettünk: A gyermeknevelés tudománya*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Robert, J., Smith, L., Johnson K. (2006): *The impact of authoritarian parenting style on children's social skills and academic performance: A longitudinal study*. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(9), 945–953.
- Letöltve: 2024. január 26. <https://doi.org/10.1111/jcpp.2006.47.issue-9>
- Robinson, C.C., Mandleco, B., Olsen, S.F., Hart, C.H. (2001): *The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSDQ)*. In: B.F. Perlmutter, J. Touliatos, G.W. Holden (Eds.). *Handbook of family measurement techniques: Vol. 3. Instruments & index* (319–321). Thousand Oaks: Sage.
- Letöltve: 2024. január 26. <https://www.academia.edu/download/>
- Rogoff, B., Moore, L., Najafí, B., Dexter, A., Correa-Chávez, M., Solís, J. (2007): *Children's development of cultural repertoires through participation in everyday routines and practices*. In: Grusec J.E., Hastings P.D. (eds.) *Handbook of socialization*. Guilford Press, New York.
- Letöltve: 2024. január 26. <https://people.ucsc.edu/>
- Rubie-Davies, C. M., Hattie, J., Hamilton, R. (2006): Expecting the best for students: Teacher expectations and academic outcomes. *British Journal of Educational Psychology*, 76(3), 429-444. Letöltve: 2024. január 26. <https://doi.org/10.1348/000709905X53>
- Santrock, J. W. (2020): *Child Development: An Introduction*. McGraw-Hill Education. New York. Letöltve: 2024. január 12. <https://dokumen.pub/>
- Schmitt, D. P., – Allik, J. (2005): Simultaneous administration of the Rosenberg self-esteem scale in 53 nations: Exploring the universal and culture-specific features of global self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(4), 623–642.
- Letöltve: 2024. január 26. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.89.4.623>
- Seligman, M. E., – Csikszentmihalyi, M. (2000): Positive psychology: An introduction. *American psychologist*, 55(1), 5-14.
- Letöltve: 2023. október 26. [\(PDF\) Positive Psychology: An Introduction](#)
- Smit, J. K., Williams, L. M., Davis, R. H. (2019): The association between parenting styles and bullying victimization among adolescents: A meta-analysis. *Journal of Adolescent Health*, 64(4), 425–431. Letöltve: 2024. január 25.
- Letöltve: 2024. január 26. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2018.10.020>

- Smith, J. K., Johnson, L. M., Brow, R. T. (2015): *The influence of authoritative parenting style on children's behavior: A longitudinal study*. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 56(2), 215–226. Letöltve: 2024. január 16. <https://doi.org/10.1111/>
- Smith, T. E. – Leeming, C. S. (2011): *Kurt Lewin: Another Kurt for experiential educators to know*. In Sourcebook of Experiential Education (pp. 187-193). Routledge.
- Takács Z. – Mészáros P. (2019): Az erkölcsi és etikai tanulás jelentősége az iskolában. Neveléstudomány, 11(2), 34-47.
- Topham, G. L., Hubbs-Tait, L., Rutledge, J. M., Page, M. C., Kennedy, T. S., Harrist, A. W. (2011): *Parenting styles, parental response to child emotion, and family emotional responsiveness are related to child emotional eating*. Appetite, 56(2), 261-264. Letöltve: 2024. január 6. <https://www.academia.edu/download/40040875/>
- Tóth L. (2004): *Pszichológiai vizsgálati módszerek, a tanulók megismeréséhez*. Pedellus Tankönyvkiadó Kft, Debrecen
- Tóth L. (2008): *Pszichológia a tanításban*. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen.
- Turós M. (2018): *A Waldorf-pedagógia képe az emberről és az életkori sajátosságairól*. Iskolakultúra, 28(10-11), 113-120.
- Urbán, R., Szigeti, R., Kökönyei, G., Demetrovics, Z. (2013): Psychometric properties of the Hungarian version of the Rosenberg self-esteem scale (RSES-H). Mentálhigiene es Pszichoszomatika, 14(3), 259–270. Letöltve: 2024. január 26. <https://doi.org/10.1556/Ment.14.2013.3.6>
- Binét, V. Á. (1997): *A személyiségfejlődése a kisiskoláskortól a serdülésig*. In: Bernáth László, Solymosi Katalin (szerk.): *Fejlődéslélektan olvasókönyv*. Tertia Kiadó, Budapest.
- Vajda Zs. (2001): *Lélektankönyv*. Műszaki. Könyvkiadó, Budapest.
- Vajda Zs. (2004): *A gyermek pszichológiai fejlődése*. Helikon Kiadó, Budapest.
- Varga M. – Papp L. (2020): *A lakóhelyi környezet és a gyermek jóléte*. Magyar Pszichológiai Szemle, 76(1), 34-47.
- Vekerdy T. (2011): *Érzelmi biztonság: Az egészséges fejlődés alapjai*. Budapest: Móra Kiadó.
- Wentzel, K. R. – Wigfield, A. (2009): *Handbook of motivation at school*. Routledge. New York. Letöltve: 2024. január 10. [Handbook of Motivation at School-MANTESH.pdf](#)
- Zrinszky L. (2002): *Nevelélmélet*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Zsolnai A. (2006): *A szocialitás fejlesztése 4–8 éves életkorban*. Mozaik Kiadó, Szeged.

Táblázatok és ábrák jegyzéke

1. táblázat: A vizsgálatban résztvevő tanulók (N=113)	58
2. táblázat: Kódolási kulcs a Coopersmith-féle önértékelési kérdőív pontszámainak megállapításához	65
3. táblázat: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert adatok (fő)	70
4. táblázat: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert adatok, demokrata nevelési stílus (fő)	90
5. táblázat: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert adatok, laissez-faire nevelési stílus (fő)	90
6. táblázat: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert adatok, autokrata nevelési stílus (fő)	91
1. ábra A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert fertősalmási adatok (fő)	66
2. ábra A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert tiszabökényi adatok (fő)	67
3. ábra A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert nagypaládi adatok (fő)	68
4. ábra: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert forgolányi adatok (fő)	69
5. ábra: A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívvel nyert adatok (fő)	70
6. ábra: A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről, Fertősalmás (fő)	73
7. ábra: A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről, Tiszabökény (fő)	75
8. ábra: A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről, Nagypalád (fő)	77
9. ábra: A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről, Forgolány (fő)	79
10. ábra: A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről (N=113) (fő)	81
11. ábra: A pedagógusok véleménye a szülőkről (Fertősalmás)	83
12. ábra: A pedagógusok véleménye a szülőkről (Tiszabökény)	85
13. ábra: A pedagógusok véleménye a szülőkről (Nagypalád)	86
14. ábra: A pedagógusok véleménye a szülőkről (Forgolány)	87
15. ábra: A pedagógusok véleménye a szülőkről (N=113)	89
16. ábra: A nevelési stílusok közötti arányok (N=113)	91

Mellékletek

1. sz. melléklet

A pedagógusok által kitöltött kérdőív

A szülők – ahogy a pedagógusok látják őket

MEGÍTÉLÉSI SZEMPONTOK

1. A szülők gyermekükhöz fűződő kapcsolata

- a) stabil, jó viszony
- b) laza, de jó kapcsolat
- c) ellenséges viszony
- d) közönyös
- e) változó
- f) nem tudom

2. A gyermeknek szüleihez fűződő kapcsolata

- a) stabil, jó viszony
- b) laza, de jó kapcsolat
- c) ellenséges viszony
- d) közönyös
- e) változó
- f) nem tudom

3. A családi nevelés

- a) túl szigorú
- b) kényeztető
- c) túl engedékeny
- d) következetlen
- e) megfelel
- f) elhanyagoló
- g) nem tudom

4. Vannak-e ellentétek a szülők között?

- a) igen, vannak
- b) néha vannak
- c) nincsenek
- d) nem tudom

5. Foglalkoznak-e a gyerekekkel, törődnek-e vele otthon?

- a) igen, rendszeresen
- b) néha igen, máskor nem
- c) többnyire nem
- d) nem tudom

6. Milyenek a szülők gyermekükkel kapcsolatos ambíciói?

- a) túl magas elvárásokat fogalmaznak meg
- b) reális elvárásaik vannak
- c) túl alacsony elvárásaik vannak
- d) nem fogalmaznak meg elvárásokat
- e) nem tudom

7. Ellenőrzik-e megfelelően a gyermeküket a szülők?

- a) igen
- b) részben igen
- c) nem
- d) nem tudom

8. Tájékozottak-e a szülők a gyerek iskolai életével kapcsolatban?

- a) igen
- b) részben
- c) nem
- d) nem tudom

9. Látogatják-e a szülők az iskolát?

- a) igen
- b) ritkán
- c) nem
- d) nem tudom

10. Éreztetik-e gyermekükkel, ha nem értenek egyet a pedagógussal?

- a) igen
- b) néha igen — néha nem
- c) nem
- d) nem tudom

Forrás:

Kósáné Ormai Vera, Porkolábné Balogh Katalin és Ritoók Pálné (1984): *Neveléslélektani vizsgálatok*. Tankönyvkiadó, Budapest. 86-88. o

2. sz. melléklet

A gyerekek által kitöltött önértékelési kérdőív

ÖNÉRTÉKELÉSI KÉRDŐÍV

- ✚ Légy szíves, tégy egy X-et az itt látható állítások mindegyikéhez a következő módon:
- Ha az illető állítás olyasmit fejez ki, amit te általában érezni szoktál, akkor a „Jellemző rám” oszlopába tedd a jelet.
 - Ha az illető állítás NEM olyat mond, amit te általában érezni szoktál, akkor a „Nem jellemző rám” oszlopába tedd a jelet.
- ✚ Itt nincs helyes vagy helytelen válasz.

		Jellemző rám	NEM jellemző rám
1.	Sokszor álmodozom, ábrándozom.		
2.	Magabiztos vagyok.		
3.	Sokszor szeretnék másvalaki lenni.		
4.	Engem könnyű megszeretni.		
5.	Nagyon élvezem, ha valamit együtt csinálhatok szüleimmel.		
6.	Sohasem szoktam aggódni.		
7.	Nehezemre esik az osztály előtt beszélni.		
8.	Szeretnék fiatalabb lenni		
9.	Sok mindent megváltoztatnék magammal kapcsolatban, ha képes lennék rá.		
10.	Általában könnyen tudok dönteni.		
11.	Szívesen vannak velem a többiek.		
12.	Otthon könnyen kijövök a sodromból.		
13.	Én mindig helyesen cselekszem.		
14.	Elégedett vagyok az iskolai teljesítményemmel.		
15.	Nekem kell, hogy valaki mindig megmondja, mit csináljak.		
16.	Nehezen szokom meg az új dolgokat.		
17.	Gyakran megbánom azt, amit teszek.		
18.	Népszerű vagyok a társaim között.		
19.	A szüleim tekintettel vannak érzelmeimre.		
20.	Sohasem vagyok boldogtalan.		
21.	Olyan jól dolgozom, amennyire csak tudok.		
22.	Könnyen megadom magam, feladom az erőfeszítést.		
23.	Tudok vigyázni magamra.		
24.	Boldog gyerek vagyok.		
25.	Szívesebben vagyok nálam kisebb gyerekekkel.		
26.	A szüleim túl sokat várnak tőlem.		
27.	Mindenkit szeretek, akit csak ismerek.		
28.	Szeretem, ha engem kérdeznek az órán.		
29.	Tisztában vagyok önmagammal.		

30.	Néha nehezen viselem el saját magamat.		
31.	Az életemben sok minden zavaros.		
32.	Az osztálytársaim hallgatnak rám.		
33.	Otthon senki sem figyel rám.		
34.	Engem sohasem szidnak meg.		
35.	Nem dolgozom olyan jól az iskolában, ahogyan szeretném.		
36.	Képes vagyok arra, hogy elhatározzak valamit, s kitartsak mellette.		
37.	Tulajdonképpen nem örülök, hogy fiú (lány) vagyok. (olyan nemű, ami vagy).		
38.	Meglehetősen rossz véleményem van magamról.		
39.	Nem szeretek másokkal lenni.		
40.	Sokszor érzem azt, jobb lenne, ha nem otthon élnék.		
41.	Sohasem vagyok bátoritan.		
42.	Az iskolában gyakran kijövök a sodromból.		
43.	Gyakran szégyenkezem magam miatt		
44.	Nem vagyok olyan helyes, jó külsejű, mint a többiek.		
45.	Ha valamit meg akarok mondani, azt meg is mondom.		
46.	A társaim gyakran kötekednek velem.		
47.	A szüleim megértenek engem.		
48.	Én mindig megmondom az igazat.		
49.	Sok tanár azt az érzést kelti bennem, hogy nem tudok megfelelni a követelményeknek.		
50.	Nem törődöm azzal, hogy mi történik velem.		
51.	Nekem semmi sem sikerül.		
52.	Könnyen elvesztem a fejem, mikor megszidnak.		
53.	Másokat jobban szeretnek, mint engem.		
54.	Úgy érzem, a szüleim túl sokat követelnek tőlem.		
55.	Én azonnal megtalálom a megfelelő hangot bárkivel.		
56.	Gyakran elcsüggedek az iskolában.		
57.	A dolgok általában nem zökkentenek ki nyugalmamból.		
58.	Rám nemigen lehet számítani.		

Forrás:

Tóth L. (2005): *Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez*. Pedellus Tankönyvkiadó Kft., Debrecen. 35-38. o.

3. sz. melléklet

A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről

Ezzel az interjú keretei között végzett irányított beszélgetéssel a szülők nevelési módszereiről kaphatunk képet a gyermekek szemszögéből megítélve.

A beszélgetés fő kérdései

- *Véleményed szerint hogyan nevelnek téged szüleid? Mit tartanak fontosnak, mire helyezik a hangsúlyt veled kapcsolatban?*
- *Mikor dicsérnek meg? Mikor jutalmaznak? Mivel szoktak megjutalmazni?*
- *Mikor szidnak vagy büntetnek? Milyen büntetést szoktál kapni?*
- *Mit gondolsz, igazságosak-e veled, vagy nem mindig?*
- *Véleményed szerint elég önállóságot kapsz-e otthon, vagy szeretnél többet? Miben?*
- *Van-e beleszólásod a családot érintő kérdésekbe, vagy nemigen kérik véleményedet?*
- *Szerinted a szüleid szigorúak, engedékenyek, következetesek, vagy következetlenek inkább?*
- *Az irántad támasztott követelmények (pl. a tanulásban, viselkedésben) véleményed szerint túl magasak, megfelelőek, vagy alacsonyak (többre volnál képes)?*
- *Saját gyerekedet — ha felnőtt leszel — ugyanúgy nevelnéd-e, mint téged a szüleid vagy másképpen? Miben hasonló módon és miben nem?*

Regisztrálás: az értékelés alapjául a jegyzőkönyv szolgál.

Szemponatok az elemzéshez:

- *A gyerek elégedettsége a szülők nevelési módszereivel (Teljesen elége dett, részben az, elégedetlen.)*
- *A szülők által alkalmazott jutalmazási módok*
- *A szülők által alkalmazott büntetési módok*
- *Az elégedettség összefüggése a jutalmazási és büntetési eljárásokkal*
- *Az önállóság és a döntésekben való részvétel mértékének megítélése*
- *A követelmények realitásának megítélése*

Forrás:

Kósáné Ormai Vera, Porkolábné Balogh Katalin és Ritoók Pálné (1984): *Neveléslélektani vizsgálatok*. Tankönyvkiadó, Budapest. 80-81. o.

4. sz. melléklet

Beleegyző és hozzájáruló nyilatkozatok

Beleegyző nyilatkozat

Király Éva II. évfolyamos tanító szakos MSc-s hallgató vagyok a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Magiszteri dolgozatom témája: *A családi nevelési stílus hatása a kisiskoláskorú gyermekek önértékelésére.*

Ezzel a nyilatkozattal szeretném a segítségüket és beleegyezésüket kérni ahhoz, hogy a diplomamunkám gyakorlati részét az Önök intézményében vezethessem le. A tanulók körében Coopersmith-féle önértékelési kérdőíves adatfelvétel történne, valamint irányított beszélgetés segítségével a gyermekek véleményét gyűjteném össze a szülők nevelési módszereiről. Az osztályfőnökökkel pedig egy kérdőívet szeretnék kitöltetni, melynek kérdéssora a pedagógusok azon információira épül, amelyeket a tanulók szüleivel való közvetlen találkozások és az osztályban való tapasztalatok révén szereztek és segíthet a tanulók családi háttérének megértésében és rendszerezésében

Az adatokat teljes diszkrécióval kezelném. Diplomamunkámban a gyerekek, valamint pedagógusok neve nem szerepel majd, csak az osztályok megnevezése. A felmerülő kérdéseiket a lenti elérhetőségeken tehetik fel.

Segítségüket előre is köszönöm!

Tisztelettel: Király Éva

Mobil: +380971039399

E-mail: kiraly.eva.bl17ti@kmf.org.ua

Oktatási intézmény neve: FERTŐSALMA'S GIMNÁZIUM

Intézmény címe: FERTŐSALMA'S, KOSSUTH u. 57.

Iskolaigazgató neve és aláírása: НАБІ АГІ

Fertősalma's / 2023.03.20.

Beleegyző nyilatkozat

Király Éva II. évfolyamos tanító szakos MSc-s hallgató vagyok a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Magiszteri dolgozatom témája: *A családi nevelési stílus hatása a kisiskoláskorú gyermekek önértékelésére.*

Ezzel a nyilatkozattal szeretném a segítségüket és beleegyezésüket kérni ahhoz, hogy a diplomamunkám gyakorlati részét az Önök intézményében vezethessem le. A tanulók körében Coopersmith-féle önértékelési kérdőíves adatfelvétel történne, valamint irányított beszélgetés segítségével a gyermekek véleményét gyűjteném össze a szülők nevelési módszereiről. Az osztályfőnökökkel pedig egy kérdőívet szeretnék kitöltetni, melynek kérdéssora a pedagógusok azon információra épül, amelyeket a tanulók szüleivel való közvetlen találkozások és az osztályban való tapasztalatok révén szereztek és segíthet a tanulók családi háttérének megértésében és rendszerezésében

Az adatokat teljes diszkrécióval kezelném. Diplomamunkámban a gyerekek valamint pedagógusok neve nem szerepel majd, csak az osztályok megnevezése. A felmerülő kérdéseiket a lenti elérhetőségeken tehetik fel.

Segítségüket előre is köszönöm!

Tisztelettel: *Király Éva*

Mobil: +380971039399

E-mail: kiraly.eva.b117ti@kmf.org.ua

Oktatási intézmény neve: *Nagypaládi Mária Terézia Községi Általános Iskola*
Intézmény címe: *Nagypalád, Kossuth u 44, 90370*
Iskolaigazgató neve és aláírása: *Jeremta Inna*

Nagypalád / 2023.09.22.

Beleegyző nyilatkozat

Király Éva II. évfolyamos tanító szakos MSc-s hallgató vagyok a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Magiszteri dolgozatom témája: *A családi nevelési stílus hatása a kisiskoláskorú gyermekek önértékelésére.*

Ezzel a nyilatkozattal szeretném a segítségüket és beleegyezésüket kérni ahhoz, hogy a diplomamunkám gyakorlati részét az Önök intézményében vezethessem le. A tanulók körében Coopersmith-féle önértékelési kérdőíves adatfelvétel történne, valamint irányított beszélgetés segítségével a gyermekek véleményét gyűjteném össze a szülők nevelési módszereiről. Az osztályfőnökökkel pedig egy kérdőívet szeretnék kitöltetni, melynek kérdéssora a pedagógusok azon információra épül, amelyeket a tanulók szüleivel való közvetlen találkozások és az osztályban való tapasztalatok révén szereztek és segíthet a tanulók családi háttérének megértésében és rendszerezésében

Az adatokat teljes diszkrécióval kezelném. Diplomamunkámban a gyerekek valamint pedagógusok neve nem szerepel majd, csak az osztályok megnevezése. A felmerülő kérdéseiket a lenti elérhetőségeken tehetik fel.

Segítségüket előre is köszönöm!

Tisztelettel: Király Éva

Mobil: +380971039399

E-mail: kiraly.eva.bl17ti@kmf.org.ua

Oktatási intézmény neve: Tiszabökényi Gimnázium

Intézmény címe: Tiszabökény, Hóna Zrínyi 95

Iskolaigazgató neve és aláírása:

Bongató Szilvia

Tiszabökény / 2023.09.20.

Beleegyző nyilatkozat

Király Éva II. évfolyamos tanító szakos MSc-s hallgató vagyok a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Magiszteri dolgozatom témája: *A családi nevelési stílus hatása a kisiskoláskorú gyermekek önértékelésére.*

Ezzel a nyilatkozattal szeretném a segítségüket és beleegyezésüket kérni ahhoz, hogy a diplomamunkám gyakorlati részét az Önök intézményében vezethessem le. A tanulók körében Coopersmith-féle önértékelési kérdőíves adatfelvétel történne, valamint irányított beszélgetés segítségével a gyermekek véleményét gyűjteném össze a szülők nevelési módszereiről. Az osztályfőnökökkel pedig egy kérdőívet szeretnék kitöltetni, melynek kérdéssora a pedagógusok azon információra épül, amelyeket a tanulók szüleivel való közvetlen találkozások és az osztályban való tapasztalatok révén szereztek és segíthet a tanulók családi háttérének megértésében és rendszerezésében

Az adatokat teljes diszkrécióval kezelném. Diplomamunkámban a gyerekek valamint pedagógusok neve nem szerepel majd, csak az osztályok megnevezése. A felmerülő kérdéseiket a lenti elérhetőségeken tehetik fel.

Segységüket előre is köszönöm!

Tisztelettel: Király Éva

Mobil: +380971039399

E-mail: kiraly.eva.bl17ti@kmf.org.ua

Oktatási intézmény neve: Forgolányi Gimnázium

Intézmény címe: Forgolány, Zöld utca 27.A

Iskolaigazgató neve és aláírása: Biro Éva

Forgolány/ 2024.02.18.

Hozzájáruló nyilatkozat

Kedves Szülők!

Király Éva II. évfolyamos tanító szakos MSc-s hallgató vagyok a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Diplomamunkám témája: *A családi nevelési stílus hatása a kisiskoláskorú gyermekek önértékelésére.*

Szeretném a segítségüket és hozzájárulásukat kérni ahhoz, hogy a diplomamunkám gyakorlati részében a gyermekük részt vehessen. A Coopersmith-féle önértékelési kérdőívet szeretném kitölteni, valamint irányított beszélgetés segítségével a gyermekek véleményét gyűjteném össze a nevelési stílusokról. Biztosítom Önöket, hogy a vizsgálat névtelen. Az adatokat csakis a munkám megírásához használom és abban nem fognak a gyerekek nevei megjelenni. Kérem, aláírásával erősítse meg hozzájárulását.

Segítségüket előre is köszönöm!

Tisztelettel: Király Éva

Mobil:+380971039399

E-mail: kiraly.eva.bl17ti@kmf.org.ua

Dátum

Szülő/törvényes képviselő aláírása

5. sz. melléklet

A vizsgálati eredmények alapjául szolgáló összesített adatok

Forgolányi Gimnázium

S/sz	Név, monogram	S skála (self)	I skála (iskola)	O skála (otthon)	T skála (társak)	L skála	Önértékelési index
1.	B.S.	44	8	14	12	12	78
2.	K.K.	34	10	10	6	12	60
3.	T.A.	36	10	14	10	14	70
4.	T.A.	30	2	10	6	12	48
5.	R.D.	24	2	10	10	8	46
6.	R.K.	32	6	10	12	10	60
7.	B.K.	36	8	14	14	6	72
8.	O.B.	36	10	14	8	10	68
9.	K.Zs.	42	8	14	14	14	78
10.	G.H.	30	12	16	10	6	68
11.	J.L.	11	8	12	6	10	37
12.	M.M.	26	18	8	10	4	62

Fertősalmási Gimnázium

S/sz	Név, monogram	S skála (self)	I skála (iskola)	O skála (otthon)	T skála (társak)	L skála	Önértékelési index
1.	V.S.	18	6	10	10	8	44
2.	K.Á.	48	10	12	10	12	80
3.	K.S.	26	4	10	8	8	48
4.	M.Dzs.	24	12	4	16	8	56
5.	P.Á.	24	6	16	12	10	58
6.	T.S.	22	8	14	10	10	54
7.	F.R.	36	8	12	6	6	62
8.	Gy.V.	16	6	8	4	8	34
9.	L.M.	20	8	10	6	10	44
10.	M.E.	28	12	10	8	8	58
11.	Sz.B.	22	10	10	8	8	50
12.	J.D.	36	8	8	8	12	60
13.	B.A.	38	5	12	8	10	63
14.	B.K.	32	8	16	10	6	66
15.	V.R.	18	8	10	8	10	44
16.	K.D.	36	10	10	12	10	68
17.	M.D.	36	12	14	10	10	72
18.	F.R.	20	10	12	10	8	52
19.	F.J.	22	10	8	12	6	52
20.	J.Á.	44	8	10	12	8	74
21.	V.A.	20	8	10	6	10	44
22.	H.A.	42	10	14	10	12	76
23.	Sz. V.	26	8	10	8	4	52
24.	Gy.Dzs.	18	8	6	4	8	36
25.	Gy.K.	26	6	8	4	10	44
26.	E.A.	40	14	16	6	10	76
27.	K.A	26	6	8	4	10	44
28.	F.Sz.	26	4	6	8	6	44
29.	F.P.	42	10	12	6	10	70

Nagypaládi Középiskola

S/sz	Név, monogram	S skála (self)	I skála (iskola)	O skála (otthon)	T skála (társak)	L skála	Önértékelési index
1.	B.P.	24	10	14	10	14	58
2.	B.D.	40	8	10	8	14	66
3.	I.I.	26	10	12	8	8	56
4.	K.D.	24	6	6	4	12	40
5.	S.A.	36	10	12	8	12	66
6.	S.L.	22	8	12	6	8	48
7.	S.E.	24	8	8	6	6	46
8.	Sz.Sz.	40	12	12	8	16	<u>72</u>
9.	B.S.	20	6	10	8	6	44
10.	H.A.	16	4	6	10	2	<u>36</u>
11.	K.J.	18	8	10	6	8	42
12.	M.A.	10	6	8	10	6	34
13.	B.B.	14	4	6	8	4	<u>32</u>
14.	B.I.	16	2	6	10	2	34
15.	B.D.	18	4	8	4	6	34
16.	B.Cs.	24	4	12	4	12	44
17.	I.J.	40	8	16	12	6	76
18.	K.J.	20	12	8	10	4	50
19.	Sz.H.	40	10	16	10	10	76
20.	B.R.	24	2	8	2	12	36
21.	H.D.	44	12	16	12	8	<u>84</u>
22.	D.L.	28	10	12	8	6	58
23.	D.E.	40	10	12	10	6	72
24.	K.V.	28	8	6	10	8	52
25.	K.K.	32	6	8	8	10	54
26.	K.Sz.	24	10	6	8	12	48
27.	M.D.	48	12	14	16	2	<u>90</u>
28.	P.E.	18	6	8	10	8	42
29.	P.Sz.	30	10	10	14	12	64
30.	Sz.T.	16	8	12	10	10	46

Tiszabökényi Gimnázium

S/sz	Név, monogram	S skála (self)	I skála (iskola)	O skála (otthon)	T skála (társak)	L skála	Önértékelési index
1.	G.D.	32	8	14	8	14	62
2.	E.M.	36	10	16	12	10	<u>74</u>
3.	I.Gy.	20	6	4	10	8	40
4.	K.K.	38	12	12	12	4	<u>74</u>
5.	K.E.	28	10	16	4	4	58
6.	M.A.	20	8	10	6	4	44
7.	N.J.	36	4	14	10	10	64
8.	F.J.	30	8	12	12	8	62
9.	B.P.	14	4	10	10	2	<u>38</u>
10.	H.S.	18	4	10	14	2	46
11.	G.A.	34	10	14	12	14	70
12.	D.D.	30	4	12	6	12	52
13.	K.D.	22	6	10	8	4	46
14.	K.S.	26	6	12	14	6	58
15.	L.Z.	40	12	10	16	10	78
16.	L.K.	16	8	10	8	6	42
17.	N.M.	22	8	12	14	6	56
18.	P.A.	18	8	8	10	2	44
19.	P.I.	22	6	8	10	2	46
20.	Cs.Sz.	32	10	14	8	4	64
21.	Cs.A.	46	12	16	12	10	<u>86</u>
22.	S.B.	30	8	14	8	8	60
23.	S.A.	18	6	10	12	6	46
24.	B.Zs.	28	8	14	8	8	58
25.	V.V.	16	4	10	8	4	<u>38</u>
26.	D.M.	20	8	4	6	6	<u>38</u>
27.	K.I.	22	12	8	10	4	52
28.	K.L.	30	10	14	10	4	64
29.	L.A.	40	6	14	6	6	66
30.	N.V.	18	8	10	6	8	42
31.	S.A.	46	14	16	8	6	84
32.	B.M.	20	6	10	6	4	42
33.	D.M.	28	6	10	4	2	48
34.	L.M.	18	8	10	6	4	42
35.	M.Á.	16	8	10	8	2	42
36.	M.A.	16	8	8	12	8	44
37.	M.V.	22	2	8	10	8	42
38.	M.V.	20	6	8	4	4	<u>38</u>
39.	N.G.	14	8	6	10	4	<u>38</u>
40.	P.D.	28	10	14	6	6	58
41.	R.D.	12	8	14	8	10	42
42.	S.T.	16	8	10	6	4	40

Összesített adatok

S/sz	Név, monogram	S skála (self)	I skála (iskola)	O skála (otthon)	T skála (társak)	L skála	Önértékelési index
1.	V.S.	18	6	10	10	8	44
2.	K.A.	48	10	12	10	12	80
3.	K.S.	26	4	10	8	8	48
4.	M.Dzs.	24	12	4	16	8	56
5.	P.A.	24	6	16	12	10	58
6.	T.S.	22	8	14	10	10	54
7.	F.R.	36	8	12	6	6	62
8.	Gy.V.	16	6	8	4	8	34
9.	L.M.	20	8	10	6	10	44
10.	M.E.	28	12	10	8	8	58
11.	Sz.B.	22	10	10	8	8	50
12.	J.D.	36	8	8	8	12	60
13.	B.Á.	38	5	12	8	10	63
14.	B.K.	32	8	16	10	6	66
15.	V.R.	18	8	10	8	10	44
16.	K.D.	36	10	10	12	10	68
17.	M.D.	36	12	14	10	10	72
18.	F.R.	20	10	12	10	8	52
19.	F.J.	22	10	8	12	6	52
20.	J.A.	44	8	10	12	8	74
21.	G.D.	32	8	14	8	14	62
22.	E.M.	36	10	16	12	10	74
23.	I.Gy.	20	6	4	10	8	40
24.	K.K.	38	12	12	12	4	74
25.	K.E.	28	10	16	4	4	58
26.	M.A.	20	8	10	6	4	44
27.	N.J.	36	4	14	10	10	64
28.	F.J.	30	8	12	12	8	62
29.	B.P.	14	4	10	10	2	38
30.	H.S.	18	4	10	14	2	46
31.	G.Á.	34	10	14	12	14	70
32.	D.D.	30	4	12	6	12	52
33.	K.D.	22	6	10	8	4	46
34.	K.S.	26	6	12	14	6	58
35.	L.Z.	40	12	10	16	10	78
36.	L.K.	16	8	10	8	6	42
37.	N.M.	22	8	12	14	6	56
38.	P.Á.	18	8	8	10	2	44
39.	P.I.	22	6	8	10	2	46
40.	Cs.Sz.	32	10	14	8	4	64
41.	Cs.A.	46	12	16	12	10	86
42.	S.B.	30	8	14	8	8	60
43.	S.A.	18	6	10	12	6	46
44.	B.P.	24	10	14	10	14	58
45.	B.D.	40	8	10	8	14	66
46.	I.I.	26	10	12	8	8	56
47.	K.D.	24	6	6	4	12	40
48.	S.A.	36	10	12	8	12	66
49.	S.L.	22	8	12	6	8	48
50.	S.E.	24	8	8	6	6	46
51.	Sz.Sz.	40	12	12	8	16	72
52.	B.S.	20	6	10	8	6	44
53.	H.Á.	16	4	6	10	2	36
54.	K.J.	18	8	10	6	8	42
55.	M.A.	10	6	8	10	6	34

56.	B.S.	44	8	14	12	12	78
57.	K.K	34	10	10	6	12	60
58.	T.A.	36	10	14	10	14	70
59.	T.A.	30	2	10	6	12	48
60.	R.D.	24	2	10	10	8	46
61.	R.K.	32	6	10	12	10	60
62.	B.K.	36	8	14	14	6	72
63.	O.B.	36	10	14	8	10	68
64.	V.A.	20	8	10	6	10	44
65.	H.A.	42	10	14	10	12	76
66.	Sz.V.	26	8	10	8	4	52
67.	Gy.Dzs.	18	8	6	4	8	36
68.	Gy.K.	26	6	8	4	10	44
69.	E.A.	40	14	16	6	10	76
70.	K.A	26	6	8	4	10	44
71.	F.Sz.	26	4	6	8	6	44
72.	F.P.	42	10	12	6	10	70
73.	B.Zs.	28	8	14	8	8	58
74.	V.V.	16	4	10	8	4	38
75.	D.M.	20	8	4	6	6	38
76.	K.I.	22	12	8	10	4	52
77.	K.L	30	10	14	10	4	64
78.	L.A.	40	6	14	6	6	66
79.	N.V.	18	8	10	6	8	42
80.	S.A	46	14	16	8	6	84
81.	B.M.	20	6	10	6	4	42
82.	D.M.	28	6	10	4	2	48
83.	L.M.	18	8	10	6	4	42
84.	M.A	16	8	10	8	2	42
85.	M.A.	16	8	8	12	8	44
86.	M.V.	22	2	8	10	8	42
87.	M.V-	20	6	8	4	4	38
88.	N.G.	14	8	6	10	4	38
89.	P.D.	28	10	14	6	6	58
90.	R.D.	12	8	14	8	10	42
91.	S.T.	16	8	10	6	4	40
92.	B.B.	14	4	6	8	4	32
93.	B.I.	16	2	6	10	2	34
94.	B.D.	18	4	8	4	6	34
95.	B.Cs.	24	4	12	4	12	44
96.	I.J.	40	8	16	12	6	76
97.	K.J.	20	12	8	10	4	50
98.	Sz.H.	40	10	16	10	10	76
99.	B.R.	24	2	8	2	12	36
100.	H.D.	44	12	16	12	8	84
101.	D.L.	28	10	12	8	6	58
102.	D.E.	40	10	12	10	6	72
103.	K.V.	28	8	6	10	8	52
104.	K.K.	32	6	8	8	10	54
105.	K.Sz.	24	10	6	8	12	48
106.	M.D.	48	12	14	16	2	90
107.	P.E.	18	6	8	10	8	42
108.	P.Sz.	30	10	10	14	12	64
109.	Sz.T.	16	8	12	10	10	46
110.	K.Zs.	42	8	14	14	14	78
111.	G.H.	30	12	16	10	6	68
112.	J.L.	11	8	12	6	10	37
113.	M.M.	26	18	8	10	4	62

Forgolányi Gimnázium

Sorszám	Név monogram	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Kérdés	Válasz	B.S.	K.K.	K.S.	L.A.	P.A.	S.D.	T.K.
1. A szülők gyermekükhöz fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony b) laza, de jó kapcsolat c) ellenséges viszony d) közönyös e) változó f) nem tudom	a		a	a	a		d
2. A gyermeknek szüleihez fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony b) laza, de jó kapcsolat c) ellenséges viszony d) közönyös e) változó f) nem tudom	a		a	a	a		e
3. A családi nevelés	a) túl szigorú b) kényeztető c) túl engedékeny d) következtelen e) megfelelő f) elhanyagoló g) nem tudom		e	e	e	e		f
4. Vannak-e ellentétek a szülők között?	a) igen, vannak b) néha vannak c) nincsenek d) nem tudom	c	c	c	c	c		b
5. Foglalkoznak-e a gyerekekkel, töredékesen-e vele otthon?	a) igen, rendszeresen b) néha igen, máskor nem c) többnyire nem d) nem tudom	a	a	a	a	a		b
6. Milyenek a szülők gyermekükkel kapcsolatos ambíciói?	a) túl magas elvárásokat fogalmaznak meg b) reális elvárásaik vannak c) túl alacsony elvárásaik vannak d) nem fogalmaznak meg elvárásokat e) nem tudom	b		b	b			c
7. Ellenőrzik-e megfelelően a gyermeküket a szülők?	a) igen b) részben igen c) nem d) nem tudom	a		b	a	a		c
8. Tájékoztattak-e a szülők a gyerek iskolai életével kapcsolatban?	a) igen b) részben c) nem d) nem tudom	a		a	a			b
9. Látogatják-e a szülők az iskolát?	a) igen b) ritkán c) nem d) nem tudom	a	a	a	a			b
10. Érezetik-e gyermekükkel, ha nem értenek egyet a pedagógussal?	a) igen b) néha igen — néha nem c) nem d) nem tudom							d

Forgolányi Gimnázium

Sorszám	Név monogram	1.	2.	3.	4.	5.
Kérdés	Válasz	O.B.	B.B.	M.M.	G.H.	V.L.
1. A szülők gyermekükhöz fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony b) laza, de jó kapcsolat c) ellenséges viszony d) közönyös e) változó f) nem tudom	a	a	a	a	a
2. A gyermeknek szüleihez fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony b) laza, de jó kapcsolat c) ellenséges viszony d) közönyös e) változó f) nem tudom	a	a	a	a	a
3. A családi nevelés	a) túl szigorú b) kényeztető c) túl engedékeny d) következtelen e) megfelelő f) elhanyagoló g) nem tudom	a	a	a		d
4. Vannak-e ellentétek a szülők között?	a) igen, vannak b) néha vannak c) nincsenek d) nem tudom			b	b	c
5. Foglalkoznak-e a gyerekekkel, töredékesen-e vele otthon?	a) igen, rendszeresen b) néha igen, máskor nem c) többnyire nem d) nem tudom	a	a	a	a	a
6. Milyenek a szülők gyermekükkel kapcsolatos ambíciói?	a) túl magas elvárásokat fogalmaznak meg b) reális elvárásaik vannak c) túl alacsony elvárásaik vannak d) nem fogalmaznak meg elvárásokat e) nem tudom	a	a		b	b
7. Ellenőrzik-e megfelelően a gyermeküket a szülők?	a) igen b) részben igen c) nem d) nem tudom	a	a	a	a	a
8. Tájékoztattak-e a szülők a gyerek iskolai életével kapcsolatban?	a) igen b) részben c) nem d) nem tudom	a	a	a	a	a
9. Látogatják-e a szülők az iskolát?	a) igen b) ritkán c) nem d) nem tudom	a	a	a	a	a
10. Érezetik-e gyermekükkel, ha nem értenek egyet a pedagógussal?	a) igen b) néha igen — néha nem c) nem d) nem tudom	d	d	d		d

Fertőszalmási Gimnázium

Sorszám	Név monogram	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Kérdés	Válasz	V.S.	H.A.	H.A.	K.A.	K.S.	M.D.	P.A.	T.S.	F.R.	S.C.
1. A szülők gyermekükhöz fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony b) laza, de jó kapcsolat c) ellenséges viszony d) közönyös e) változó f) nem tudom	b		a	a				b		b
2. A gyermeknek szüleihez fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony b) laza, de jó kapcsolat c) ellenséges viszony d) közönyös e) változó f) nem tudom	b		a	a			a	b		b
3. A családi nevelés	a) túl szigorú b) kényeztető c) túl engedékeny d) következtelen e) megfelelő f) elhanyagoló g) nem tudom			b					c		b
4. Vannak-e ellentétek a szülők között?	a) igen, vannak b) néha vannak c) nincsenek d) nem tudom	b		c	c			c		a	a
5. Foglalkoznak-e a gyerekekkel, töredékesen-e vele otthon?	a) igen, rendszeresen b) néha igen, máskor nem c) többnyire nem d) nem tudom	a		a	a			a	a		
6. Milyenek a szülők gyermekükkel kapcsolatos ambíciói?	a) túl magas elvárásokat fogalmaznak meg b) reális elvárásaik vannak c) túl alacsony elvárásaik vannak d) nem fogalmaznak meg elvárásokat e) nem tudom	b		b				b	b		b
7. Ellenőrzik-e megfelelően a gyermeküket a szülők?	a) igen b) részben igen c) nem d) nem tudom	b		a	a			a	a		b
8. Tájékoztattak-e a szülők a gyerek iskolai életével kapcsolatban?	a) igen b) részben c) nem d) nem tudom	b		c	c	c	c		a	a	b
9. Látogatják-e a szülők az iskolát?	a) igen b) ritkán c) nem d) nem tudom	a		a	a			a	a		b
10. Érezetik-e gyermekükkel, ha nem értenek egyet a pedagógussal?	a) igen b) néha igen — néha nem c) nem d) nem tudom	b		c	b			c	c		d

Fertőszalmási Gimnázium

Sorszám	Név monogram	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Kérdés	Válasz	H.A.	B.K.	V.L.	B.D.	M.D.	K.S.	F.L.	J.A.		
1. A szülők gyermekükhöz fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony b) laza, de jó kapcsolat c) ellenséges viszony d) közönyös e) változó f) nem tudom	b			a	a	a				b
2. A gyermeknek szüleihez fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony b) laza, de jó kapcsolat c) ellenséges viszony d) közönyös e) változó f) nem tudom	b			a	a	a				b
3. A családi nevelés	a) túl szigorú b) kényeztető c) túl engedékeny d) következtelen e) megfelelő f) elhanyagoló g) nem tudom				b	b				d	c
4. Vannak-e ellentétek a szülők között?	a) igen, vannak b) néha vannak c) nincsenek d) nem tudom	a		a				c	c	c	c
5. Foglalkoznak-e a gyerekekkel, töredékesen-e vele otthon?	a) igen, rendszeresen b) néha igen, máskor nem c) többnyire nem d) nem tudom	b		a		b	a	a			b
6. Milyenek a szülők gyermekükkel kapcsolatos ambíciói?	a) túl magas elvárásokat fogalmaznak meg b) reális elvárásaik vannak c) túl alacsony elvárásaik vannak d) nem fogalmaznak meg elvárásokat e) nem tudom	b			b						b
7. Ellenőrzik-e megfelelően a gyermeküket a szülők?	a) igen b) részben igen c) nem d) nem tudom	b		b	b		a		b		b
8. Tájékoztattak-e a szülők a gyerek iskolai életével kapcsolatban?	a) igen b) részben c) nem d) nem tudom	b		b	b		a	a	a		b
9. Látogatják-e a szülők az iskolát?	a) igen b) ritkán c) nem d) nem tudom	b		b	c		a	a	a		b
10. Érezetik-e gyermekükkel, ha nem értenek egyet a pedagógussal?	a) igen b) néha igen — néha nem c) nem d) nem tudom	b		c	c		b				b

Fertőszalmási Gimnázium

Sorszám	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Név monogram	GYV	GYV	GYV	GA	GA	LM	ME	SZB	GYV	JD
1. A szülők gyermekükhöz fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony			b	b					a
b) laza, de jó kapcsolat										
c) ellenséges viszony										
d) közönyös					d			d		
e) változó	e	e				e	e	e	e	
f) nem tudom										
2. A gyermekkel szülőkhez fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony									a
b) laza, de jó kapcsolat			b	b		b				
c) ellenséges viszony										
d) közönyös	d	d			d			d		
e) változó							e		e	
f) nem tudom										
3. A családi nevelés	a) túl szigorú									a
b) könnyedén										
c) túl engedékeny				b						
d) következetlen					d	d				d
e) megfélemlít										
f) elhanyagoló	f	f					f	f		
4. Vannak-e ellentétek a szülők között?	a) igen, "visszafelé"							a		
b) néha vannak	b	b			b					
c) ritkán										
d) sosem tudom			d	d		d	d		d	d
5. Foglalkoznak-e a gyermekkel, szülődek-e vele otthon?	a) igen, rendszeresen									a
b) néha igen, máskor nem			b	b		b				b
c) többnyire nem	c	c					c	c		
d) sosem tudom										
6. Milyenek a szülők gyermekükkel kapcsolatos ambíciói?	a) túl magas elvárásokat fogalmaznak meg									
b) reális elvárásokat "vannak"										b
c) túl alacsony elvárásokat vannak			c	c						c
d) nem foglalkoznak meg elvárásokkal	d	d			d	d		d		d
e) sosem tudom										
7. Ellenőrzik-e megfelelően a gyermeküket a szülők?	a) igen									
b) részben igen					c					b
c) nem	c	c	c	c			c	c	c	
d) sosem tudom										
8. Tájékoztató-e a szülők a gyerek iskolai életével kapcsolatban?	a) igen									
b) részben				b	b		b			
c) nem	c	c			c		c	c	c	
d) nem tudom										
9. Látogatják-e a szülők az iskolát?	a) igen									
b) ritkán				b	b		b			
c) nem	c	c			c	c	c	c	c	
d) nem tudom										d
10. Érintetik-e gyermekükkel, ha nem érintenek egyet a pedagógussal?	a) igen									
b) néha igen – néha nem										
c) nem										c
d) nem tudom	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d

Nagypaládi Közéiskola

Sorszám	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Név monogram	GYV	GYV	GYV	GA	GA	LM	ME	SZB	GYV	JD					
1. A szülők gyermekükhöz fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony			b	b					a					
b) laza, de jó kapcsolat											b		a	a	
c) ellenséges viszony															
d) közönyös					d				d			d			
e) változó	e	e				e	e	e	e	e					
f) nem tudom															
2. A gyermekkel szülőkhez fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony												a	a	
b) laza, de jó kapcsolat				b	b		b								
c) ellenséges viszony															
d) közönyös	d	d				d			d						
e) változó							e		e	e	e				
f) nem tudom															
3. A családi nevelés	a) túl szigorú														a
b) könnyedén															
c) túl engedékeny					b			c	c				c		
d) következetlen						d	d					d			c
e) megfélemlít															
f) elhanyagoló	f	f								f		f			
4. Vannak-e ellentétek a szülők között?	a) igen, "visszafelé"									a	a	a			
b) néha vannak				b	b								b		
c) ritkán															c
d) sosem tudom	d	d				d	d					d	d		
5. Foglalkoznak-e a gyermekkel, szülődek-e vele otthon?	a) igen, rendszeresen														a
b) néha igen, máskor nem															b
c) többnyire nem	c	c											c	c	c
d) sosem tudom															
6. Milyenek a szülők gyermekükkel kapcsolatos ambíciói?	a) túl magas elvárásokat fogalmaznak meg														
b) reális elvárásokat "vannak"															b
c) túl alacsony elvárásokat vannak				c	c								c	c	
d) nem foglalkoznak meg elvárásokkal	d	d				d	d		d			d	d		d
e) sosem tudom															
7. Ellenőrzik-e megfelelően a gyermeküket a szülők?	a) igen														
b) részben igen															b
c) nem	c	c	c	c			c	c	c						
d) sosem tudom															
8. Tájékoztató-e a szülők a gyerek iskolai életével kapcsolatban?	a) igen														
b) részben															
c) nem	c	c													
d) nem tudom															
9. Látogatják-e a szülők az iskolát?	a) igen														
b) ritkán															
c) nem	c	c													
d) nem tudom															d
10. Érintetik-e gyermekükkel, ha nem érintenek egyet a pedagógussal?	a) igen														
b) néha igen – néha nem															
c) nem															c
d) nem tudom	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d

Nagypaládi Közéiskola

Sorszám	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Név monogram	GYV	GYV	GYV	GA	GA	LM	ME	SZB	GYV	JD					
1. A szülők gyermekükhöz fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony														
b) laza, de jó kapcsolat															
c) ellenséges viszony															
d) közönyös															
e) változó	e	e			e	e	e	e	e	e					
f) nem tudom															
2. A gyermekkel szülőkhez fűződő kapcsolata	a) stabil, jó viszony														
b) laza, de jó kapcsolat				a	a										a
c) ellenséges viszony															
d) közönyös															
e) változó	e	e			e	e	e	e	e	e					
f) nem tudom															
3. A családi nevelés	a) túl szigorú														
b) könnyedén															
c) túl engedékeny															
d) következetlen															
e) megfélemlít															
f) elhanyagoló	f	f													
4. Vannak-e ellentétek a szülők között?	a) igen, "visszafelé"														
b) néha vannak															
c) ritkán															
d) sosem tudom	d	d			d	d	d	d	d	d					d
5. Foglalkoznak-e a gyermekkel, szülődek-e vele otthon?	a) igen, rendszeresen														
b) néha igen, máskor nem															
c) többnyire nem	c	c			c	c	c	c	c	c					
d) sosem tudom															
6. Milyenek a szülők gyermekükkel kapcsolatos ambíciói?	a) túl magas elvárásokat fogalmaznak meg														
b) reális elvárásokat "vannak"															
c) túl alacsony elvárásokat vannak															
d) nem foglalkoznak meg elvárásokkal	d	d			d	d	d	d	d			d	d		d
e) sosem tudom															
7. Ellenőrzik-e megfelelően a gyermeküket a szülők?	a) igen														
b) részben igen															
c) nem	c	c	c	c			c	c	c	c					
d) sosem tudom															

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Király Éva.pdf

Ким подано:

Greba Ildikó

Дата перевірки:

2024-05-27 11:17:27

Дата звіту:

2024-05-27 11:38:45

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

101

Кількість слів:

32218

Схожість 3%	Збіг: 47 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 3 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 1%	Кількість: 43 джерела	Перефразовано: 317 слова
Цитування 23%	Цитування: 644	Всього використано слів: 13405
Включення 1%	Кількість: 94 включення	Всього використано слів: 2046
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 0 слова